

GEOGRAAFIAOLÜMPIAADI ÜLESANNETE KOGUMIK 2000-2008

KOOSTAJAD: Ülle Liiber ja Piret Pungas

Tartu 2009

Geograafiaolümpiaadide koostamisest on osa võtnud väga paljud inimesed ja selle eest suur tänu neile. Siinjuures toome ära need, kes on oma panuse andnud vähemalt ühe vanuserühma küsimuste valmimisse.

Ülesannete koostajad:

Ülle Liiber (Tartu Ülikooli geograafiaosakonna lektor), *Urmas Vessin* (Tartu Herbert Masingu Kooli geograafiaõpetaja), *Vaike Rootsmaa* (Rannu Keskkooli geograafiaõpetaja), *Piret Pungas* (Tartu Ülikooli doktorant), *Ene Saar* (Tallinna Reaalkooli geograafiaõpetaja), *Lea Koppel* (Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse peaspetsialist), *Arvo Järvet* (Tartu Ülikooli geograafiaosakonna lektor), *Maia Uibo* (Ülenurme Gümnaasiumi geograafiaõpetaja), *Sirje Siska* (Tallinna Ülikooli lektor).

Paljud joonised, skeemid, fotod ning kaardid, mida küsimuste juures on aastate jooksul kasutatud, on võetud erinevatest kooliõpikutest, Eesti Geograafia CDlt, teatmeteostest ja internetist. Küsimuste koostajad tänavad nende autoreid.

Kaane-fotod: Edgar Sepp, Ülle Liiber

Kaane-kujundus : Epp Leesik

Projekti-juht: Katrin Saart katrin.saart@ctc.ee

Kogumik on valminud SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse ning Hasarmängumaksu Nõukogu toel ja koostöös MTÜ Peipsi Koostöö Keskusega.

SISUKORD

KARTOGRAAFIA.....	5
Geograafilised koordinaadid, kaardivõrk.....	5
Mõõtkava, ilmakaared, asimuut	6
Objektide paiknemine kaardil	7
Ajavööndid	14
Väiteküsimused.....	15
Suulised vihjeküsimused.....	16
GEOLOOGIA.....	18
Maa siseehitus, laamtektoonika	18
Geoloogiline ehitus, kivimid.....	21
MULLAD	23
PINNAMOOD.....	25
Eesti pinnamood	25
Pinnavormid ja nende teke.....	27
KLIIMA	31
Ilm ja kliima Eestis.....	31
Ilm ja kliima maailmas	32
Kliimadiagrammid.....	39
VEESTIK.....	41
Ookeanid, mered.....	41
Jõesed	44
Järved	49
Põhjavesi.....	50
Liustikud	52
LOODUSVÖÖNDID	53
Jäävöönd ja tundra.....	60
Okas- ja lehtmetsad	60
Rohtlad.....	61
Kõrb.....	62
Vihmametsad	63
Kõrgusvööndilisus	63
RAHVASTIK	64
MAJANDUS	74
KESKKONNPROBLEEMID JA -KAITSE	84
KULTUUR.....	86
VARIA	87
PILDIKÜSIMUSED	92

Hea geograafiahuviline!

Esimene geograafiaolümpiaad korraldati Eestis 1965/66.õppeaastal Tartus, mil ürituse algatajateks ja läbiviivateks olid tookordse Tartu Riikliku Ülikooli geograafia osakond ja Eesti Geograafia Selts. Aja jooksul on muutunud olümpiaadi läbiviimise kord, osavõistluste arv, õpilaste jaotumine vanuserühmadesse ning muidugi ülesannete ja küsimuste sisu ning suunitlus. Samaks on jäänud aga traditsioon viia olümpiaadi lõppvooru läbi Eestimaa eri paigus. Rõõmuga võib tõdeda, et õpilaste huvi selle ürituse vastu on jätkuvalt suur.

2009. aasta kevadel toimuv 35. geograafiaolümpiaad ajendas tegema väikest vahekokkuvõtet viimasel kümnendil toimunud olümpiaadidest. Kui hakkasime olümpiaadiga seonduvaid materjale koondama, siis selgus, et tuleb teha valik olümpiaadide ajaloolise ülevaate või ülesannete kogumiku vahel. Otsustasime viimase kasuks.

Käesolevasse kogumikku oleme koondanud viimase kaheksa aasta maakonna ja lõppvooru ülesanded ja küsimused, et geograafiast huvitatud õpilased saaks teadmisi ning oskusi proovile panna. Sama materjal on aastate ja olümpiaadide lõikes leitav ka internetist Kooligeograafia kodulehelt <http://www.geo.ut.ee/kooligeo/>. Käesoleva kogumiku ülesanded on organiseeritud teemade kaupa. See annab hea võimaluse leida kiiresti üles huvipakkuv küsimus ja samas ka näha, kuidas on ülesanded aja jooksul muutunud.

Iga küsimuse järele on lisatud, millises vanusastmes on seda küsitud ning mis aastal. Lühendid MV ja LV tähendavad maakondlikku ja lõppvooru. Kogumikku koondatud küsimuste ja ülesannete jaotus teemade ja aastate lõikes ei ole väga range. Paljud ülesanded koosnevad mitmest alaosast ja võiksid seetõttu paikneda eri teemaplokkides. Nii mõneski kohas on vormistuslikel põhjustel hilisemate aastate ülesandeid tõstetud veidi ettepoole, et paremini paigutada jooniseid või fotosid ning sellega kokku hoida ruumi. Kui kõrvuti asub kaks joonist, siis vasakpoolset loetakse mõtteliselt *a* ja parempoolset *b* jooniseks, vajadusel on seda küsimuse juures nii ka sõnastatud.

Suurema osa ülesannete lahendamisel eeldatakse head atlase kasutamise oskust. 7.-9. klassi õpilased on nii maakonna- kui lõppvooru ülesannete lahendamisel kasutanud maailma ja Eesti atlase abi, gümnaasiumiõpilased on ülesandeid lahendanud valdavalt ilma atlaseta.

Kindlasti tekib paljudel küsimus, et kust leida kõikidele ülesannete õiged vastused. Soovitame küsida nõu oma geograafiaõpetajalt. Loodame, et tulevikus võib vastuseid leida ka internetiversioonist.

Jätkuvat indu geograafiaolümpiaadidel osalemiseks soovides,

koostajad

KARTOGRAAFIA

Geograafilised koordinaadid, kaardivõrk

a) Mis loodusobjekt asub koordinaatidel 43°pl ja 42,5°ip? b) Kuidas kirjeldaksid selle objekti paiknemist? c) Milline rahvarühm elab sellel alal ja milline on nende põhiline tegevusala? 6 p

Miks on meridiaanid kaardil vajalikud? 2 p

7. kl 2000 LV

Märgi maailma kaardile võimalikult täpselt: ekvaator, 0 meridiaan, pöörjooned ja polaarjooned. 6 p

gümnaasium 2001 MV

Õhupallirändurid olid sunnitud halbade ilmastikuolude tõttu maanduma kohas koordinaatidega 48° pl (N) ja 43° ip (E). Sealt võttis väikelennuk nad peale ja viis tagasi kodulinna, mis asus maandumiskohast 945 km kaugusel põhja suunas. a) Kus maandusid õhupallirändurid? b) Mis linnast olid nad pärit? 2 p

7. ja 8. kl 2002 MV

Mis on Tallinna vastandpunkti koordinaadid, ehk teisiti öeldes, kui saaksid torgata varda Tallinna kohalt läbi Maa keskpunkti, siis kus väljuks varda teine ots? 2 p

7. kl, 9. kl ja gümnaasium 2002 MV

Määra maailmajagude kõige kõrgemate mägede koordinaadid. Lisa mäetippude nimetus ja kõrgus. 6 p

8. kl 2002 LV

Mis koht asub kaugemal põhjas, kas De Longi saared või Jan Mayeni saar? 2 p

7. kl 2003 MV

a) Mis riigis asub Nuuk? b) Määra Nuuk'i linna geograafilised koordinaadid. c) Millises suunas paikneb Nuuk'ist Oslo? d) Millisesse suunda Nuuk'ist jääb Disco saar? 4 p

7. ja 8. kl 2003 MV

Lennuk startis lennuväljalt koordinaatidega 56° 40'pl ja 23° 45'ip ning võttis suuna linnale, mis jäi startimiskohast 825 km kaugusele asimuudil 270°. Mis linnast alustas lennuk sõitu ja kus linnas ta maandus? 2 p

9. kl 2003 MV

Helikopter reisijatega maandus kohal, mille geograafilised koordinaadid on 52° pl ja 26° ip. Koha asimuut kaardi järgi, kuhu nad edasi tahtsid sõita, oli 319° ja marsruudi pikkus oli linnulennult 700 km. a) Mis oli helikopteri esimene maandumiskoht? b) Mis oli helikopteri teine maandumiskoht? 4 p

8. kl 2003 LV

a) Määra Suure-Munamäe ristkoordinaadid. b) Mis mägi asub koordinaatidel: N 6403 450 ja E 681 750? 4 p

gümnaasium 2003 LV

Leia Euroopa kõige põhja- ja läänepoolseim punkt (mandril) ja määra selle laius- või pikkuskraad. 4 p

7. kl 2004 MV

Kuidas määrasid 19. sajandi meresõitjad oma asukoha koordinaate – geograafilist pikkust ning laiust? 4 p

7. ja 8. kl 2004 LV

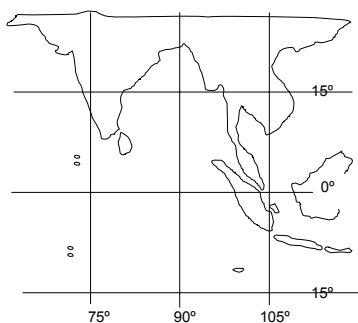
a) Arva ära, mis maailma paigaga on tegu? b) Määra selle koha koordinaadid. 4 p

Selles kohas on päike seniidis 23. septembril ning hetkel kui päike on jõudnud oma päevase teekonna kõige kõrgemasse punkti, näitab kell Greenwichi meridiaanil (maailmaaeg) 17:14.

7. ja 8. kl 2004 LV

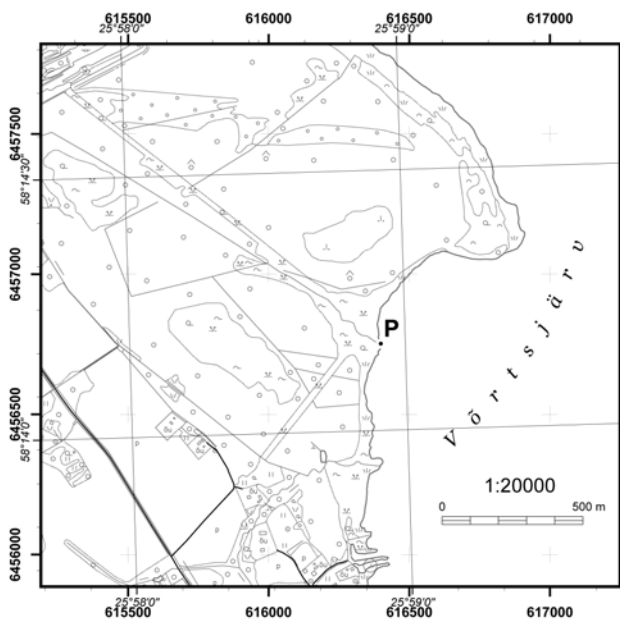
Miks on suurima pikkuskraadi number 180, kuid laiuskraadi number vaid 90? 4 p

gümnaasium MV, 9. kl LV 2005

- Märgi võimalikult täpselt kaardile 26. detsembril 2004 toimunud Kagu-Aasia maavärina epitsenter, mille koordinaadid on: 3°N ja 95° E.
- Maavärin toimus pühapäeval kohaliku aja järgi 7.58. Mis nädalapäev ja kellaaeg oli sellel ajal Eestis?
- Kasutades teadmisi laamtektoonikast, selgita miks esineb selles piirkonnas sageli maavärinaid.
- Maavärina epitsentrist levis igasse suunda hiidlaine umbes 800 km tunnikiirusega. Tähistä kaardil piirkonnad, mis said kõige enam kannatada. Selgita, miks just need piirkonnad said kõige enam kannatada? 10 p

7. ja 8. kl 2005 MV

- Määra kaardil tähistatud koha P ristkoordinaadid. 2 p
- Mille poolest erinevad tasapinnalised ristkoordinaadid geograafilistest koordinaatidest? 4 p
- Kuidas on võimalik looduses ilma kaardi abita määrata geograafilisi koordinaate? 2 p

9. kl (a,b) ja gümnaasium (a,b,c) 2005 MV

gümnaasium 2008 MV

Määra lõunamagnetpooluse geograafilised koordinaadid. 2 p

7. ja 8. kl 2006 MV

Mis on Suure-Jaani gümnaasiumi koordinaadid? Vali loetelust õige ja põhjenda oma otsust. 3 p

- A) 59°44'21"N 25°28'9"E B) N 648 963 E 60 157 C) N 210 157 E 8 506 659
D) N 6 489 631 E 585 555 E) 58°32'18"N 27°31'58"E

gümnaasium 2008 LV

Määra võimalikult täpselt, mis laiusel on täna Päike keskpäeval seniidis? 2 p

8. ja 9. kl 2008 LV

Mõõtkava, ilmakaared, asimuut

Gröönimaa ulatus põhjast lõunasse on 2670 km. Kui pikk on see lõik kaardil mõõtkavaga 1:12000000. 2 p

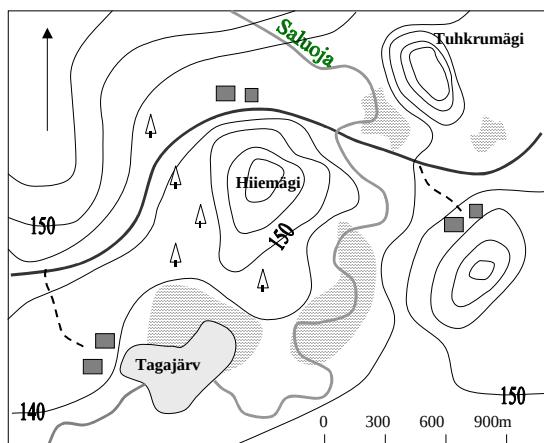
8. kl 2000 MV

Missugune peab olema kaardi mõõtkava, et Eesti mahuks täielikult servast servani A4 formaadis (21x29 cm) lehele? 2 p

7. ja 8. kl 2000 MV ja 9. kl 2004 LV

a) Kus asub Suessi kanal? b) Kui pikk on Suessi kanal? 2 p

7. kl 2000 LV

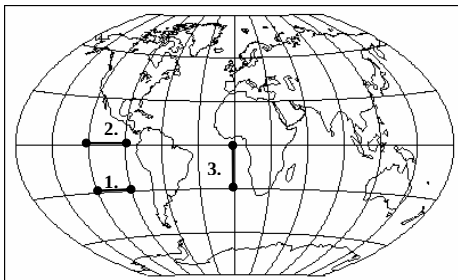

Laev sõitis asimuudil 150°. Temast mõnikümmend kilomeetrit põhja pool ujusid jäämäed, mis liikusid tasapisi loode suunas. Kas laevale anti hoiatussignaali? Põhjenda. 2 p

7. kl 2000 LV

Matkarühm alustas oma teekonda Tuhkrumäest edelas oleva soo lõunaotsast. Kõigepealt liiguti 1,4 km (kaardi järgi) asimuudil 270°, siis 1,3 km asimuudil 180°. a) Tähistä kaardil koht, kuhu jõudsid matkajad. b) Tähistä kaardil Saluoja voolusuund. c) Leia Tuhkrumäe absoluutne kõrgus. 3 p

7. ja 8. kl 2004 MV

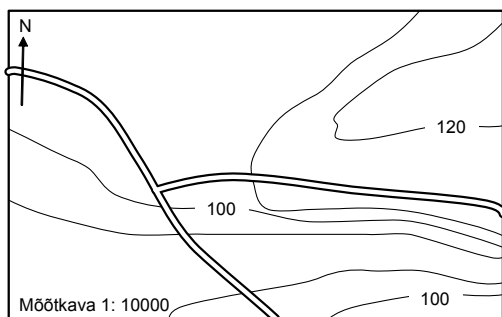
a) Milline kaardil joonega tähistatud lõik on looduses kõige pikem, milline kõige lühem? b) Selgita, miks valitud lõik on kõige lühem. 5 p

7. ja 8. kl 2004 MV

Joonista toodud legendi järgi kaart (joonis a all) Ära unusta leppemärke. 8 p

Peetri talu asub teede ristumiskohast 300 m kirdes. Talust umbes 100 m põhja poole jääb suur kuusemets. Märki kaardile orus idast läände voolav jõekene, mille vasakpoolsed kaldad on suurest teest

lääne pool hästi soised. Peetri talust linnulennul 0,6 km kaugusele tee äärde jääb koolimaja, tähista see. Viiruta koht, kus on kõige järsemad nõlvad.

9. kl 2000 MV

a) Otsusta kaardi ja pildi (joonis b üleval) abil, mis kohast ja mis ilmakaarest on tehtud see suunaviida pilt Kihnu saarel? b) Märki suunaviida asukoht võimalikult täpselt kaardile. c) Tõmba kaardil ring ümber laiule, kuhu jõudsid turistid, kui nad sõitsid sadamast esialgu 2 km asimuudil 45° ja siis 6 km asimuudil 300°. 5 p

7. kl 2008 MV

Objektide paiknemine kaardil

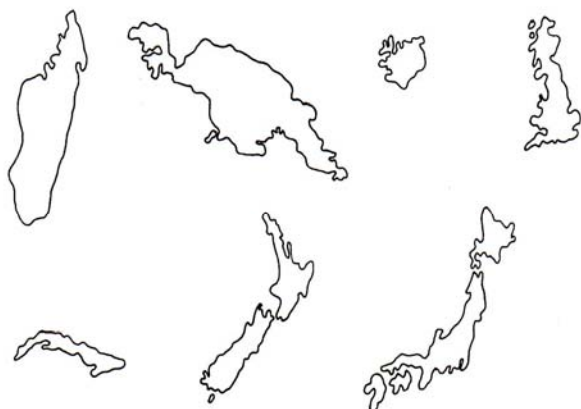
See objekt on mandri kõige kõrgem punkt ja asub riigis, mis ulatub põhjast lõunasse 180 km ja läänest itta 900 km ning see jääb riigi pealinnast itta (kirdesse). See objekt kannab kolme erinevat nime, aga ühe järgi on ta maailmas enam tuntud.

a) Millise geograafilise objektiga on tegemist, nimeta tema kolm nime? 1,5 p b) Määra selle objekti geograafilised koordinaadid. 4 p c) Nimeta riik ja pealinn, kus antud objekt asub. 2 p d) Leia geograafilise objekti ja riigi pealinna vaheline kaugus. 2 p e) Miks võib lugeda selle geograafilise objekti avastamist omapäraseks? 2 p

7. kl 2000 MV

Kirjuta saarte kontuuride juurde saare nimi, ookean, kus saar asub ja manner, mille lähedal see asub. 7 p

7. kl 2000 MV

Kus paikneb Sagarmatha rahvuspark? Mille poolest on ta maailmas ainulaadne? 2 p

gümnaasium 2000 MV

Leia iga Põhjamaad iseloomustavad märksõnad.

Ahvenamaa, Götaland, Jüüti poolsaar, Sognefjord, palju vulkaane, Rovaniemi, Oslo, kõige tihedama asustusega Põhjamaa, Reykjavik, Gotland, Gröönimaa, kõige väiksema rahvaarvuga Põhjamaa, Saima järvistu, leidub

rikkalikult rauamaaki, Kopenhaagen, Väneri, kõige suurema pindalaga Põhjamaa, Glomma, väga suured naftavarud Põhjameres, tasane pinnamood, puuduvad metsad, Helsingi, Trondheim, Pohjanmaa, Vatnajökull. 6 p

7. kl 2000 MV

Leia kirjelduse põhjal, mis saarestikuga on tegemist. 2 p

Saare läänerranniku omapäraseimaks vaatamisväärsuseks on kahtlemata peaaegu merepinnani laskuvad liustikud, millest suurimateks ja tuntuimateks on Franz Josephi ning Foxi liustik, mis laskuvad mere poole 3753 m kõrgusest mäetipust. Kuna liustikud jää- ja lumenähtustena on eelkõige iseloomulikud karmi kliimaga aladele, tekitab nende nägemine allpool mäeribidel kasvavat parasvöötmelist metsa hämmingut. Eriti, kui moreeni kõrval paistab liustikukeele serval veel midagi tumedat, ent kuidagi ümarakujulist. Leid osutub puissõnajalatükiks, mille jää on mäest alla kandnud. Ka rahvustaimeks on siin valitud puissõnajalg ponga, mida asulates sageli elustarana kasutatakse.

8. kl 2000 MV

Mis Põhjamaid iseloomustavad järgmised märksõnad? Millega on tegemist ja mille poolest on need tuntud? 1) Norrland; 2) Väike merineitsi; 3) Salpausselkä; 4) Ekofisk; 5) Laki; 6) Riksdag; 7) Surtsey; 8) Loviisa; 9) Møn; 10) Hammerfest. 10 p

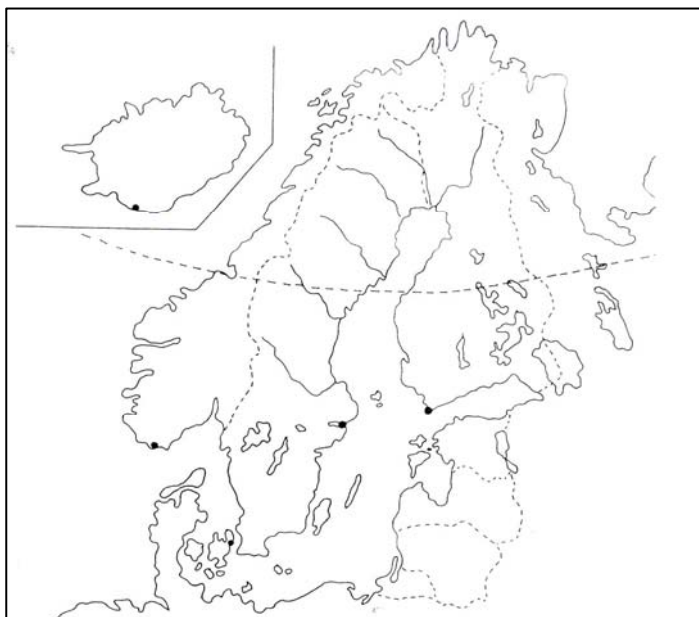
9. kl 2000 MV

Mis riigist on juttu? 1p

Inimesed, täpsemini küll eurooplased, on viimase pooleteisesaja aasta jooksul "eksootikaga" õige armutult ringi käinud. Kui 1760.-70. aastail siinseis vetes pikemalt seilanud kapten James Cook võis kõikjal nautida lausliste metsade panoraami ning oli kaasa võetud lammaste surma järel 23. mail 1773. aastal sunnitud nentima, et "seega nurjus võimalus viia sisse lambaid", ei jätnud tema tänaseks vähem tuntud kaasmaalased jonnii.

gümnaasium 2000 MV

Leia ja tähista jämedad vead Põhjamaade kaardil. 9 p

gümnaasium 2000 MV

Paranda vead järgnevas Põhjamaade kirjelduses.

Soome riigi maismaa piir on Venemaa ja Rootsiga. Põhjamaadest kõige metsarikkamad on Norra, Soome ja Island. Põhjamaade suurimad nafta- ja maagaasivarud kuuluvad Rootsile. Oslo on Põhjamaade pealinnadest kõige põhjapoolsem. Islandil on väga palju vulkaane ja geisreid, saare lõunarannik on enam liigestatud kui põhjarannik. Taanile kuuluvad Läänemeres Gotland ja Öland. Idatuuled toovad Põhjamaadele tänu külmale Golfi hoovusele väga niisket õhku. Maaailma suurim saar Gröönimaa kuulub Islandile. 5 p

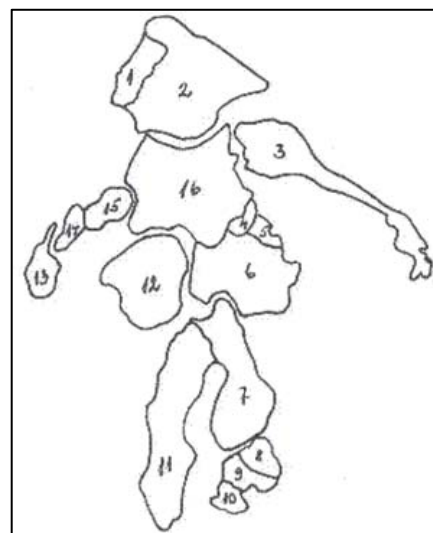
7. kl 2000 LV

Joonista peast võimalikult täpne Läänemere kontuur ja märgi sellele nii palju saari ja lahtesid kui tead. 6 p

9. kl 2001 LV

Kalle joonistas Euroopa inimest. Missugustest riikidest koostas ta oma mõistatuse? 4 p

9. kl 2001 LV

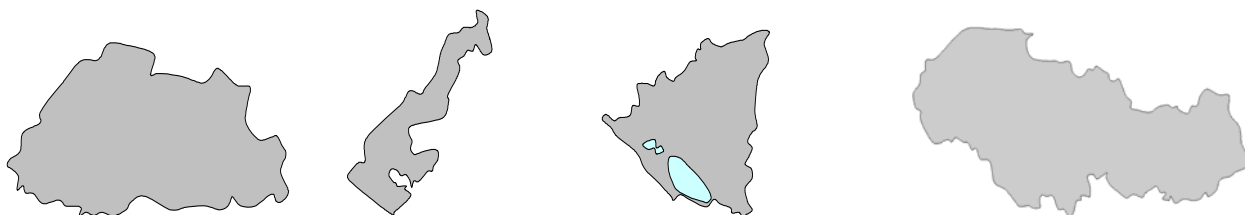

Milliseid Põhjamaade geograafilisi objekte on joonisel kujutatud? a) Kirjuta iga objekti juurde õige nimi. b) Kirjuta eelpool toodud objekti nimi õigesse lünka: saare keskuseks on Rudkobingi küla;järve läbib 58°N rööbik; järvest toimub väljavool Põhja-Jäämerre;saare nimi võiks tõlkes olla Saaremaa;järve lõunaosas on aastane sademehulk 500-600 mm. 5 p

9. kl 2000 LV

Järgnevalt on toodud nelja väikeriigi kontuurid ja iga riigi kohta neli näitajat, mis on esitatud lühikesi. Mis riikidega on tegemist? Kirjuta kontuuri juurde õige riigi nimi ja lisa seda riiki iseloomustavad näitajad (kasuta selleks numbreid, mis on iga näitaja ees). 8 p

1. rahvastiku tihedus on 15000 in./km²; 2. ainult 1% riigi territooriumist on haritav; 3. esineb vahemereline kliima; 4. idarannikut nimetatakse Moskiitorannikuks; 5. piirneb 5 riigiga; 6. riigis on vähemalt 2 üle 7000 m ulatuvat mäetippu; 7. riigis voolab Vahi jõgi; 8. riigi pindala 1,95 km²; 9. asub kahe suurriigi vahel; 10. loodusolud võimaldavad saada 2-3 teraviljasaaki aastas; 11. riigi nimetus on Druk-Yul, 12. osaliselt on piirijõeks Doonau; 13. räägitakse peamiselt hispaania keelt; 14. riigis on 6 tegev- ja mitu kustunud vulkaani; 15. tuntud mäesuusakeskus; 16. riigis toimub palju kuulsaid spordiüritusi (näiteks Vormel 1 autovõidusõit Grand Prix).

7. ja 8. kl 2002 MV

Paranda tekstis vead:

Ungari on Ida-Euroopas paiknev Eestist üle kahe korra suurem riik. Tal on 7 naaberriiki. Suurem osa riigist on mägine, kõrgeim tipp on Matra. Pealinnast voolab läbi lõunast põhja suunas Doonau jõgi. Riigi suurim järv, Balatoni, jääb pealinnast kagusse. Budapesti ümbruses on rahvastiku tihedus üle 100 inimese km² kohta. Ülejäänud riigis on asustustihedus sama suur kui Eestis. 4 p

7. kl 2003 MV

Mis saarega on tegemist? 2 p

20. sajandi keskpaigani elasid seal rootslased. Saare elanike keskmine vanus on tunduvalt väiksem kui riigis tervikuna. Möödunud sajandil rajati saarele umbes 800 m sügavune puurauk. Saarel leidub mitmeid huvitavaid turismiobjekte, sealhulgas J. Eiffeli projekteeritud tuletorn, kaks kõrvuti asetsevat kirikut.

9. kl 2003 MV

Märgi juuresolevale kontuurkaardile seal kujutatud riikide nimed ja nende pealinnad. 5 p

gümnaasium 2003 MV

Mis riikidele kuuluvad järgmised territooriumid? 4 p

Teravmäed, Bermuda, Martinique, Jan Mayen, Gibraltar, Guadeloupe, Aruba, Falklandi saared.

gümnaasium 2003 LV

Milliseid Eesti maakondasid iseloomustavad esitatud väited? 5 p

a) Maakond, kus on kõige suurem maarahvastiku tihedus. b) Maakond, kus on kõige viljakamad põllumullad. c) Maakond, kus on kõige rohkem külasid. d) Maakond, mis on kõige metsasem. e) Maakond, mis on kõige soisem.

9. kl 2003 MV

Täida tabel. 6 p

SAAR	Riik, kellele saar kuulub	Saare koordinaadid	Kliimavööde
Peeter I saar			
Kookossaared			
Mani saar			
Tenerife saar			

7. kl 2003 LV

Täida tabel. 6 p

SAAR	Riik, kellele saar kuulub	Loodusvöönd	Saare kaugus selle riigi pealinnast (km)
Galápagose saared			
Jamaica			
Jõulusaar			
Crozet' saared			

8. kl 2003 LV

Millest on tulnud Euroopa nimetus? 1 p Nimeta riike maailmas, millel ei ole väljapääsu merele ja on ainult üks naaberriik. 3 p

7. kl 2004 MV

Järgnevalt on esitatud läbisegi 9 fakti kolme riigi kohta. a) Mis riikidega on tegemist? b) Paiguta iga riigi juurde teda iseloomustavad faktid. 6 p

1. riigil on 8 naaberriiki, 2. riigikeeleks on hispaania keel, 3. riigi pealinn asub läänepoolkeral ekvaatoril, 4. riigis asub mandri kõrgeim mäetipp, 5. suur osa riigi territooriumist on kõrb, 6. valdav osa elanikke on usbekid, 7. riigi territooriumile jääb osaliselt Victoria järv, 8. riigis leidub naftat, 9. riigis tegeletakse puuvillakasvatusega.

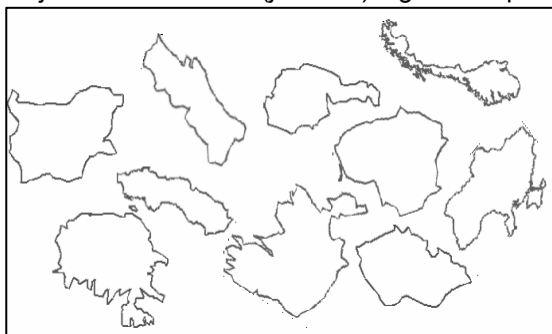
7. kl 2004 MV

Järgnevalt on toodud rida väiteid, mis iseloomustavad Põhja-Euroopa riike. Kirjuta iga riigi järgi õige väite ees olev number. Väited ei kordu. Väited ei jaotu võrdselt. 4 p

1. riigi pealinnas elab samapalju inimesi kui Tartus; 2. riik on maailmas teisel kohal paberi ja tselluloosi ekspordilt; 3. Põhja-Euroopa riikidest kõige tihedamini asustatud; 4. kasutusel on kaks riigikeelt; 5. riigis asub lennufirma SAS peakorter; 6. riik on märkimisväärne rauamaagi eksportija; 7. riik on spetsialiseerunud kalapüügile ja lambakasvatusele; 8. riik on Eestist ligi 10 korda suurem; 9. riigil on märkimisväärne tähtsus rahvusvahelises transiitkaubanduses; 10. 92% riigi rahvastikust elab linnades; 11. riigile kuulub maailma suurim saar; 12. riigile kuuluvad Teravmäed ja Jan Mayen; 13. riigis asub Euroopa pikim fjord (220 km); 14. riigis kehtib käibevahendina euro; 15. riik on Põhjamaade suurim turba kaevandaja; 16. raudtee on suurema rööpavahega kui teistes Põhja-Euroopa riikides.

9. kl 2004 MV

Kirjuta kontuuri sisse (joonis a) õige Euroopa riigi nimi. 5 p

7. ja 8. kl 2004 LV

Milliseid Euroopa väikeriikide kontuure on kujutatud? (joonis b) Märki kontuuride kõrvale naaberriigid. 4 p

9. kl 2004 LV

a) Nimeta linnriike ja riike–enklaave. b) Nimeta kaks riiki, millest otse mere äärde jõudmiseks peab läbima veel kahe riigi territooriumi. 4 p

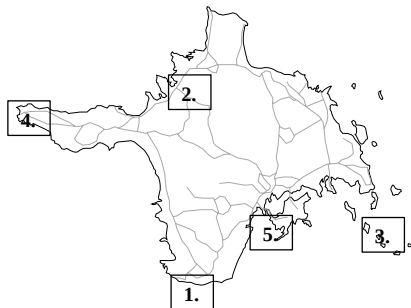
gümnaasium 2004 LV

Milliste riikidega on tegemist? Paiguta toodud faktid ja väited õige riigi juurde. 6 p

asub kahe suure jõe ühises deltas;	selles riigis asuvad maailma veerikkaima jõe lähtejõed;	siin asuv platoo on andnud nime karstile
------------------------------------	---	--

A. maailma tähtsaim kalapüügimaa; B. rahaühikuks on tolar; C. rahvastik tegeleb peamiselt põllumajandusega; D. riigi ametlike keelte hulka kuulub ketšua keel; E. riigi pealinn on sama suur kui Tallinn; F. riigi sümboliks on kolmetipuline mägi ja riigi kaks suuremat jõge; G. riigil on 46 km rannajoont; H. rikkalikud maavarade leiukohad; I. valitseb ekvatoriaalne mussoonkliima; J. üks vanimaid kartulikasvatuspirkondi; K. üks maailma tihedamini asustatud piirkondi.

7. ja 8. kl 2005 LV

a) Märki Hiiumaa kaardile järgmised kohad:

A) Eesti surfiparadiis; B) Kallaste pank; C) Lehtma sadam; D) Salinõmme poolsaar; E) Kärkla kraater. 5 p

b) Mis kohti tähistavad numbrid kaardil? 1. sadam; 2. kirik; 3. laid; 4. tule torn; 5. laht.

7. 8. kl 2004 LV

Märki kontuurkaardile (joonis a all) õigesse kohta järgnevalt loetletud linnade numbrid ja tõmba vastavale leppemärgile ring ümber.

1. Kraków, 2. Lissabon, 3. Kiiev, 4. Praha, 5. Sarajevo, 6. Napoli, 7. Marseille, 8. Dublin. 4 p

9. kl 2003 LV

a) Tähista Euroopa kontuuril (joonis b) okas-, sega- ja laialehiste metsade võõnd.

b) Märki kaardile võimalikult täpselt: Berliin, Viin, Bukarest, Moskva.

c) Kanna samale kaardile saamide, vepslaste ja karjalaste asualad. 13 p

8. kl 2005 LV

Milline allpool loetletud samajoonte meetodil koostatud kaartidest kujutab tegelikke nähtusi (tähistage A); milline kujutab abstraktseid nähtusi (tähistage B)? a) reljefikaart; b) kaart, kus on kujutatud äravoolu hulka pinnaühiku kohta; c) jõgedevõrgu tiheduse kaart; d) aasta keskmine sademete hulk. 4 p

gümnaasium 2005 LV

Kaardi kujutusviisid. Koosta loetletud sõnadest õiged paarid. 3 p

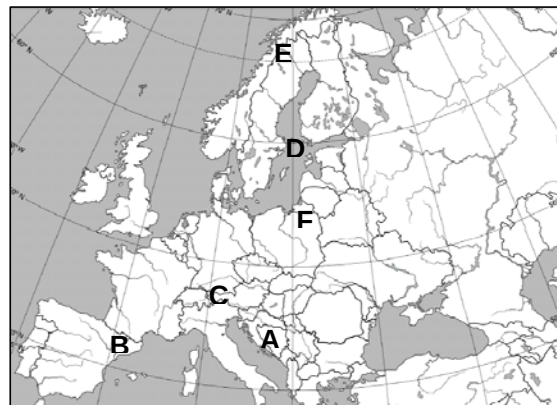
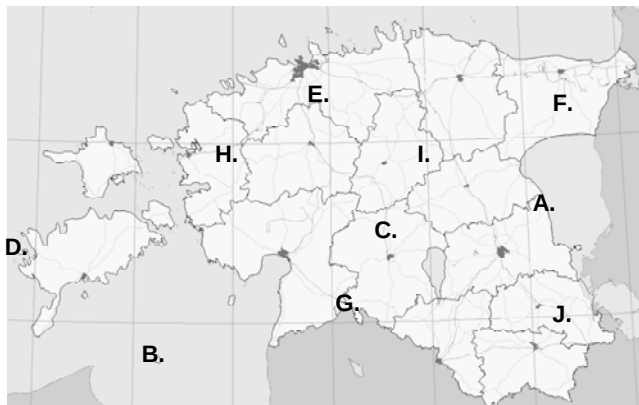
1. isohüpsid 2. isohüeedid 3. isobaarid 4. isothermid 5. isobaadid 6. isokroonid

Temperatuur, sademetehulk, õhurõhk, maapinna kõrgus, veekogu sügavus, aja muutuse jooned.

gümnaasium 2005 LV

Mis tähed kaardil tähistavad järgmisi kohti? (joonis a all) (Tähti on kaardil rohkem kui kohti). 1) Tuhala nõiakaev; 2) Sopa allikas; 3) Devoni liivakivipaljand; 4) Korallsaare jäänuk; 5) Ilumetsa kraater; 6) Eesti vanim puukirik; 7) hästisäilinud vesilinnus; 8) hääbunud raudteesõlm. 4 p

9. kl 2005 MV

Vii kokku kaardil tähistatud kohad ja toodud väited. (joonis b üleval)

Siin asub Euroopa peamine veelahe ...; selles riigis on kaks riigipead ...; siin asub riigi kõrgeim mägi 2123 m; selles piirkonnas võib näha mandrijää tekitatud pinnavorme; siin esineb skäärrannik; seda rannikut kutsutakse dalmaatsia rannikuks 6 p

8. kl 2006 MV

Märgi Euroopa kaardile Läänemerest lähtunud varjaagide retked. Kui kaugemale nad jõudsid ja milliseid jõgesid pidi liikusid? 4 p

7. ja 8. kl 2006 MV

Piiritle Euroopa kaardil: Andaluusia, Sileesia, Polesje, Marimaa. Lisa nimed kaardile. 4 p

8. kl 2006 MV

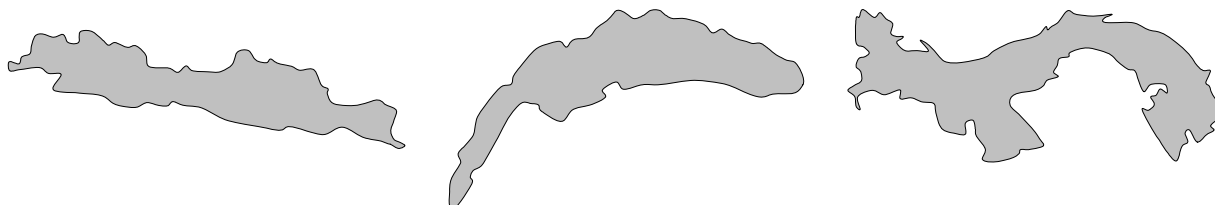
Piiritle Euroopa kaardil: Andaluusia, Provence, Sileesia, Polesje, Marimaa. Lisa nimed kaardile. 5 p

gümnaasium 2006 MV

a) Leia igale kontuurile toodud faktide abil õiged nimed. Märgi nimed ja faktid (numbritega) õige kontuuri juurde. (Kontuurid on erinevas mõõtkavas). 6 p

1) jääb parasvöötmesse; 2) aktiivne vulkaaniline tegevus; 3) asub kahte suure veekogu vahel; 4) kasvatatakse heveapuud; 5) räägitakse valdavalt hispaania keelt; 6) Alpi mäestik; 7) samanimelise mere ääres; 8) ajavahe Eestiga 7 tundi; 9) Rhône'i jõgi; 10) Balboa sadam; 11) kahe riigi piiriks; 12) räägitakse jaava keelt.

b) Milline neist objektidest on kõige suurema, milline kõige väiksema pindalaga? 2 p

7. ja 8. kl 2007 MV

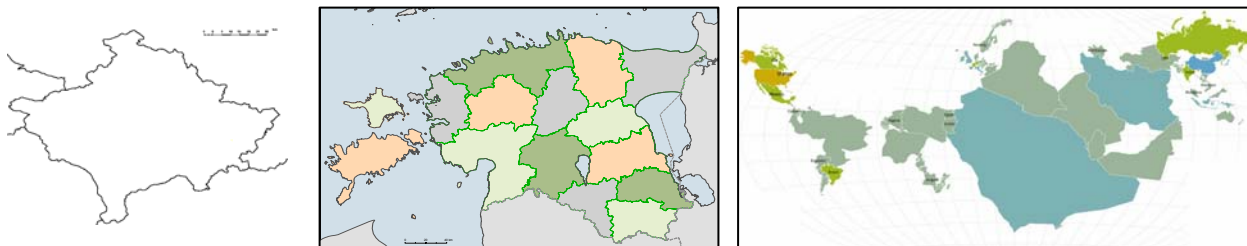
Millise riigi territooriumile jääb maailmas kõige kõrgemal asuv rahvuspark? Mis kõrgusvahemikku see jääb? 2 p

Millise riigi lipp on ainsana samuti sini-must-valge nagu Eestil? 1 p

8. kl 2008 MV

a) Vaata riigi kontuuri (joonis a). See on maailma noorim vabariik Kosovo, mille pealinn on Märgi Kosovo pealinna asukoht kaardile. b) Kirjelda Kosovo asendit ning kanna kaardile ta naaberriigid. 9 p

9. kl 2008 LV

Vanadel kaartidel on paljud kohanimed kirjutatud teisiti kui praegustel kaartidel. Märgi järgnevalt nimetatud kohad numbri abil kaardile (joonis b üleval) õigesse kohta: 1. Fellin; 2. Rapin; 3. Weissenstein; 4. Jewe; 5. Dagö; 6. Wesenberg; 7. Oesel; 8. Rappel; 9. Küün; 10. Ruun. 5 p

9. kl ja gümnaasium 2008 MV

a) Mida on kaardil kujutatud (joonis c üleval)? Pane kaardile sobiv pealkiri. b) Millist kartograafilist kujutusviisi on kasutatud? 4 p

gümnaasium 2008 MV

Järgnevalt on esitatud läbisegi 12 väidet kolme riigi kohta. Mis riikidega on tegemist? Paiguta iga riigi juurde seda riiki iseloomustavaid fakte tähistavad tähed. 6 p

A. MäGINE riik, mille pindala on 46 500 km²; B. Riigil on kaks suurt naaberriiki; C. Riigi ekspordis on tähtsal kohal kautšuk, puit, raud, teemandid, kakao ja kohv; D. Üks osa riigi territooriumist jääb ekvatoriaalsesse kliima-vöötmesse; E. Enamus selle riigi elanikest on budistid; F. Riigi ulatus põhjast lõunasse on ligi 3600 km; G. Riigi lääneosas kõrgub vulkaaniliselt aktiivne mäestik; H. Riigi lääneosa läbib meridiaan 10°W. I. Riigi territooriumile jäävad ulatuslikud, viljakate muldadega rohtlad; J. Selle riigi kohta öeldakse, et see on põllumajanduslik maa, kus ei ole talupoegi; K. Valuutat teenib riik postmarkide müügist ja turismist; L. Selle riigi lipu all sõidavad paljude maade laevad.

7. kl 2008 LV

Otsusta toodud väidete abil, mis saart on joonisel kujutatud? Saare kohta toodud väidetest on vaid osa tõesed. Märgi tärniga need, mis seda saart iseloomustavad? 4 p

Saar on jagatud 2 riigi vahel. Saar asub Põhja-Jäämeres. Saar on mägine. Saarel esineb maavärinaid. Rahvastiku tihedus on 10-50 in/km². Saarel leidub maagaasi. Saarel ei kasva metsa. Saarel ei ole püüasustust. Saar asub ekvatoriaalses kliimavöötmes. Saarel asub maailma lõunapoolseim linn. Aasta keskmine temperatuur on 0°C...10 °C. Saar jääb kahte ajavööndisse.

8. ja 9. kl 2008 LV

Otsusta, kas järgmised väited on tõesed või väärad. 4 p

Vektorkaart koosneb pikslitest ja vektoritest.

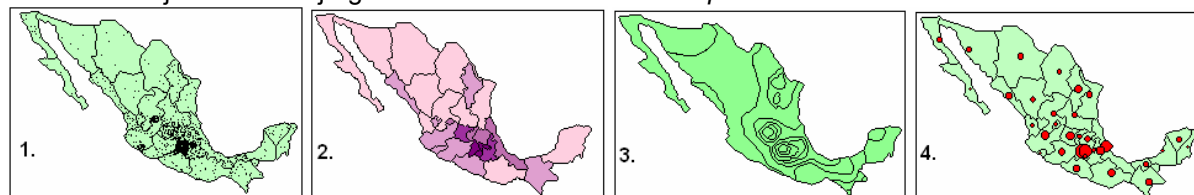
Satelliitidelt saadud andmed on enamasti rasterkujul.

GPS-iga mõõdetav asukoha täpsus sõltub lähima Landsat satelliidi kaugusest.

Eesti kaart mõõtkavas 1:1 500 000 mahub A4 formaadis lehele.

gümnaasium 2004 LV

Mis kaardi kujutusviise on järgmistel kaartidel kasutatud? 4 p

gümnaasium 2008 LV

Ajavööndid

Kui pikk on päev 21. juunil: a) põhjapoolusel, b) ekvaatoril, c) lõunapoolusel? 3 p

7. kl 2000 MV

Mis riigis võeti esimesena vastu aasta 2000? 1 p

8. kl 2000 MV

Mis riiki saabus uus aasta esimesena? Mis kellaaega näitasid meie kellad sel ajal? 2 p

9. kl ja gümnaasium 2000 MV

On 26. juuni, Gabonis on kell 20.00. a) Kas sel hetkel on Päike seal juba loojunud või paistab veel? b) Milline kuupäev ja kellaaeg on samal ajahetkel Tšeljuskini neemel? c) Kas seal paistab Päike või on juba loojunud? 6 p

8. kl 2000 LV

Reedel, 15.septembril 2000. a. kell 19.00 avati Sydneys olümpiamängud. Mis nädala- ja kuupäev ning kellaaeg olid siis Tallinnas, Honolulu, Washingtonis? 6 p

7. kl 2001 MV

Greenwichi aeg on 12.00 ja otsitava koha kohalik aeg on 23.00 samal päeval. Millisel pikkuskraadil asub see koht? 2 p

7. ja 9. kl, gümnaasium 2002 MV

Lennuk lendas Vietnami pealinnast 2700 km asimuudil 270° ja maandus seejärel. a) Mis linnas maandus lennuk? b) Mitu tundi on nende kohtade ajavahe ja kas kella tuleks ette või taha keerata? 3 p

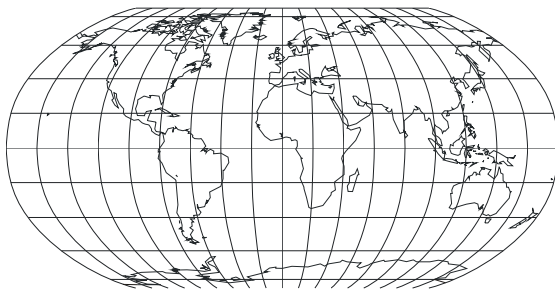
7. j 8. kl 2003 MV

a) Kui palju erineb kohalik aeg Narvas ja Kuressaares? b) Millise meridiaani järgi arvestatakse aega Eestis? c) Kas Eestis on kohalik aeg vööndiajast ees või taga? 3 p

9. kl 2003 MV

Georgi lennuk startis Hamburgist New Delhi'sse kell 15.00. Lend kestis 8 tundi. a) Mis näitas kell New Delhi lennujaamas, kui lennuk maandus? New Delhist väljus tunni aja pärast kaks tundi kestnud lend Kathmandusse. b) Mis kellaks kutsus Georg oma tuttavad lennujaama vastu? 4 p

7. kl 2004 MV

Miks on ajavööndid vajalikud? 2 p

7. kl 2004 MV

Kui suur on kohaliku aja vahe Poola piires? 2 p

9. kl 2005 MV

Kujuta maailma kaardil öö ja päeva piiri suvisel pöörpäeval, kui Eestis on kell 12.00. 3 p

9. kl, gümnaasium 2006 LV

Eesti võistkond sõidab Austraaliasse Brisbane'i olümpiaadile. Riiast lennatakse kell 7.10 Viini, kus ollakse kohal 8.10. Seal istutakse kell 10.30 Singapuri viivale lennukile, mis lendab 11 tundi. Singapurist sõidetakse edasi kell 9.30 ja Brisbane jõutakse 19.30. a) Mis kell jõutakse Singapuri? b) Mitu tundi lennatakse Singapurist Brisbane'i? c) Mitu tundi kokku ollakse õhus (lennatakse)? e) Mitu tundi kestab reis Riiast Brisbane'i kokku? 4 p

7. kl, 8. kl ja 9. kl 2006 MV

Eesti võistkond sõidab suvel Pekingisse olümpiamängudele. Lennuk väljub Tallinnast kell 17.45 ja jõuab Helsingisse 18.20. Helsingist jätkatakse sõitu kell 20.00 ja lennureis kestab 7 tundi ja 30 minutit. a) Mis kell kohaliku aja järgi jõutakse Pekingisse? b) Kui palju tuleb Pekingisse jõudes kella ette või taha keerata? c) Mis on kell Tallinnas, kui võistkond Pekingisse jõuab? 5 p

7. ja 8. kl 2008 MV

Väiteküsimused

7.-9. klassi õpilastel tuli vastuste õigsust kontrollida atlase abil.

Kas järgmised väited on õiged? 6 p

22. detsembril paistab päike otse lagipähe Taiwani keskosas.	JAH	EI
Wrangeli saar asub kaugemal põhjas kui Fääri saared.	JAH	EI
Pariis asub Barcelonast kirde pool.	JAH	EI
Alboráni saar kuulub Portugalile.	JAH	EI
Sunda saartest on kõige tihedamini asustatud Jaava saar.	JAH	EI
Madridist Londonisse on linnulennul 1243 km.	JAH	EI

7. ja 8.kl 2001 MV

Paranda valed väited eitust kasutamata. 5 p

Maasääred on merepõhjast tormilainetega rannale heidetud liivast, kruusast või klibust koosnevad kaarekujulised, mõnesajameetri pikkused pinnavormid.

Tsüklon on õhukeeris, mille keskmis on õhurõhk väga madal.

Eesti neljast rahvuspargist paikneb vaid üks tervikuna ühe maakonna territooriumil.

Euroopa pikim jõgi on Doonau.

Rahvastikuplahvatus on sündimuse järsk kasv ja suremuse järsk langus arengumaades.

9. kl 2001 LV

Millised järgmistest väidetest on õiged (Õ), millised valed (V)? 4 p

- a) Afganistan on pindalalt ligikaudu samasuur kui Saksamaa.
- b) Afganistan piirneb Iraani, Pakistani, Hiina, Tadžikistani, Türkmenistani ja Usbekistaniga.
- c) Suurimaks rahvusrühmaks on afgaanid e puštud.
- d) Afganistanis on kuiv lähistroopiline kliima, pehmete talvede ja mitte eriti palavate suvedega.
- e) Afganistani kõrgeim tipp ulatub üle 7000 m.
- f) Suurema osa Afganistani elektrienergiast annavad hüdroelektrijaamad.
- g) Afganistani ohustavad maavärinad, vulkaanipursked ja üleujutused.
- h) 28% Afganistanist on kaetud metsaga.

gümnaasium 2002 MV

Tähistage tähega Õ need väiteroad, kus kõik objektid ja faktid on üksteisega vastavuses. Teistes väiteridades tõmmake joon alla neile, mis ei sobi loetellu. 4 p

- a) Mandri kõrgeim tipp – Austraalia Alpid – Suur Veelahkmeahelik – Kosciusko mäetipp;
- b) Wrangeli saar – esineb polaaröö ja -päev – asub mandrilisel maakoorel – kuulub USA-le;
- c) Hispaania valdus – vulkaaniline tegevus – parasvöötme kliima – Tenerife saar;
- d) Suur Hiina tasandik – suurem osa territooriumist koosneb alluviaalsetest setetest –rohkem sademeid suvel – talvel on miinuskraadid.

7. kl 2003 MV

Millised järgmistest väidetest on tõesed Iraagi kohta? Paranda valed väited õigeiks. 5 p

a) Iraagi pealinn Bagdad asub Eufrati jõe ääres.	Jah	Ei
b) Iraak piirneb 5 naaberriigiga.	Jah	Ei
c) Üle 70% rahvastikust elab linnades.	Jah	Ei
d) Iraak jääb lähistroopilisse ja troopilisse kliimavöötmesse.	Jah	Ei
e) Peale naftatööstuse on tähtsaks majandusharuks loomakasvatus, metsandus.	Jah	Ei

gümnaasium 2003 MV

Otsusta, kas järgmised väited on tõesed või väärad. 4 p

a) Pariisist on võimalik sõita mööda jõgesid ja kanaleid Kiievisse.	Tõene/väär
b) Tšetšeenia asub Lõuna-Kaukaasias.	Tõene/väär
c) Maailma põhjapoolseim metroolinn on Peterburi.	Tõene/väär
d) Kalmõkkia on ainus budistlik maa Euroopas.	Tõene/väär

7. kl 2005 LV

Millised järgmistest väidetest on õiged? Paranda valed väited õigeiks. 4 p

a) Poola ja Saksamaa põhjaosas leidub mandrijää kujundatud pinnavorme.	Tõene/väär
b) Norra maismaaosa on kõige kitsamas kohas vaid 45 km lai.	Tõene/väär
c) Skandinaavia mäestik on tekkinud kaledoonia kurrutuse ajal.	Tõene/väär
d) Montenegro naaberriikideks on Serbia, Albaania ning Bosnia ja Hertsegoviina.	Tõene/väär

7. ja 8. kl 2007 MV

Otsusta atlase abil, kas järgmised väited on tõesed või väärad. Paranda vale väide õigeks ilma eitust kasutamata. 8 p

a) Gomera saar kuulub Hispaaniale.	Tõene/väär
b) Panama kanal kulgeb läbi Chagrese rahvuspargi.	Tõene/väär
c) Austraalia kaguosas on esinenud suuri metsatulekahjusid.	Tõene/väär
d) Marco Polo külastas oma 1271-1295 aasta maadeavastusretke ajal ka tänapäevase Brunei territooriumi.	Tõene/väär
e) India kõige sademeterohkemas piirkonnas kasvatatakse suhkruroogu.	Tõene/väär
f) Singapuri maismaaosa ulatus idast läände on ligi 40 km.	Tõene/väär
g) Jordaania elab 90% sunniidi moslemeid, 5% kristlasi ja 5% šiidi moslemeid.	Tõene/väär
h) Skandinaavia ja Uurali mäestik on tekkinud samal kurrutsperioodil.	Tõene/väär

7. ja 8. kl 2008 MV

Suulised vihjeküsimused

Järgnevaid vihjeküsimusi kasutati ainult lõppvoorudes. Koha äraarvamine esimese vihje abil andis 4 p, iga järgmise vihje abil koha määratlemise puhul saadi punkt vähem.

Mis kohaga on tegemist?

Esineb nii vulkaane kui ka geisreid, suurem osa saarest asub parasvööndis.
MäGINE, kõrgemaid tippe katab igijää ja –lumi.
Kui meil on suvi, siis seal on talv.
Põhja- ja Lõunasaart eraldab Cook'i väin.

Põhja- ja keskosas lähistroopiline, lõunaosas troopiline mussoonkliima.
Umbes 10% maailma teesaagist tuleb saarelt.
Pindala on 65,6 tuh. km² ja pealinn asub saare edelarannikul.
1972.aastani kandis nime Tseilon.

Saar on jaotatud kahe riigi vahel.
Valitseb parasvöötme mereline kliima.
Mets katab kogu riigi pindalast ainult 3%.
Naabersaarest lahutab selle saarega samanimeline meri.

7. kl 2000 LV

Riik on maavaraderikas, maailmas I kohal vasemaagi ja salpeetri, II kohal Mo-maagi ja III kohal väävli poolest, samas ollakse 4...5. kohal ka kalapüügil.
Esimese eurooplasena jõudis riigi lõunarannikule Magalhaes.
Rannikult mööduva külma hoovuse tõttu asub riigi põhjaosas maailma kuivemaid paiku, kus ei saja aastaid.
Riigi pikkus on laiusest üle 10x suurem (4400/155...355km).

Selles ühest suurest ja ~50 väikesest saarest koosnevas saareriigis on asustustiheduseks ligi 5000 n/km².
Riik oli 16.saj. Portugali, 17. saj. Hollandi valduses ja alates 1819. aastast Inglismaa faktooria. 1965.a. kuulutati vabariigiks.
Saartel valitseb ühtlane troopiline mussoonkliima; pealinnas elab 99,9% rahvastikust.
Saar on rahvusvaheliselt tähtis lennu- ja laevaliinide sõlmpunkt.

On 25 milj.a vana – teadaolevalt vanim järv maailmas.
Pindalalt on võrdne Belgiaga (31492 km²) ja 7. kohal maailmas; vee aga kogub u poole Euroopa suuruselt valgalalt.
Veehulgalt teine järv maailmas, sisaldades ~20% kogu maismaa mageveest (1. on Kaspia).
Järvel on pikkust peaaegu sama palju, kui on maad Helsingist Rovaniemisse, laiust aga kitsaimas kohas sama palju kui Elvast Tartusse (636 km; 25...79 km); sügavus on järvel 1620 m (teistel andmetel 1637).

9. kl 2000 LV

See on saar, mis on pindalalt maailma seitsmes ja mida läbib 40° pl paralleel.
Saar kuulub riigile, mis asub neljal suurel ja rohkem kui 3000 väikesel saarel.
Ohustavaks loodusnähtuseks saare rannikul on tsunamid.
Saare kõrgeim mäetipp on Fuji mägi 3776 m.

See on meri, mida läbib kahe maailmajao vaheline piir, kuid mis kuulub ühele riigile.
Oma nime on ta saanud marmori leiukohtade järgi rannikul.
Meri on Dardanellide väina kaudu ühenduses Vahemerega.
Mere põhjarannikul asub Istanbul.

8. kl 2001 LV

See on järv Euroopas, mis pindala, sügavuse ja vee hulga poolest on sarnane Võrtsjärvega.

Järve ääres on Tihany rahvuspark.

Järve ümbrus on riigi suurim turismi piirkond.

Järv on Kesk- Euroopa suurim ja paikneb tervikuna ühe riigi territooriumil.

See on linn Atlandi ookeani ääres, mis on tuntud ühe riigi pangandus, kaubandus ja kultuurikeskuseks, kuid ta ei ole pealinn.

Ta paikneb Guanabara lahte ookeanist eraldaval poolsaarel ja saartel.

Tõlkes tähendab linna nimi jaanuari jõge.

Linn on maailmas tuntud oma suurte karnevalide poolest.

9. kl 2001 LV

Tegemist on saarestikuga, mis koosneb 16 suuremast saarest ja mõnest kümnest laiust ja kaljurifist. Inimasustus on vaid neljal saarel. Ehkki saarestik asub ekvaatoril, on seal külma hoovuse mõju tõttu vähe sademeid, aasta keskmine temperatuur on 20°C.

17. sajandil olid saared mereröövlaste ja 19. sajandil vaalapüüdjate peatuspaik.

Lähimast mandrist jääb saarestik ligi 1000 km kaugusele.

Saarestik on vulkaanilise tekkega. Saarestiku nimi tähendab hispaania keeles kilpkonnasaari.

Tegemist on jõega, mis suudmes moodustab ulatusliku delta, ca 500 deltaharu. Jõe vasakpoolsed, mägedest algavad lisajõed, on veerohkemad kui parempoolsed lisajõed.

Jõe ääres asub 55 linna, neist 4 miljonilinna.

Veetaseme kõikumiste vähendamiseks on jõele rajatud arvukalt paise ja veehoidlaid.

Jõe pikkus on ca 3500 km. Mööda jõge veetakse puitu, naftat, vilja, soola, arbuuse.

gümnaasium 2001 LV

See on järv Eestis Tartu – Võru mnt ääres, pindalaga 65 ha.

Järv kuulub Eesti kümne sügavama järve hulka.

Järve lähedal asub Mõrsjaorg, sealt algab Pühajõgi.

Järv kuulub Kanepi järvede hulka ja asub 1,5 km Kanepist loodes.

See on USA osariik, mille nimes on 4 tähte.

Osariigi pealinn on oma nime saanud osariigi piiridesse jääva järve järgi.

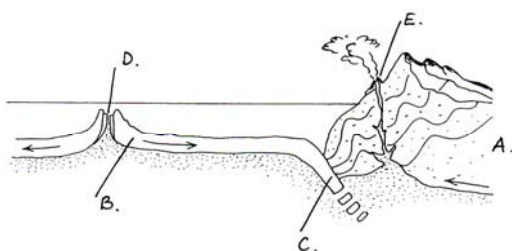
73% osariigi rahvastikust on mormoonid.

Osariigis toimusid viimased taliolümpiamängud.

9. kl 2002 LV

GEOLOOGIA

Maa siseehitus, laamtektoonika

Millist geoloogilist protsessi on joonisel kujutatud? Märgi joonisele vastavad selgitused. 6 p

7. kl 2000 MV

Vulkaanipursked toovad endaga kaasa mitmesuguseid kahjustusi, kuid millist kasu võivad tuua vulkaanipursked? 5 p

7. kl 2000 MV

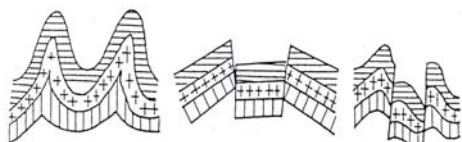
a) Nimeta kaks tunnust, mille poolest vanad mäestikud erinevad noortest mäestikest? b) Rühmita loetletud mäestikud vanadeks ja noorteks mäestikeks. 6 p

Himaalaja, Euroopa Keskmäestikud, Skandinaavia, Uuralid, Apalatsid, Karpaadid, Alpid, Püreneed.

8. kl 2000 MV

Kuidas tekivad geisrid? Nimeta 4 riiki, kus leidub geisreid? 4 p

7. kl 2000 LV

a) Märgi joonisele õigesse kohta: mäestiku liik (kurd-, pangas- ja kurd-pangasmäestik), mäestiku nimi (*Suur-Kaukasus, Altai, Vogeesid*), kõrgeim tipp (*Beluhha, Elbrus, Ballon*), kõrgeimate tippude kõrgused (*1424m, 4506m, 5633m*), kivimikihtide nimetused (*graniit, basalt, settekivimid*).

b) Selgita, kuidas on erinevad mäestikutüübid tekkinud (kurdmäestik, pangasmäestik, kurd-pangasmäestik). 12 p

8. kl 2000 LV

a) Milleks kasutavad islandlased kuumaveeallikate vett? b) Miks võivad Islandil vulkaanipursetega kaasneda võimsad üleujutused, mudavoolud ja pinnase erosioon? 4 p

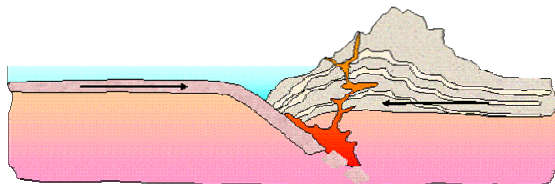
7. ja 8. kl 2001 MV

Kujuta ette, et oled ajakirjanik ning pead andma võimalikult tõetruu ning igakülgse ülevaate ühes Jaapani linnas 6-7 tundi eest toimunud tugeva maavärina tagajärgedest. a) Mis märksõnad kirjutaksid endale üles, et neid hiljem kasutada korraliku ajaleheartikli kirjutamisel? b) Millise sissejuhatuse kirjutaksid oma artiklile, et selgitada lugejatele, miks tekivad maavärinad ja kus nad üldse tekivad? 7 p

7. kl 2001 LV

Jääaja lõpuga võrreldes on tänapäevase Läänemaa pindala suurenenud mitu korda. Selgita, miks see on nii toimunud. Kas samasugune protsess jätkub ka tänapäeval? 3 p

7. kl 2001 LV

a) Selgita, mida on kujutatud juuresoleval joonisel. b) Millised geoloogilised protsessid toimuvad tõenäoliselt selles piirkonnas? c) Too üks näide, millises maailma piirkonnas selline protsess toimub? 6 p

7. ja 8. kl 2002 MV

Laamtektoonika teooria kohaselt esineb vulkaaniline tegevus peamiselt laamade servaaladel. Siiski leidub ookeanides vulkaanilise tekkega saarestikke, nt Hawaii ja Kanaarid, mis asuvad laamade servaaladest kaugel. Selgita, kuidas võivad vulkaanid tekkida ka laamade keskosas. 3 p

8. kl 2002 LV

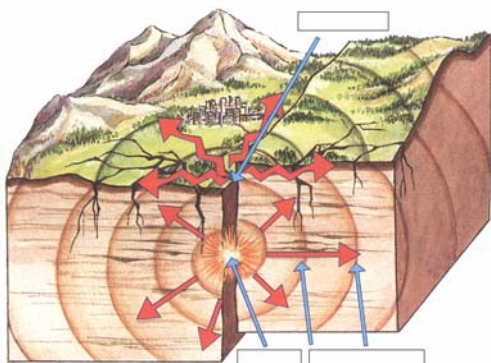
a) Milline Euroopas asuv vulkaan purskas 2002. aasta sügisel? Mis riigis see vulkaan asub? b) Tähistage loetelus tegutsevad vulkaanid, mis ei paikne laamade äärealal: *Etna; Hekla; Erebus; Kamerun; Fudzi; Kenya; Mauna-Loa, Elbrus*. 6 p

7. kl 2003 MV

a) Mida mõõdetakse Mercalli ja Richteri skaala abil? b) Millistes ühikutes ja kui suure ulatusega on nimetatud skaalad? c) Kumb annab objektiivsema info mõõdetavast nähtusest, selgita miks. 5 p

Mida kujutavad endast kuumad punktid või kuumad täpid? Mida nad põhjustavad? Too konkreetne näide. 5 p

gümnaasium 2003 MV

Kuidas kogutakse tänapäeval andmeid Maa siseehituse kohta? 2 p

7. kl 2003 LV

a) Nimeta, mis protsessiga on tegemist ja kirjuta joonisele kastidesse selgitused noolte juurde.

b) Riikide loetelust jooni alla need riigid, kus sellist nähtust sageli esineb. Norra, Mehhiko, Türgi, Jaapan, Leedu, Gabon, Uruguay, Indoneesia, Valgevene. 4 p

8. kl 2003 LV

a) Koosta järgmisi mõisted kasutades maksimaalselt kuuelauseline ja loogiliselt seotud jutt: *maavärina epitsenter, maavärina kalle, seismilised lained, seismograaf, tsunami, kuumaveeallikas, laava, magma, kraater, lõõr, vulkaaniline tuhk*. b) Too koostatud jutu põhjal kaks näidet, kus sellised nähtused esinevad. 4 p

Põhjenda, miks inimesed elavad vulkaanilistes piirkondades, vaatamata selle ohtlikkusele? 2 p

7. kl ja 8. kl 2003 LV

Miks vajub vahevöösse ookeaniline laam, aga mitte mandriline laam? 2 p

Kuidas on vulkaani kuju, ehitus ja purskeprotsessi iseloom seotud teda toitva magma omadustega? Illustreeri vastust selgitavate skeemidega. 4 p

Millisele laamtektoonilisele vööndile on iseloomulik pangasmäestiku, millisele kurdmäestiku teke? 3 p

Rühmita saared nende tekke alusel ja selgita lühidalt iga saarterühma teket. *Island, Hawaii, Kuriilid, Assoorid, St Helena, Sunda saared*. 3 p

gümnaasium 2003 LV

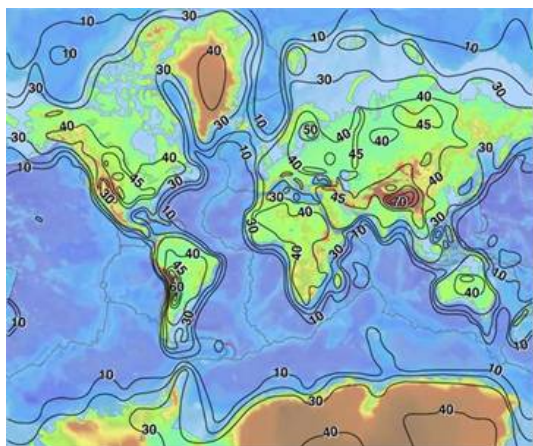
Ajalehes ilmus järgnev artikkel. Kas ajakirjanik on ikka kõikidest asjadest õigesti aru saanud? Kui leiad vigu, siis paranda need. 7 p

Malaisias Bangka saarel toimus maavärin. Geoloogid mõtsid seismomeetriga maavärina tugevuseks 6 palli Richteri skaalal. Maavärina epitsenter paiknes kilomeetri sügavusel maakoos, kust seismilised lained levisid igasse suunda, tekitades suurimaid purustusi just maavärina koldes. Mäestikes tekkisid tugevad varingud ja lumelaviinid. Maavärina tagajärjel tekkinud tsunami levis kiiresti ka teiste lähedal asuvate saarteni ja tekitas rannikualadel suuri purustusi.

7. kl 2004 MV

a) Kuidas asuvad Island, Tšiili ja San Francisco laamade suhtes? b) Kuidas liiguvad seal laamad? c) Milliseid looduskatastroofe neis piirkondades laamade liikumine põhjustab? 6 p

7. kl 2004 MV

Millist geoloogilist nähtust on samajoontega kujutatud juuresoleval maailmakaardil? Samajoonte väärtused on kilomeetrites. 3 p

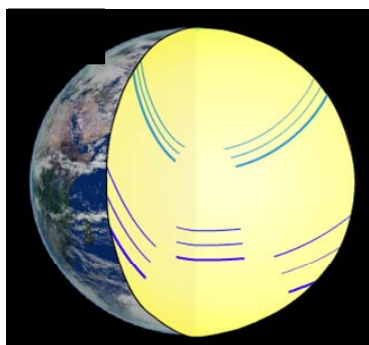
gümnaasium 2004 MV

Millise geoloogilise protsessiga ja kuidas on seotud maailmamere sügavaimate süvikute paiknemine? Tee joonis ja lisa selgitused. 4 p

7. kl 2004 LV

Mitu korda erineb Richteri skaala järgi seitsmemaganituudises maavärinas vabanev energiahulk viiemagnituudises maavärinas vabanevast energiahulgast? 2 p

gümnaasium 2004 LV

Joonisel on kujutatud seismiliste lainete levikut. a) Märki joonisele, mis seismilise laine tüüpe on kujutatud. b) Selgita lainete levimise eripära. 5 p

gümnaasium 2005 MV

Väga palju räägitakse tsunami mõjust inimestele ja infrastruktuurile, kuid milles seisnevad tsunami kahjustused looduskeskkonnale? 4 p

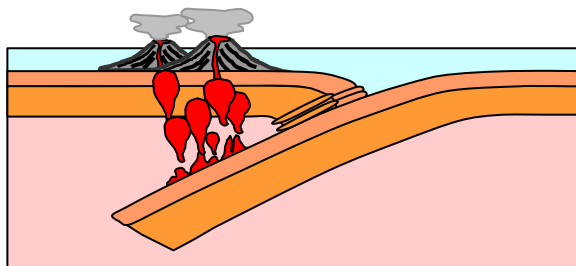
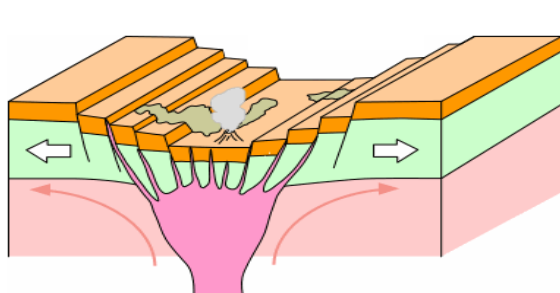
9. kl ja gümnaasium 2005 MV

Miks soovitatakse peale tsunamihoiatuse saamist viia laevad sadamast avamerele? 2 p

gümnaasium 2005 MV

a) Mis protsessi on skeemil (joonis a all) kujutatud? b) Too eri maailmajagudest kaks näidet, kus selline protsess toimub. c) Millised loodusobjektid on iseloomulikud sellistele piirkondadele? 5 p

gümnaasium 2006 MV

Pane skeemile (joonis b üleval) korrektne pealkiri. Lisa puuduvad nooled ja selgitused. 4 p

9. kl 2006 MV

Millised loodusnähtused, lisaks tsunamile, võivad maavärinatega kaasneda? 2 p

7. kl 2006 MV

Miks esineb Kagu-Aasia saartel sageli maavärinaid? 2 p

7. kl ja gümnaasium 2007LV

Kuidas on seotud Šotimaal asuv Kaledoonia kanal ja Glen More'i murrangulõhe Põhja-Ameerikas paikneva Newfoundlandi saare ja St Lawrence'i jõega? 3 p

9. kl 2007 LV

Nimeta maavärinate ja vulkaanipursetega kaasnevaid nähtusi (kumbagi 3), mis võivad samuti esile kutsuda suuri purustusi ja tuua arvukalt inimohvreid. 4 p

7. kl 2008 MV

Nii Island kui Hawaii saared asuvad keset ookeani, kaugel eemal mandritest. Võrdle nende saarte teket. Võrdlemisel toetu laamtektoonikale. Millised geoloogilised protsessid on neil saartel sarnased, millised erinevad? 6 p

7. kl 2008 LV

a) Mis mandril asus Eesti Devoni ajastul? b) Mis laiustel see manner sel ajastul paiknes? Vali õige. 2 p

a) ekvaatori lähedal lõunapoolkeral; b) ekvaatori lähedal põhjapoolkeral; c) pöörijoone piirkonnas lõunapoolkeral; d) pöörijoone piirkonnas lõunapoolkeral; e) 40. laiustel lõunapoolkeral; f) 40. laiustel põhjapoolkeral.

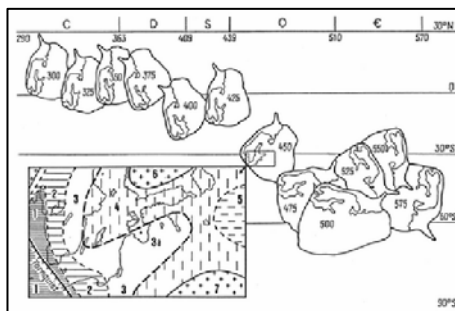
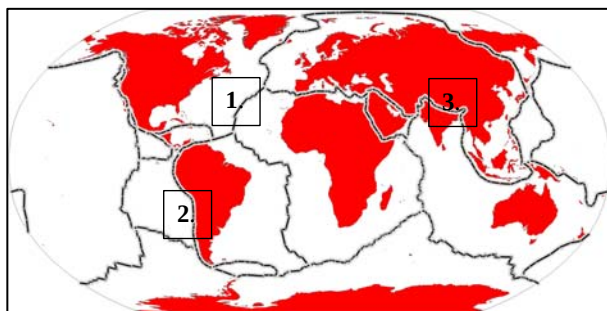
9. kl 2008 MV

Juuresoleval kaardil (joonis a all) on kujutatud kolm kohta laamade piirialal, kus laamad liiguvad üksteise suhtes erinevas suunas. Täienda tabelit.

a) Joonista esimese näite eeskujul ka teised skeemid, mis iseloomustaksid laamade liikumist. b) Lisa, mis protsessid neis piirkondades toimuvad. 6 p

7. kl 2008 MV

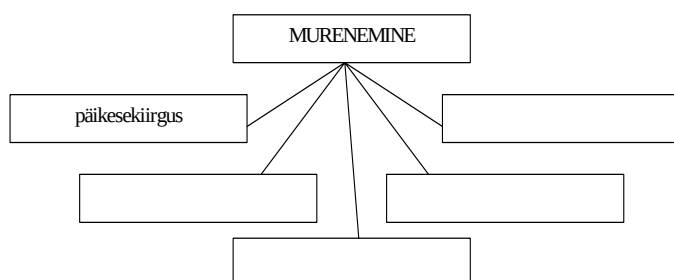
Laamade liikumise suund	Skeem	Toimuvad geoloogilised protsessid
1. ookeanilaamad eemalduvad üksteisest		aktiivne vulkaaniline tegevus,

Selgita täpsemalt, mida joonis b (ülevaht) kujutab? 2 p

9. kl 2008 LV

Geoloogiline ehitus, kivimid

Täienda skeemi murenemist põhjustavate nähtuste kohta. 4 p

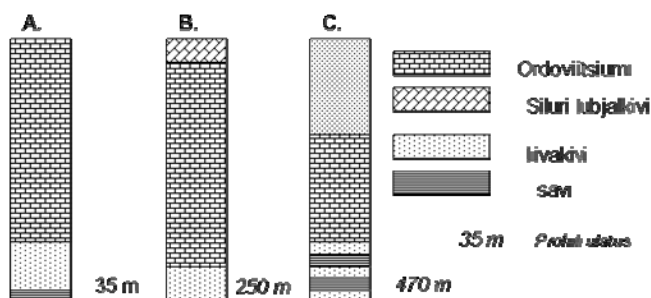
8. kl 2000 LV

Mis tegurid põhjustavad:

- a) rabenemist (füüsikalist murenemist);
- b) porsumist (keemilist murenemist)?

Too kummagi protsessi kohta näide ja seosta see kliimatingimustega. 7 p

7. kl 2001 MV

Geoloogidel on segi läinud puursüdamike nimelipikud. Leia igale puursüdamikule õige nimelipik: Tartu, Märjamaa, Pakri. 3 p

9. kl 2000 MV

Kas Põhja-Eesti paekallas jätkub Rootsis Gotlandi või Ölandi saarel? 1 p

9. kl 2000 MV

Paranda järgnevas tekstis esinevad vead. 5 p

Balti klint on üks tähelepanuväärsemaid pinnavorme Euroopas. Balti klint algab Gotlandi saare läänekaldalt. Ta ulatub 1200 km pikkusena Venemaa Laadoga järve lõunakaldani. Kõige suursugusem on ta Leningradi oblastis. Balti klint ulatub kõikjal mereni. Rootsi keeles tähendab klint rannaastangut. Klinti moodustavad kivimid on valdavalt pärit siluri ajastust. Balti klint on tekkinud korallloomade elutegevuse tagajärjel. Astang on kõige kõrgem Ontikal.

8. kl 2000 LV

Milliste geoloogiliste struktuuridega on seotud metallimaakide leiukohad? Põhjenda. 3 p

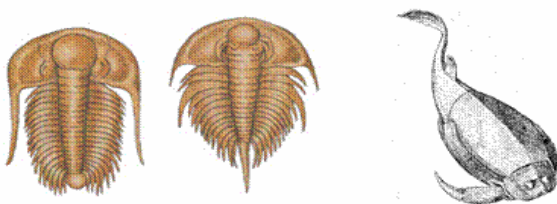
gümnaasium 2001 LV

Põlevkivi on Eesti üks tähtsamaid maavarasid? a) Mida tähendab maavara rikastamine ja miks on vaja põlevkivi rikastada? b) Miks põlevkivi aherainemäed mõnikord suitsevad? c) Põlevkivi leidub maailma paljudes riikides. Miks seda siiski suhteliselt vähe kaevandatakse ja kasutatakse? 4 p

9. kl 2002 MV

Kivististe järgi on võimalik määrata kivimikihtide vanust. Millisest Eestimaa aluspõhjas esindatud kivimikihist on need kivistised pärit ja kes olid need loomad? 4 p

9. kl 2002 MV

Selgita, mida tähendab kivimite ringe? Võid koostada ka selgitava skeemi. Too lisaks konkreetseid näiteid kivimite muutumisest. 6 p

7. kl 2003 MV

Too kolm näidet, kuidas paene aluspõhi on mõjutanud Eesti loodust. 3 p

9. kl 2003 MV

Võrdle Lääne-Virumaad ja Võrumaad geoloogilisest aspektist. 6 p

9. kl 2003 MV

Too vähemalt kolm näidet piirkondadest, kus maakoos kerkib või vajub. Lisa ka liikumise suund. 3 p

Too kaks näidet, kus on võimalik Eestis näha erinevate ajastute kivimeid? Miks on tõenäosus kivistisi leida Põhja-Eestis suurem kui Lõuna-Eestis? 4 p

7. kl 2003 LV

Eesti Ordoviitsiumi ja Siluri paekallas jätkub Rootsis Gotlandi ja Ölandi saarel. a) Millisel saarel kumbki paekallas esineb? b) Kumb nendest paekallastest on kõrgem Eestis, kumb Rootsis? 4 p

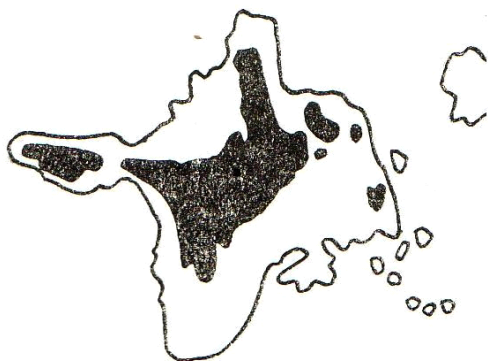
9. kl 2004 MV

Noarootsi ja Vormsi vahel on mere sügavus kuni 2 m. Mitme aasta pärast pääseb mandrilt Vormsile maismaad pidi kui maadus jätkub praeguse kiirusega ja meretase jääb endiseks? 2 p

9. kl 2004 MV

Millistel laiuskraadidel on tekkinud Eestis kaevandatav põlevkivi? 2 p

9. kl ja gümnaasium 2004 LV

Mitme aasta tagust seisu kujutab see Hiiumaa kaart? Vali loetelust õige vastus. A) 6000; B) 4000; C) 3000; D) 1500. 1 p

7., 8. ja 9. kl ja gümnaasium 2004 LV

Nimetage kolm tegurit, mis annavad geoloogile infot, et nõlva võib ohustada maalihe. 3 p

gümnaasium 2004 LV

Reasta nimetatud kivimid selle järgi, kui kiiresti nad murenevad, alustades kiiremini murenevast. Põhjenda. Liivakivi, marmor, lubjakivi, graniit. 2 p

7. kl 2006 MV

Mis ajastu kivimid avanevad Põhja-Lätis? 2 p

9. kl 2007 MV

Mida on fotol kujutatud? Kuidas on see tekkinud? 3 p

9. kl 2008 MV

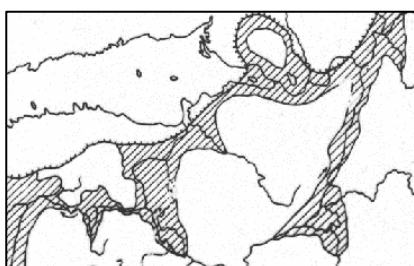
a) Mis on moreen? b) Millal ja kuidas see tekkis? c) Millest moreen koosneb? d) Mille poolest erineb Põhja-Eestis paiknev moreen Lõuna-Eestis asuvast? Milliseid muldade omadusi mõjutab erinev moreen? 7 p

9. kl 2008 MV

Fotodel on neli vulkaanilise tekkega, kuid väga erinevat kivimit. Kuidas ja kus on need kivimid tekkinud? Milline kivim on kristalliseerunud kõige kiiremini? Mille põhjal seda järeltada? 6 p

gümnaasium 2008 LV

Mida on joonisel kujutatud? Lisa selgitavad leppemärgid. 3 p

9. kl 2004 MV

MULLAD

a) Mis mullad on ülekaalus rohtlates ja mis ekvatoriaalsetes vihmametsades? b) Mis on nende muldade peamised erinevused? c) Selgita, millest see erinevus on tingitud? 4 p

8. kl 2001 MV

Rendsiinad (paepealsed mullad) on Eesti kõige huumus- ja toitaineterikkamad mullad. Mis vähendab nende muldade kasutamisevõimalusi põllumajanduses? 3 p

9. kl 2001 MV

Nimeta Eesti muldade kolm kõige levinumat lähtekivimit. 3 p

9. kl 2001 MV

Kui panna klaasi sisse liiva, savi, kruusa ja kuivanud oksi, segada neid ja jätta seisma, siis millises järjekorras settivad need klaasi? Loetle kihid alustades klaasi põhjast.

8. kl 2003 LV

a) Milliseid mulla omadusi mõjutab lähtekivim? 2 p

b) Võrdle erineva lähtekivimi mõju Põhja- ja Lõuna-Eesti muldadele. 4 p

	Põhja-Eesti mullad:	Lõuna-Eesti mullad:
Aluskivim ja mulla lähtekivim		
Mulla omadused: värvus, lõimis, toitainetesisaldus, veesisaldus		

9. kl 2004 MV, gümnaasium (ainult b osa) 2003 LV

Selgita, miks lõunapoolsemates piirkondades, kus põlde pidevalt niisutatakse, hakkavad mullad soolduma. 2 p

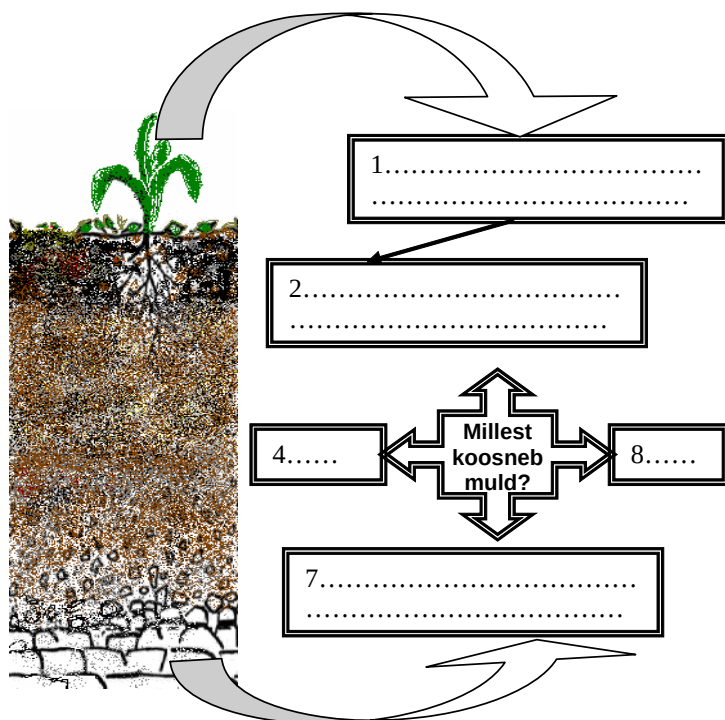
gümnaasium 2004 MV

a) Miks kujunevad mulda erineva värvuse, tuseduse ja koostisega horisondid: B horisont, E horisont, G horisont? b) Mida näitab mullahorisondi tusedus? 8 p

gümnaasium 2004 MV

Muld hakkab kujunema, kui lähtekivimile asuvad elama taimed ja mullaorganismid. Murenevale kivimile koguneb surnud orgaaniline materjal ning tekib huumushorizont. Miks aga kujunevad mulda teised erineva värvuse, tuseduse ja koostisega horisondid? 2 p

gümnaasium 2002 MV

Täida lüngad tekstis ja skeemil (sarnased numbrid tähendavad sarnaseid sõnu). 8 p

(1) kuhjuvad mulla pindmisesse kihti.

Lagundajate tegevusel tekib mulla (2)

(2) mineraliseerub ja toitained muutuvad (3).....

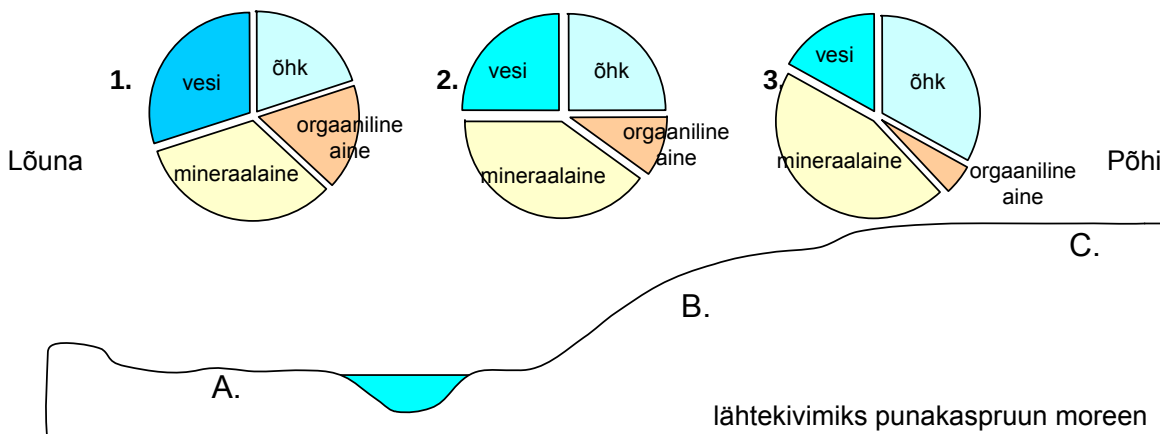
(4)..... kaasabil paigutuvad ained mullas ümber ja kujunevad

(5)..... (6)..... mureneb ja tekib mulla (7)

8. ja 9. kl 2002 MV

Miks on Lõuna-Eestis rohkem happelisi muldi kui Põhja- või Lääne-Eestis? 2 p

9. kl 2004 LV

a) Milline mulla koostise joonis millist kohta iseloomustab? Selgita mulla koostisosade erinevat jaotumist neis muldades.

b) Mis tegurid tähtedega märgitud kohtades mulla kujunemist mõjutavad?

c) Milliste omadustega mullad neis kohtades tõenäoliselt kujunevad? 6 p

9. kl ja gümnaasium 2005 LV

Loetle põhjusi, miks niiske troopikavöötmel mullad on tusedamad kui parasvöötmel mullad. 3 p

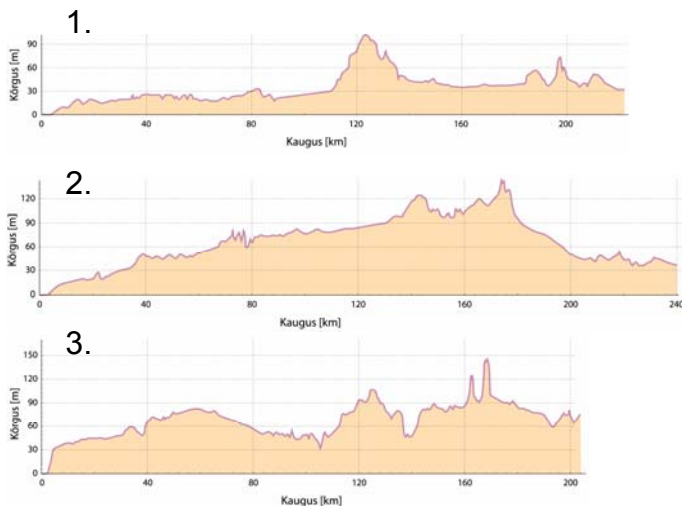
gümnaasium 2006 MV

PINNAMOOD

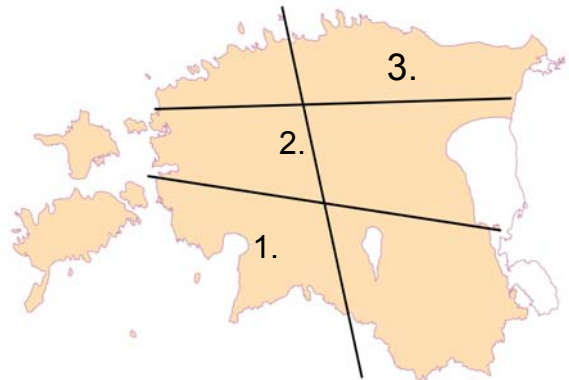
Eesti pinnamood

a) Vii kokku kolm profiiljoont näidatud asukohtadega kaardil. 7 p

b) Tee valik ja märgi profiiljoonele õigesse kohta: *Pandivere kõrgustik, Lääne-Eesti madalik, Sakala kõrgustik, Võrtsjärve madalik, Harju lavamaa*. 4 p

9. kl ja gümnaasium 2002 MV

a) Mis kohast on tehtud juuresolev profiiljoon (vaata profiiljoont nr 3)? b) vt eelmise ül. b osa. 4 p

7. kl 2004 MV

a) Mis tehispinnavorme on inimene Eestis loonud? b) Too konkreetseid näiteid inimese loodud tehispinnavormidest ja lisa, kus nad asuvad? 4 p

9. kl 2000 MV

Millega seletad seda, et mitmes kohas Eestimaal leidub luiteid kaugel sisemaal, mitmekümne kilomeetri kaugusel rannikust? 2 p

Miks on Lõuna-Eestis palju ürgorgusid, kuid Põhja-Eestis on neid vähe? 2 p

9. kl 2000 MV

a) Kus peale Kaali leidub Eestis veel meteoriidikraatreid? b) Märgi need kohad ka Eesti kaardile. 4,5 p

9. kl 2001 MV

Nimeta vähemalt 6 Eestis esinevat pinnavormi, mille teke on seotud mandrijää tegevusega. Jaota need kolme rühma: *mandrijää kulutava, kuhjava ja mandrijää sulamisvee tekitatud pinnavormid*. 6 p

9. kl 2002 MV

Mis maastikurajooni piiridesse jääb Kanepi? Iseloomusta lühidalt seda maastikuüksust? 4 p

9. kl 2002 LV

Mille poolest erinevad Türi voorestik ja Vooremaa (Saadjärve voorestik)? 3 p

9. kl 2003 LV

Millega saab seletada luidete esinemist Sakala kõrgustiku läänejalamil? 2 p

9. kl 2004 MV, gümnaasium 2008 MV

Harilaiul asuv Kiipsaare majakas on nn. Eesti "Pisa torn". 1933. aastal ehitati majakas rannajoonest umbes 100 meetri kaugusele, nüüd läheb rannajoon majaka alt läbi. Majakas hakkas viltu vajuma 1992.aastal, kui veepiir oli umbes 10 meetri kaugusel majakast. Selgita, miks on majakas "nihkunud" merele lähemale. 2 p

9. kl 2004 MV

Milliseid Eesti piirkondi iseloomustavad järgmised maastikutüübid: *lauskmaastik, lavamaastik, viirgmaastik, sumbmaastik*? 2 p

9. kl 2004 MV

a) Mis pinnavorme leidub Hiiumaal? 3 p b) Mis põhjusel on Saaremaa keskosa põllustatud, Hiiumaa keskosa on aga metsane ja peaaegu asustamata? 2 p

7. ja 8. kl 2004 LV

Millistele Eesti piirkondadele on iseloomulikud järgmised pinnavormid: *voored, viirsavitasandikud, oosid, sandurid, paetasandikud, abradeeritud moreentasandikud*? 3 p

Nimeta olulisemad regionaalsed erinevused Eesti maastike kujunemises. 3 p

Lätis moodustab enamiku rannikust liivarand, Eestis aga mitte. Miks? 2 p

9. kl 2004 LV

Selgita, miks on Vooremaa lõunapoolses osas voored kitsamad ja järsemad kui põhjapoolses osas. 3 p

Märgi Vooremaa kaardile Saadjärv ja Lähte gümnaasiumi asukoht. 2 p

9. kl ja gümnaasium 2006 LV

Esita Hiiumaa lääneranniku ja idaranniku sadamate looduslike tingimuste võrdlus. 3 p Millega saab seletada kaarjalt paikneva laiduderea esinemist Hiiumaa ja Eesti mandriosa vahel? 2 p Selgita, millise tekkega on Sääretip. 2 p

9. kl ja gümnaasium 2004 LV

Miks on Põhja-Eesti poolsaared loode-kagu-suunalised, Soome lõunarannikul aga kirde-loode-suunalised? 3 p

9. kl 2005 LV

Selgita jooniste abil, millised näevad välja otsamoreenid ja oosid ning kuidas need tekivad. 4 p

7. ja 8. kl 2006 MV

Mis tekkega pinnavorme leidub Ida-Virumaal? Lisa ka, kus need paiknevad. 6 p

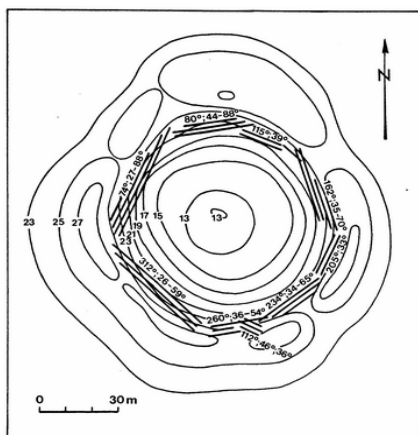
7. kl 2007 LV

Mis pinnavorme leidub Ida-Virumaal? Liigita need pinnavormid tekke alusel. 5 p

gümnaasium 2007 LV

a) Joonista kirjelduse järgi horisontaalidega loode-kagu-suunaline piklik kungas absoluutse kõrgusega 83 m. Künka kirdenõlv on küllaltki järsk, kuid edelapoolne nõlv suhteliselt lauge. Künka suhteline kõrgus on 28 m. Horisontaalide lõikevahe 5 m. 4 p b) Millest arvutatakse absoluutset kõrgust? Miks? 2 p

7. kl 2008 MV

Mis Eesti pinnavormiga on tegemist? Too 4 näidet sellistest pinnavormidest Eestis. 3 p

9. kl 2008 LV

Eesti kuulub ProGEO Põhja-Euroopa töögruppi, kuhu kuuluvad veel Holland, Iirimaa, Island, Leedu, Loode-Venemaa, Läti, Norra, Rootsi, Saksamaa, Soome, Suurbritannia, Taani, Valgevene. Viimasel ajal on töögrupi oluliseks tegevuseks olnud välja selgitada Põhja-Euroopa silmapaistvaimad geotoobid. Ülesande täitmiseks on igal töögruppi kuuluval riigil vaja kõigepealt välja valida oma maa silmapaistvaimad geotoobid. Eesti töötühm valis lõppnimekirja 25 Eesti geotoopi. a) Mis on geotoop? b) Nimeta 3 Eesti geotoopi. 4 p

9. kl 2008 LV

Pinnavormid ja nende teke

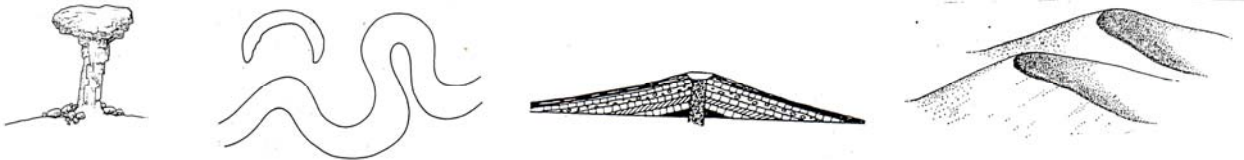
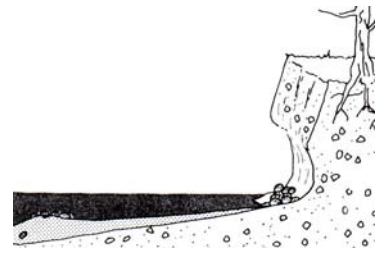
a) Kuidas on tekkinud joonisel kujutatud rannik? b) Milliseks võib kujuneda rannik saja aasta pärast? c) Kus Eestis võib esineda sellist rannikut? 4 p

7. kl 2000 LV

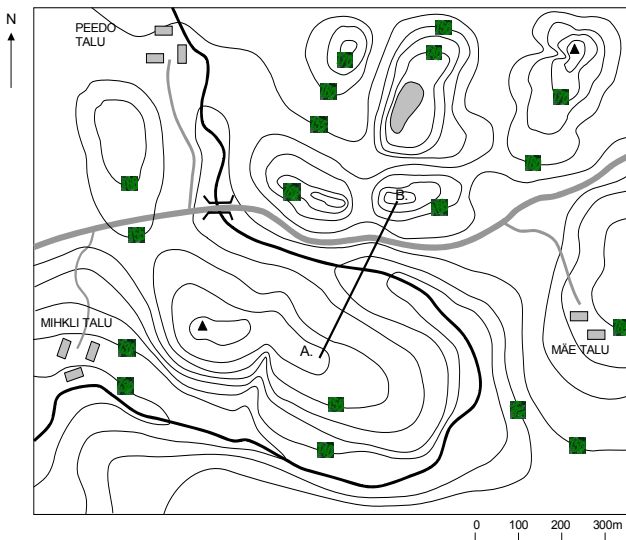
Mille poolest sarnanevad ja mille poolest erinevad skäärid ja laiud? 2 p

9. kl 2000 MV

Kirjuta iga joonise juurde nähtuse nimi, mida sellel kujutatakse ja selgita iga nähtuse puhul pikemalt, millistel põhjustel ja kuidas ta on tekkinud. 8 p

7. kl 2000 LV

a) Piiritle ja tähista kaardil tähtedega: 1. nõgu N; 2. org O; 3. kõige kõrgem ja järsem nõlv J.

b) Milline talu asub merepinnast kõige kõrgemal?

c) Kui suur on jõe langus Peedo talu juurest Mihkli taluni?

d) Mõõda linnulennuline vahemaa kõrgeima mäe tipust sillani.

e) Kujuta ette, et seisaksid punktis A näoga kirde suunas. Kirjelda enda ette jääva maastiku pinnamoodi. 8 p

7. ja 8. kl 2002 MV

a) Tähista kaardil tähtedega vähemalt üks: 1. nõgu N; 2. org kogupikkuses O; 3. kuppel K; 4. sadul S; 5. orvand OR; 6. seljak S.

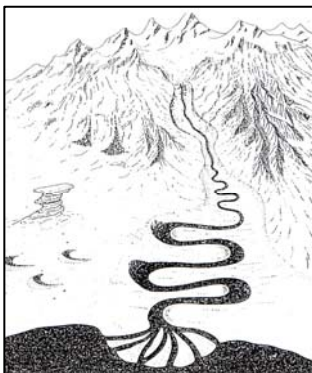
b) Tähista kaardil joonega suurim kõrguste vahe. c) Kui suur on jõe langus Peedo talu juurest Mihkli taluni? d) Kujuta ette, et seisaksid punktis A näoga kirde suunas. Kirjelda enda ette jääva maastiku pinnamoodi. 7 p

9. kl 2002 MV

Võrdle omavahel Skandinaavia ja Alpi mäestikku. 6 p

7. kl 2001 MV

Vii vastavusse (joonis paremal) pinnavormi ristprofiilid ja horisontaalidega kujutised. 4 p

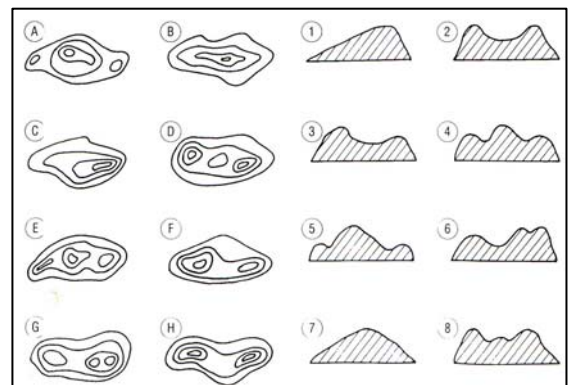

7. ja 8. kl 2001 MV

Kas on võimalik, et mõne pinnavormi (näiteks künka) suhteline kõrgus on suurem kui absoluutkõrgus? Koosta selgitav skeem. 3 p

7. kl 2002 MV

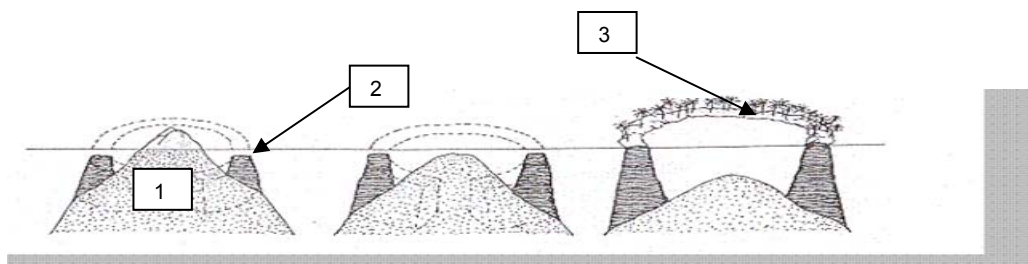
Uuri pilti: a) Millised välisjõud on seal reljeefi kujundanud? b) Tähista ringikesega pildil kohad, kus on ülekaalus kulutav tegevus ja kolmnurgaga kohad, kus kuhjav tegevus. 8 p

7. kl 2001 LV

a) Mida on joonisel tähistatud kohtades kujutatud? b) Millega on tegemist? c) Selgita, kuidas on joonisel kujutatud tekkinud. 4,5 p

8. kl 2002 LV

Koosta skeem, millel näitad seoseid mäestiku kõrguse, lumepiiri ja mäestiku geograafilise asendi vahel. 4 p

7. kl 2002 LV

Miks on Põhjameri, Kara ja Ohhoota meri suhteliselt madalad mered, kuid Filipiini ja Kariibi meri sügavad? 2 p

7. kl 2003 MV

Võrdle lavamaad ja kiltmaad. Kasuta selleks mõisteid: *ehitus, teke, pinnamood, kõrgus merepinnast*. Too välja sarnasused ja erinevused. 4 p

7. kl 2004 MV

Selgita, mille poolest erinevad üksteisest *alamik, tasandik ja kiltmaa*. Too igaühe kohta vähemalt 2 näidet. 6p

7. kl 2003 LV

Kui võrrelda maailmamere pindala maismaa pindalaga ning ookeaninõgude pindala mandrite pindalaga, siis on see erinev. Selgita, miks on mandrite pindala maismaa pindalast suurem. *Maailmameri 71%, maismaa 29%, ookeaninõod 65%, mandrid 35%*. 3 p

7. kl 2004 MV ja gümnaasium 2008 LV

Rühmita pinnavormid ühiste tunnuste abil nii mitmesse rühma kui oskad: *moreenküngas, lammorg, maasäär, luide, kurisu, karjäär, vulkaanikoonus, kanali säng, sälkorg, karstikoobas, aherainemägi, voor*. 4 p

9. kl 2001 ja 2005 MV

Rühmita järgnevad mõisted nelja tulpa ja kirjuta igale tulpale pealkiri: *laguun, delta, fjord, oos, estuaar, mõhn, föön, otsamoreen*. 4 p

7. kl 2005 MV

Rühmita pinnavormid ühiste tunnuste abil nii mitmesse rühma kui oskad ja kirjuta igale rühmale pealkiri. *Moreenküngas, lammorg, maasäär, karjäär, oos, kanali säng, sälkorg, murrutuskulbas, aherainemägi, voor, delta, rannavall*. 6 p

7. kl 2006 LV

Karstikoobastes on võimalik imetleda stalaktiite ja stalagmiite. Kirjelda lähemalt nende tekkimist. 4 p

7. kl 2002 LV

Maailmas leidub palju looduslikke kaare ja silla taolisi pinnavorme või nende elemente. Milliste protsesside toimel on need kujunenud? 3 p

9. kl ja gümnaasium 2005 MV

Milliste loodusjõudude mõjul võib tekkida fotol kajastuv olukord? 3 p

7. ja 9. kl 2005 LV

Millise maailma riigi pealinn asub merepinnast kõige kõrgemal? 3 p

7. kl ja 8. kl 2006 LV

a) Kuidas on tekkinud Kura maasäär? b) Kuidas nimetatakse veekogu tüüpi, mis on tekkinud maasääre ja maa vahele? c) Mis tähtsus on Kura maasäärel Leedu rannikupiirkonna majandusele? 6 p

9. kl 2006 MV

a) Kuidas on tekkinud fjordid? b) Tõmba joon alla neile järgnevalt loetletud kohtadele, kus on fjordrannikud?

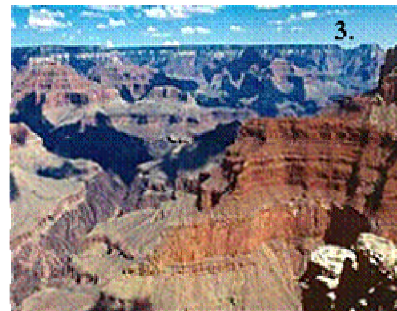
Tšiili lõunaosa; Aadria mere rannik; Norra läänerannik; Islandi põhjarannik; Aafrika lõunarannik; Soome edelarannik; Uus-Meremaa idaosa; Austraalia kirderannik. 5 p

8. kl 2007 MV

a) Mida tähistavad tumedad triibud mägiliustikel? b) Selgita liustike rolli kivimite ringes. 4 p

gümnaasium 2006 LV

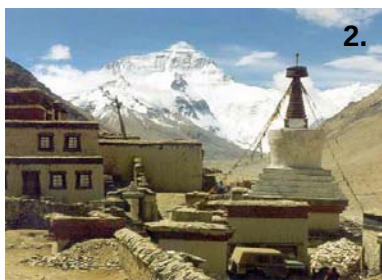
a) Kirjuta, mis pinnavormidega (nimi) on fotodel tegemist. b) Millises riigis need pinnavormid asuvad? c) Kuidas või mille tagajärjel need on tekkinud? 6 p

7. kl 2004 LV

Vii kokku mäestiku pilt (fotod 1-4) õige nimega. Põhjenda oma valikuid. Himaalaja, Andid, Alpid, Skandinaavia. 6 p

7. kl ja 8. kl 2005 LV

Selgita lühidalt, kuidas on tekkinud fotol (vasakul) kujutatud pinnavorm? 2 p

8. kl 2005 MV

Matternhorni mäetipp (foto a all vasakul) Šveitsis on tuntud oma kuju poolest. Kuidas on sellise kujuga tipp kujunenud? 2 p

gümnaasium 2007 LV

Selgita, millistes tingimustes ja kuidas on tekkinud fotodel 1 ja 2 (üleval) kujutatud pinnavormid. Kuidas neid pinnavorme nimetatakse? 6 p

7. klass 2008 LV

Miks ei ole Amazonase jõe suudmesse kujunenud ulatuslikku deltat? 2 p

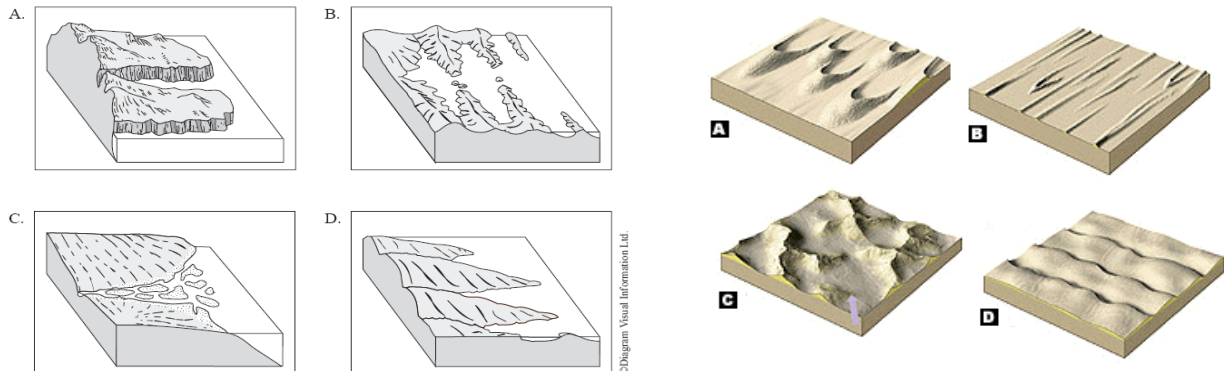
8. kl 2008 LV

a) Miks on igikeltsa piirkonnas jõed madalad ja hästi looklevad? b) Kuidas igikelts reljeefi kujundab (nimeta tüüpilisi pinnavorme, mis tekivad)? 4 p

gümnaasium 2008 MV

Millisel joonisel (joonised all vasakul A-D) on kujutatud fjordrannikut, millisel dalmaatsia rannikut? b) Too igaühe kohta kaks näidet (riiki), kus esineb sellist tüüpi rannikut. c) Millest sõltub erinevate rannikute kujunemine? 6 p

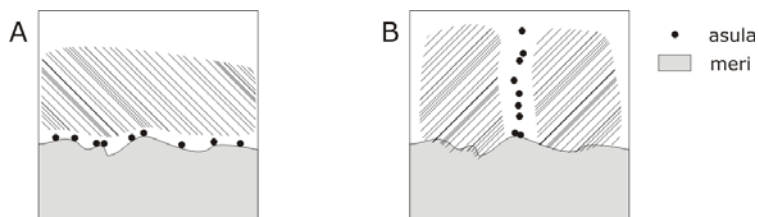
7. kl 2005 LV

Joonisel (joonised A-D üleval paremal) on neli eri kujuga luidete rühma. Kirjuta luidete nime järgi õige täht ja märgi noolega iga joonise juurde, mis suunast puhub tuul, et tekiks sellise kujuga luided.

Ristisuunalised; barhaanid; pikisuunalised luided; tähekujuised 2 p

gümnaasium 2006 LV

Kirjelda pinnamoe eripära viirutatud aladel. 3 p

8. klass 2006 LV

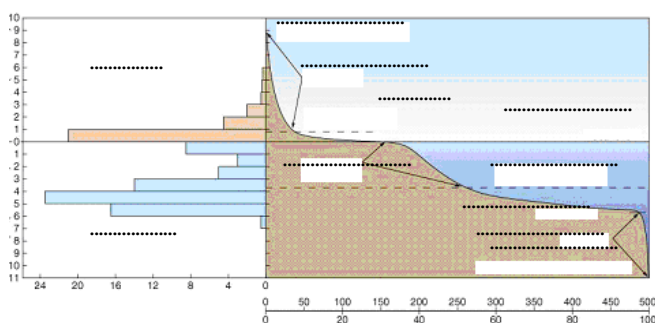
Alpinismi peetakse julgete harrastuseks. Alpiniste hukkub kõrgmägedes igal aastal.

Paljud ei jõua kunagi oma unistuste mäetipule. Nimeta looduslikke tegureid, mis muudavad kõrgete mäetippude vallutamise ülimalt keerukaks. 4 p

7. kl 2002 LV

Nimeta põhjused, miks on kõrgeid mäetippe raske vallutada. 4 p

7. kl 2006 MV

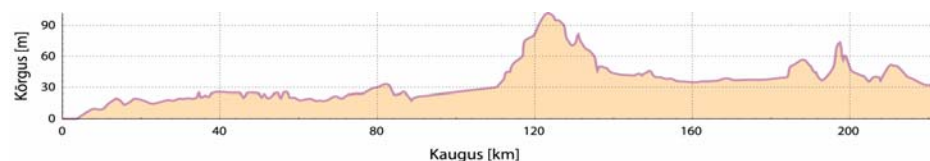

Kirjuta joonisele sobiv pealkiri ja lisa selgitavad märksõnad (vähemalt 6). Paiguta toodud numbrid joonisele õigesse kohta. 8850 m; 3729 m; 840 m; 11022m; 29,2%; 70,8%. 3 p

gümnaasium 2006 LV

a) Mis joonelt (A,B,C) on tehtud see maapinna läbilõige? b) Kirjuta profiiljoonele õigesse kohta suuremate pinnavormide nimetused (vähemalt 3). c) Milliste spordialade esindajad võiks olla huvitatud mõne piirkonna profiiljoonest? 4 p

7. kl 2008 MV

KLIIMA

Ilm ja kliima Eestis

Võrdle Võru ja Vilsandi kliimat. 6 p

9. kl 2001 MV

a) Nimeta Eesti lumerohkemad piirkonnad? b) Selgita, miks just need piirkonnad on kõige lumerohkemad. 4,5 p

9. kl 2001 MV

Kuidas mõjutab pilvisus õhutemperatuuri Eestis: a) päeval; b) öösel; c) suvel; d) talvel? 4 p

7. kl 2002 MV

Laiuskraadide erinevustest tingitud päikesekiirguse muutused Eestis on tühised.

a) Millest on tingitud aga Eesti-sisese erinevused päikesekiirguse jaotumises? b) Millised piirkonnad Eestis saavad päikesekiirgust rohkem, millised vähem? Lisa ka selgitus, miks on nii. c) Millest sõltub maapinnale langeva päikesekiirguse erinevus Eestis suvel ja talvel? 5 p

9. kl 2002 MV

Eesti jääb mitmes mõttes üleminekualale, mis põhjustab märgatavaid erinevusi Eesti eri osade looduses. Milliste looduskomponentide üleminekualad need on ja selgita, milles seisnevad erinevused? 6 p

9. kl 2002 LV

Veebruarikuu ilmateates öeldi, et üle Eesti liigub tsüklon, mille kese jääb Soome lõunaosa kohale.

a) Millistest ilmakeadest puhuvad tuuled on Eestis sel ajal tõenäoliselt iseloomulikud? b) Selgita, miks sa nii arvad. c) Kirjelda, millist ilma on tõenäoliselt oodata. 5 p

9. kl 2003 MV

Milliseid soodsaid ja ebasoodsaid muutusi Eesti veeoludes võib põhjustada kliima soojenemine? 4 p

9. kl 2004 LV

Klimatoloogid kardavad, et globaalne kliimasoojenemine võib polaarjää sulamise kaudu sundida Põhja-Atlandi hoovust sukelduma Atlandi ookeani süvakihtidesse praegusest tunduvalt lõuna pool, 45.-50. laiuskraadil. Milliseid tagajärgi (2) see Eesti kliimale kaasa tooks? 2 p

gümnaasium 2004 LV

Millistes Eestimaa piirkondades sajab kõige rohkem? Miks? 3 p

7. kl 2005 MV

a) Millised Eestimaa linnad (3) said jaanuaritormis kõige enam kannatada? b) Miks just need linnad said enam kannatada? 4 p

7. ja 8. kl 2005 MV

Miks kevadel ja suve esimesel poolel sajab Lääne-Eestis ja saartel vähem kui sisemaal? 2 p

9. kl 2005 MV

Miks on Alutaguse koos Viru lavamaaga Eesti kõige mandrilisema kliimaga regioon? 2 p

gümnaasium 2007 LV

a) Millal on ööpäeva jooksul tuul kõige tugevam? Selgita. b) Mis kuudel on Eestis kõige tugevamad tuuled? Põhjenda. 4 p

9. kl 2005 LV

Selgita ja märgi Euroopa kaardile, kuidas möödub tsüklon Eestist, kui pärast tsükloni kaugenemist läheb ilm Eestis külmemaks. 2 p

gümnaasium 2008 MV

Ilm ja kliima maailmas

Miks Antarktise aasta keskmine sademete hulk on alla 100 mm? 2 p

7. kl 2000 MV

a) Miks on Arktikas aastaringelt madal temperatuur? b) Mida tähistab põhjapolaarjoon ja mis laiusel see asub? 4 p

8. kl 2000 MV

Mis kliimavöötmes asub Rio de Janeiro? Miks Brasiilia lõunaosas on sademeid rikkalikult? 3 p

7. kl 2000 LV

Too kolm konkreetset näidet selle kohta, kuidas mäestike asend mõjutab kliimat. 6 p

Miks lõunanaba ümbrus on karmima kliimaga kui põhjanaba ümbrus? Too vähemalt kaks põhjendust. 4 p

8. kl 2000 LV

Vali üks linnade paar atlase kliimavöötmete kaardilt ja vasta järgmistele küsimustele: a) Millises kliimavöötmes asuvad Valentia ja Vladivostok (Maailma Atlas) või London ja Shenyang (Kooliatlas)? b) Võrdle nende linnade kliimadiagramme ja too välja erinevused ning nende põhjused. 7 p

8. kl 2001 MV

Maakera kliima on aegade jooksul väga palju kõikunud; on olnud nii soojemaid kui külmema perioode. Nimeta kolm looduslikku põhjust, miks kliimamuutused tekivad. 3 p

gümnaasium 2001, 2005 MV

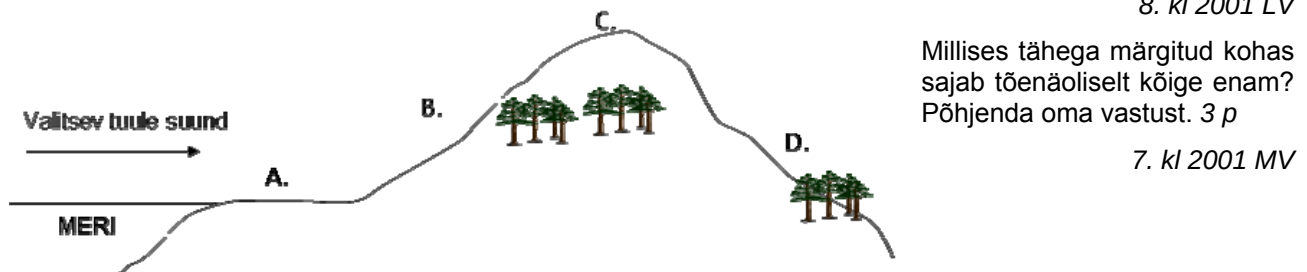
Loe läbi näide "looduse vingerpusside" kohta ja selgita, miks nii oli juhtunud.

Turismireisil Mallorca saarel riputas Siiri valge pesu hotelli rõdule kuivama. Öösel sadas vihma. Kui järgmisel päeval pesu päikesepaistel kuivas, oli see pruunikat värvi. 2 p

7. ja 8. ja 9. kl 2001 LV

Iseloomusta Patagoonia kliimat. Millised tegurid ja kuidas seda mõjutavad? 6 p

8. kl 2001 LV

7. kl 2001 MV

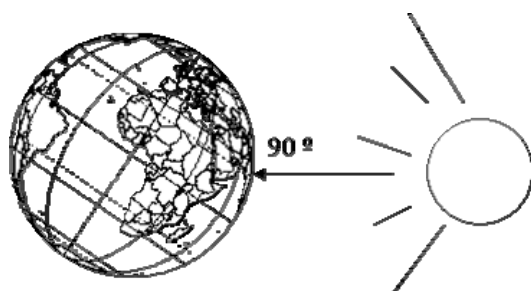
Loe läbi tekst ja otsusta, mis nähtusega on tegemist? Kirjuta lünka selle nähtuse nimi.

Ilmateenistuse andmetel paiknes keskpunkt Lõuna- Hiina meres asuvate saarte lähistel. Tuule kiiruseks mõõdeti 130 km/h. Taiwan saarel mõõdeti ööpäevaseks sademetehulgaks 500 mm. Üle kallaste tõusnud jõgede äärest evakueeriti sadu inimesi. Filipiinidel nõudis.....163 inimelu, purustatud on rohkem kui 130000 maja. 1 p

8. kl 2001 LV

Joonista seosteskeem päikese kiirguse mõjust kliimale. 6 p

8. kl 2001 LV

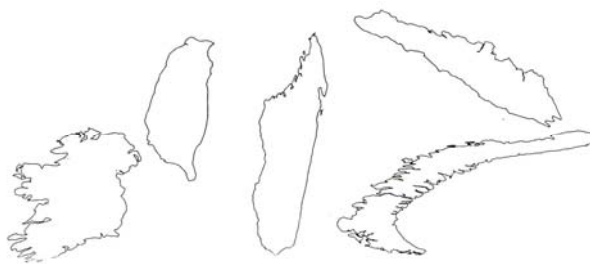

Kui Maa ja Päike on sellises asendis, siis: a) Mis aastaaeg on Eestis? b) Nimeta, millises piirkonnas on polaaröö (värvi ka joonisel). c) Nimeta ja tähista joonisel kohad, kus Päike paistab seniidis. d) Falklandi saartel on ööd pikemad kui päevad. JAH/EI. e) Nimeta ja tähista joonisel kohad, kus on kõige lühem polaarpäev. 8 p

7. 8. ja 9. kl 2001 MV

Kirjuta iga saare kontuuri juurde õige nimi ja vali lause, mis iseloomustab seda saart. Saared on erinevas mõõtkavas.

- a) esineb 4 aastaaega, Päike ei ole kunagi seniidis;
- b) esineb polaaröö ja polaarpäev;
- c) Päike seniidis kevadisel ja sügisesel pööripäeval;
- d) Päike seniidis talvisel pööripäeval;
- e) Päike seniidis suvisel pööripäeval. 5 p

7. kl ja 8. kl 2001 LV

Kuidas soojad hoovused kliimat mõjutavad? Too üks konkreetne näide koos selgitustega. 3 p

7. kl 2002 MV

Kuidas hoovused kliimat mõjutavad? Too nii külma kui sooja hoovuse mõju kohta üks konkreetne näide koos selgitustega. 6 p

8. kl 2002 MV

Miks maakera kõige kuumemad paigad asuvad pöörjoonte piirkonnas, mitte ekvaatoril? 2 p

7. kl 2002 LV

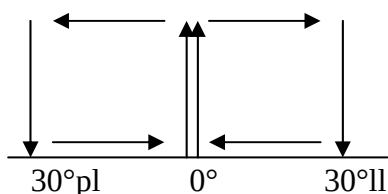
Loetle kliimategureid, mis mõjutavad Maroko kliimat. Selgita iga teguri mõju pikemalt. 6 p

Marko viibis turismireisil Küprosel. 20. juuni hommikul alustas giid ekskursiooni lausega: "Täna keskpäeval on meil päike kõrgemal kui ekvaatoril." Markol tekkis selle väite õigsuse suhtes kahtlus. Otsusta, kas giidil oli õigus või mitte. Põhjenda oma otsust. 3 p

7. kl 2002 LV

Loetle kliimategureid, mis mõjutavad Madagaskari kliimat ja selgita iga teguri mõju pikemalt. 4 p

8. kl 2002 LV

Skeemil on näidatud õhuringlus ekvaatori ja 30. laiuskraadide vahel. a) Märki joonisele ka kõrg- ja madalrõhkkonnad. b) Tähista joonisel kohad, kus sajab ja kus on kuiv. c) Põhjenda, miks neis piirkondades sajab või on kuiv. 6 p

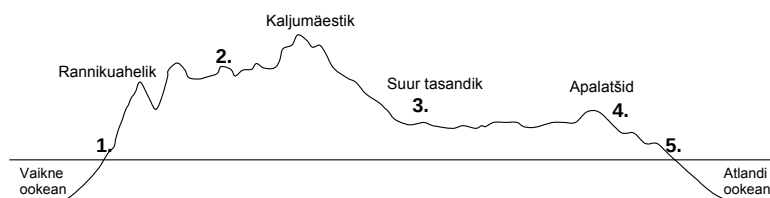
7. kl 2003 MV

a) Selgita, miks sajab Austraalia Suure Veelahkmeaheliku idanõlvadel rohkem kui läänenõlvadel? b) Miks on Irkutskis talvel keskmine temperatuur -20°C , Vancouveris 5°C , kuigi linnad asuvad samal geograafilisel laiusel? c) Miks on lõunapoolusel kliima karmim kui põhjapoolusel? 6 p

7. ja 8. kl 2003 MV

Mis piirkonnad Maal saavad kõige enam päikesekiirgust? Selgita, miks. 2 p

8. kl 2003 MV

Kuidas muutuvad kliimatingimused ja taimkate Põhja-Ameerikas ida-lääne suunaliselt piki 40° põhjalaiust joonisel toodud punktides? a) Miks esineb seal selline taimkate? b) Milline tegur mõjutab antud juhul kõige enam muutusi taimkattes? 6 p

8. kl 2003 MV; 2008 LV

Iseloomusta lähisekvatoriaalset kliimat. Selgita, miks esineb seal kaks aastaaega. 4 p

7. kl 2000 LV

Perekond sai postkaardid oma sõpradelt, kes veetsid juunikuist suvepuhkust maailma erinevates kohtades. Kõik olid midagi kirjutanud ka ilmast. Ühenda noolega tekst ja õige koht maailma kaardil. Selgita, mille põhjal oma otsuse tegid. 6 p

Ilmad on küllaltki jahedad, kümne kraadi piires. Sageli on udu, kuid vihma ei tule. Siin ei ole juba pool aastat sadanud, kuid kohalikele on see tavaline asi. 1.

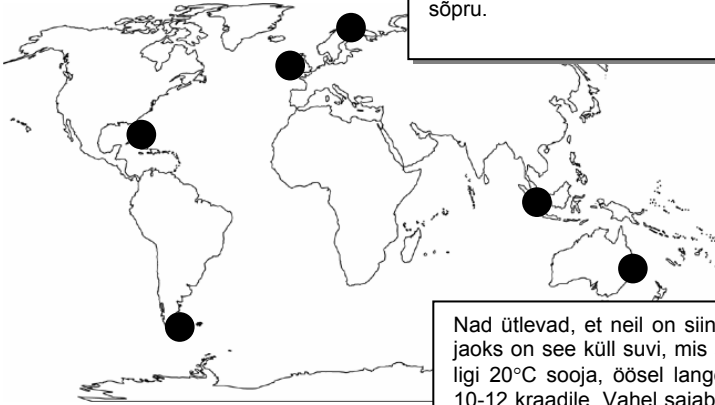
Ilm on tuuline ja sageli pilves. Hea, et soojemad riided kaasa võtsime. Ühesõnaga, ilmaga pole meil vedanud. Kuid loodus on siin ilus, teeme iga päev pika jalutuskäigu piki rannikut. Oleme leidnud palju toredaid sõpru. 2.

Iga päev on väljas tohtu palavus. Sageli sajab peale keskpäeva vihma, õhk on niiske ja raske. Õnneks on meie hotell väga moodsa, tubades on õhukonditsioneerid ja sellepärast on seal mõnus olla. Ujumas käime hotelli basseinides. 3.

Ilm on siin suurepärase, ühtegi pilve ei ole taevast ja peaaegu iga päev näitab kraadiklaas 28° sooja. Rand on liivane ja vesi mõnus. Ja nii on juba pikemat aega. 5.

Nad ütlevad, et neil on siin talv, aga meie jaoks on see küll suvi, mis suvi. Päeval on ligi 20°C sooja, öösel langeb temperatuur 10-12 kraadile. Vahel sajab sooja mõnusat vihma. 4.

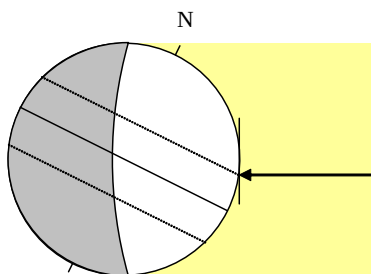
Poleks uskunud, et siin nii kena loodus on. Hea, et võime seda nautida peaaegu ööpäev läbi, sest ka öösel on valge. Ilmad on küll jahedad ja tuulised, just sellised, kui meil kevadel. 6.

8. kl 2003 MV

- a) Selgita, miks meri ja maismaa erinevalt soojenevad? 4 p b) Kuidas selline erinevus kliimat mõjutab? 2 p
c) Mere ja maismaa erinevast soojenemisest tekivad sellised nähtused nagu: A) passaadid; B) mussoonid; C) föönid; D) briisid; E) orkaanid; F) läänetuuled. 2 p

gümnaasium 2003 MV

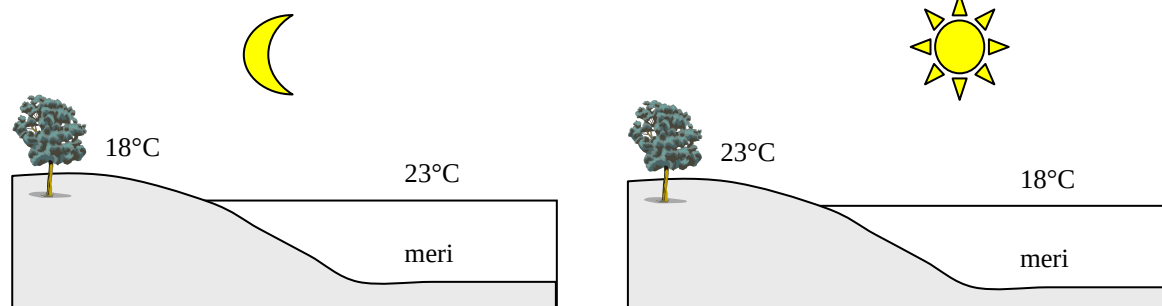

- a) Vali joonistele õige pealkiri: 22. detsember; 21. märts ja 23. september; 21. juuni.
b) Märki joonistele õigetesse kohtadesse: ekvaator, põhja- ja lõuna pöörjoon, põhja- ja lõuna polaarjoon.
c) Tähista ala, kus esineb vastavalt polaarpäev ja polaaröö.
d) Täida lüngad: Päike paistab seniidis (kus?) ja valgustab rohkem poolkera. Polaaröö esineb (kus?) ja polaarpäev (kus?)
Eestis on sel ajal 6 p

7. kl ja 8. kl 2003 LV

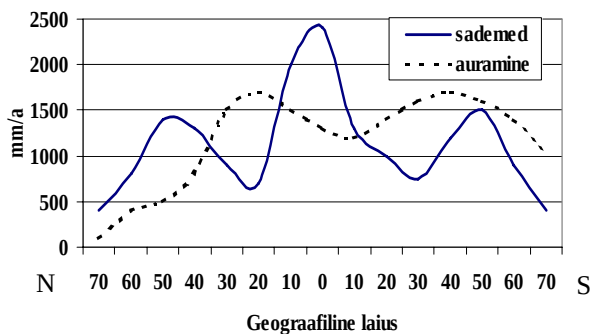
- a) Selgita, miks puhub päeval meretuul ja öösel maatuul. b) Täienda joonist, näidates, kus tekib kõrgema, kus madalama rõhuga ala ja kuidas hakkab õhk liikuma nii vertikaal- kui horisontaalsuunas. 4 p

7. kl 2003 LV, gümnaasium 2004 LV

Millistest teguritest ja kuidas sõltub maapinnale jõudva ja seal neelduva päikesekiirguse hulk? 4 p

gümnaasium 2003 LV

Aasta sademete hulga ja auramise graafik.

a) Miks ekvatoriaalvöötmes on auramine oluliselt väiksem kui troopilistes vöötmetes?

b) Selgita sademete ja auramise vahekorra erinevuse põhjust põhjapoolkera ja lõunapoolkera 40-60 laiuste vahemikus. 4 p

gümnaasium 2003 LV

Miks asuvad maailma kõrgeima keskmise temperatuuriga piirkonnad Punase mere ääres (15°-30° pl), mitte aga ekvaatori lähistel? 2 p

8. kl 2004 MV

a) Iseloomusta Indias valitsevat kliimat. b) Mis aastaaega on kujutatud juuresoleval kaartskeemil? c) Selgita, mille põhjal seda järeldad. 6 p

8. kl 2004 MV

Mida põhjustab Maa kujutletava telje kallakus (23,5 kraadi)? 3 p

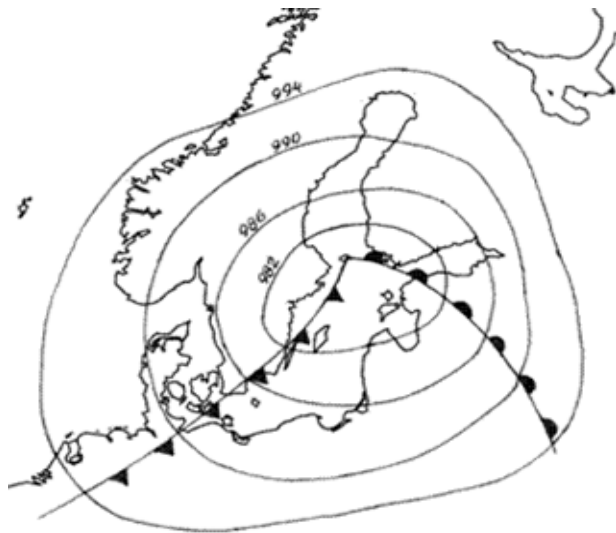
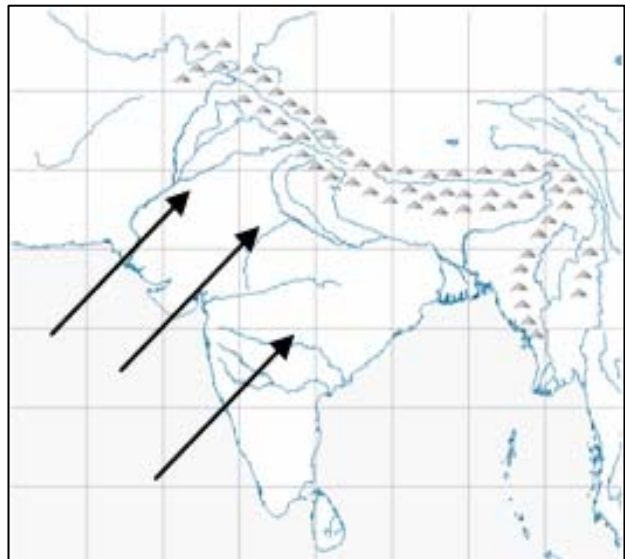
7. ja 8. kl 2004 MV

Kuidas on Põhja-Ameerika kliima kontinentaalsus seotud mäestike paiknemisega? 2 p

7. kl ja 8. kl 2004 LV

Kõige rohkem sajab aastast Cherrapunjis 12649 mm ja sedagi peamiselt 5-6 suvekuu jooksul. Miks on see piirkond nii sademeterohke? 2 p

7. kl 2004 LV

Koosta toodud ilmakaardi põhjal talveilma kirjeldus Kagu-Eesti ja Stockholmi ümbruse kohta. 6 p

9. kl ja gümnaasium 2004 MV

Joonista külma fronti läbilõike soojal aastaajal. Selgita, kuidas liiguvad õhumassid ja kuidas muutub ilm. 5 p

Milline piirkond maal saab kõige enam päikesekiirgust suvisel pööripäeval? 2 p

Millisesse Maa sfääri on koondunud enamik biosfääris olevast lämmastikust ja süsinikust? 2 p

Mida võiks tähendada ütlus: Kõrbepäike paneb isegi kivid kisendama. 2 p

7. ja 8. kl 2005 MV

a) Võrdle Hiina kaguranniku ja Vahemere-äärset kliimat (temperatuur ja sademed). b) Kuidas nende kohtade kliimaerinevused kajastuvad taimekasvatustes? c) Millest on need erinevused tingitud? 6 p

7. kl 2005 LV

Millal ööpäeva jooksul puhub kõige tugevam tuul? Miks? 2 p

Miks tekib augustis jõgede kohal ja madalamatel aladel sageli udu? 2 p

7. kl 2005 LV

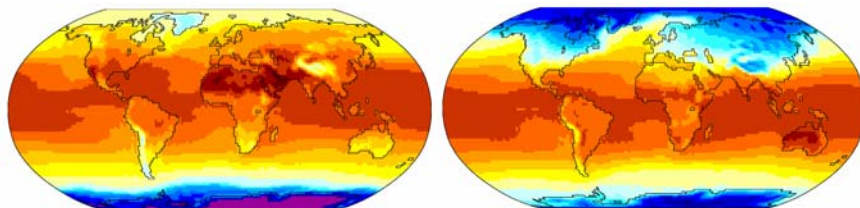
Võrdle Päikese liikumist taevavölvil Antarktises ja Eestis aasta jooksul. Nimeta kolm erinevust. 3 p

7. kl 2005 LV

Joonistel on kujutatud päikesekiirte langemist suvisel pööripäeval neljas eri kohas: Paides, Rio de Janeiros, Singapuris ja Kolkatas (Calcuttas). Vii pilt kokku õige kohaga. 4 p

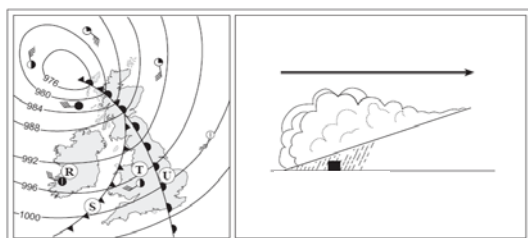

7. ja 8. kl 2005 LV

Millisel joonisel on kujutatud temperatuuride jaotumist juulis, millisel veebruaris? Selgita. 4 p

7. kl ja 8. kl 2005 LV

Tähista Briti saarte kaardil: a) soe ja külm front; b) märgi, kas tegemist on kõrg- või madalrõhualaga; c) näita nooltega tuulte suund; d) mis tähaga on tähistatud kaardi kõrval olev läbilõikejoonis?

e) iseloomusta ilma toodud punktides R, S, T, U: pilvisus, sademed, tuule suund. 5 p

9. kl 2005 LV

Klassifitseeri järgmised ilmastikunähtused ja kirjuta igale jaotusele pealkiri. Igasse tulpale võib sattuda eri arv nähtusi: *tromb, härmatis, miraaž, jäide, hall, virmalised, kaste, pagi, orkaan, vikerkaar, äike*. 4 p

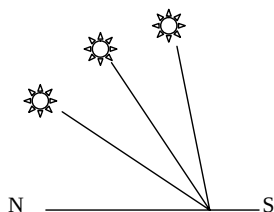
9. kl ja gümnaasium 2006 MV

Too näiteid, kuidas mõjutab kliima pinnamoodi ja kuidas pinnamood kliimat. 4 p

8 kl 2006 MV

a) Võrdle Jaapani põhjaosa (Hokkaidō) ja lõunaosa (Kyūshū) kliimat. 4 p b) Nimeta tegurid, millest sõltuvad kliima (soojuse ja niiskuse jaotumise) erinevused Jaapanis. 3 p

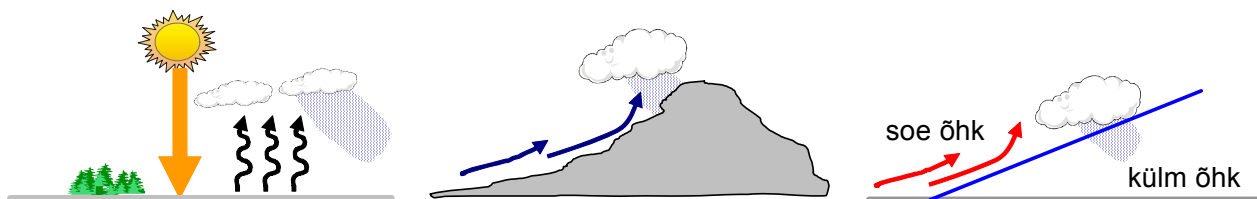
8. kl 2006 MV

Skeemil on kujutatud Päikese kõrgust horisondil suvisel ning talvisel pööripäeval ning kevadise ja sügisese võrdpäevsuse ajal. Millisele loetletud kohtadest on see tüüpiline? Põhjenda. A) Mexico; B) Kaplinn; C) Calcutta; D. Rio de Janeiro. 3 p

7. kl ja 8. kl 2006 MV

Pilved ja sademed tekivad mitmetel põhjustel. Vaata skeeme ja lisa selgitused, miks antud juhtumitel tekivad pilved ja hakkab sadama. 6 p

7. kl 2006 MV

Millises järgnevalt loetletud kohtadest on 22. detsembril kõige lühem päev? Põhjenda. *Auckland, Suva, Toronto, Pariis*. 3 p

Kus on polaaröö pikem, kas Murmanskis või Jan Mayeni saarel? Põhjenda. 2 p

7. kl 2006 LV

a) Cork, Varssavi ja Saratov asuvad enam-vähem samal laiusel, kuid nende kohtade kliima on üsnagi erinev. Selgita atlase abil (leia konkreetsed näitajad), milles see erinevus seisneb ja mis seda põhjustab.

b) Kuidas kajastub see erinevus looduse ilmes (mis loodusvöönditesse jäävad ja mille poolest erinevad)? 6 p

7. kl (a) ja 8. kl (a, b) 2006 LV

a) Selgita miks meri ja maismaa erinevalt soojenevad. b) Mere ja maismaa erinevast soojenemisest tekivad sellised nähtused nagu (vali õiged): A) passaadid; B) mussoonid; C) föönid; D) orkaanid; E) briisid; F) läänetuuled. 4 p

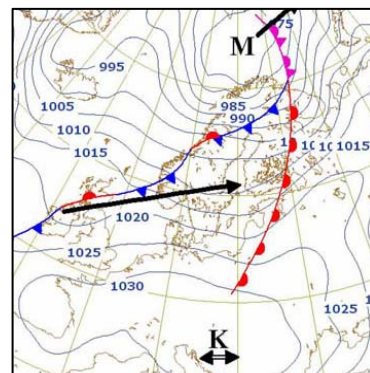
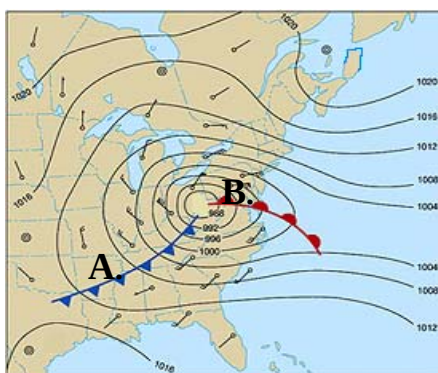
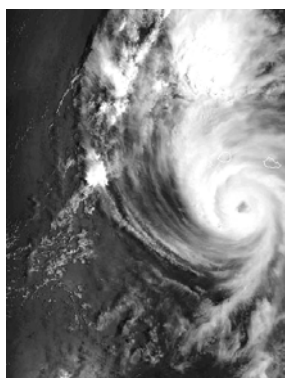
9 kl 2006 LV

a) Mis nähtust on pildil kujutatud (joonis a all)? b) Kas pilt on tehtud põhja- või lõunapoolkeral esinenud nähtusest? Põhjenda. c) Miks selline nähtus tekib? 4 p

9 kl (a, b), gümnaasium 2006 LV

a) Märki kaardile (joonis b all) õigesse kohta: kõrg- või madalrõhuala. b) Kirjuta juurde soe ja külm front. c) Iseloomusta ilma talvel kohas A ja kohas B järgmiste näitajate abil: temperatuuri muutus, pilvisus, sademed, tuule suund, õhurõhu muutus. 5 p

9. kl ja gümnaasium 2007 MV

Võrdle juuresoleva ilmakaardi (joonis c üleval) abil ilma Tartus ja Pariisis järgmiste näitajate abil: õhurõhk, õhurõhu muutus, tuule suund ja tugevus, pilvisus ja sademed. 5 p

9. kl 2008 MV

Kus loetelus toodud kohtadest on Päike aasta jooksul kaks korda seniidis? *Kairo, São Paulo, Singapur, Dhaka, Nairobi, Santiago*. 2 p

7. kl 2007 MV

Mille alusel on nimetatud linnad reastatud? *London, Praha, Kiiev, Orenburg, Barnaul*. 2 p

7. kl 2007 MV

On 23. september. Millises järgmistest kohtadest on päev kõige pikem? *New York, Pariis, Kairo, Sydney* Põhjenda. 2 p

8. kl 2007 MV

Selgita Brasiilia ja Peruu hoovuse näitel sooja ja külma hoovuse erinevat mõju ranniku kliimale ja loodusele lõunapöörjoone piirkonnas. 4 p

8. kl 2007 MV

Miks on just Cherrapunji (Indias) maailma üks sademeterikkamaid kohti? 2 p

7. kl 2007 LV

Kui Ronne šelfiliustikust murduks lahti suur jäälahmakas, siis mis suunas hakkaks tekkinud jäämägi tõenäoliselt liikuma. Põhjenda. 3 p

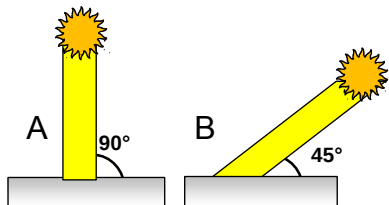
7. ja 8. kl 2007 MV

Tõmba õigetele väidetele ring ümber. Tänu Läänemerele on: A) Eesti-sisesed kliimaerinevused küllaltki suured; B) Eesti kliima märgatavalt soojem kui mujal samadel laiuskraadidel; C) Eestis sademeid palju rohkem; D) rannikualadel kevad jahedam ja sügis soojem. 2 p

7. kl 2007 LV

Millisel kalendrikuul soovitaksid minna loodushuvilistel inimestel järgmistesse kohtadesse, et nad saaksid nautida looduse tärkamist ja õiteilu? Sydney, Taškent, Delhi, Quito. 4 p

8. kl 2007 LV

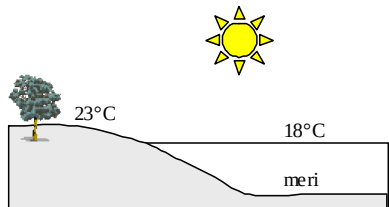
a) Miks päikesekiirte eri nurga all langemise tõttu soojeneb õhk punktis A oluliselt rohkem kui punktis B?

b) 22. detsembri keskpäeval on selline olukord nagu punktis A iseloomulik (jooni alla õige): Dhakale, Kisumule, São Paulole, Quitole. 4 p

7. kl 2007 LV

Millest sõltub maapinnale langeva päikesekiirguse intensiivsus? 3 p

gümnaasium 2007 LV

a) Märki joonisele, kus tekib madalama (M), kus kõrgema rõhuga ala (K).
b) Lisa skeemile nooled, et näidata, kuidas hakkab liikuma õhk pildil kujutatud kohas. c) Kuidas nimetatakse sellist õhu liikumist? 4 p

7. kl ja 8. kl 2007 LV

a) Tõmba joon alla vigastele kohtadele tekstis. 5 p

Läti asub merelise kliimaga alal. Jaanuaris on kõige külmem riigi põhjaosas, kus kuu keskmine temperatuur jääb -13 kraadi piiridesse, suvel on temperatuurierinevused väikesed. Põhja-Lätis on sügisel soojem kui Eesti lõunapoolseimas maakonnas. Kõrgustikel on päikeseapaiste kestus suurem kui ranniku-aladel. Aasta keskmine sademete hulk on 300-450 mm.

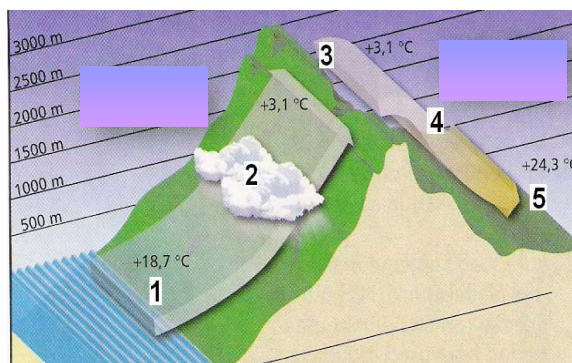
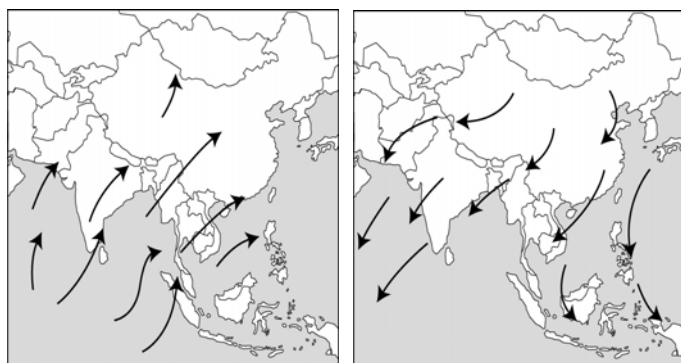
b) Viiruta Läti kaardil ala, kus võiks kõige rohkem sademeid esineda. Põhjenda.

9. kl ja gümnaasium 2008 MV

Kaartidel (joonis a ja b all) tähistavad nooled valitsevat tuule suunda suvel ja talvel. a) Kirjuta kaartidele, millist aastaajaga see iseloomustab. b) Kuidas nimetatakse seda tuultesüsteemi? c) Iseloomusta vastavalt aastaajale ilmastikku selles piirkonnas. d) Selgita pikemalt, miks tuule suund aasta vältel muutub. 6 p

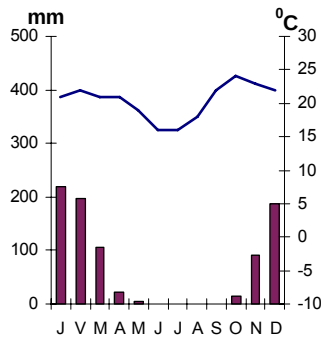
7 kl 2008 LV

Vaata joonist (joonis c). a) Selgita, mis toimub merelt maismaale liikuva õhuga. Põhjenda. b) Pane joonisele sobiv pealkiri. 5 p

8. kl 2008 MV

Kliimadiagrammid

a) Millise linna kliimat iseloomustab kõrvalolev kliimadiagramm?

A) Ateena; B) Lusaka; C) Rooma; D) Singapur

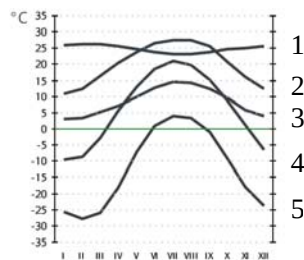
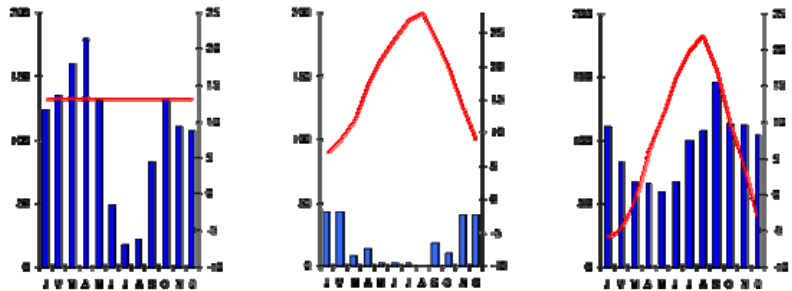
b) Millise kliimavöötmega on tegemist?

c) Millest seda järeldad? 3 p

7. kl 2001 MV

Vii iga kliimadiagramm kokku õige kohaga – Mexico City, Kaplinn, Sapporo, Singapur, Damaskus, Quito. 3 p

8. kl 2002 MV

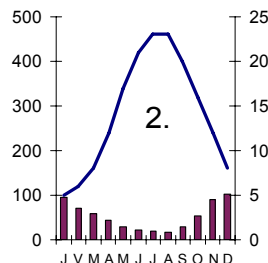
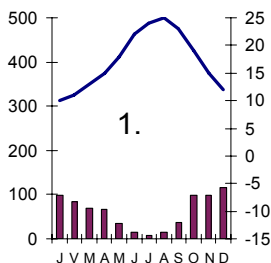
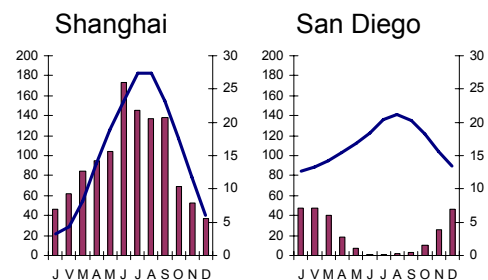
1 Diagrammil on kujutatud aastast temperatuuri käiku viies eri kohas: Vii kokku koht ja joon diagrammil. 5 p

2 New Orleans, Salvador, Montréal, Barrow, Edinburgh

8. kl 2006 LV

Shanghai Hiina idarannikul ja San Diego USA läänerannikul asuvad mõlemad peaaegu ühesugusel laiuskraadil (vastavalt 31°N ja 32°N), siiski on nende kohtade kliima väga erinev. a) Millest on see tingitud? b) Kuidas selline kliima erinevus mõjutab taimekasvatust? 4 p

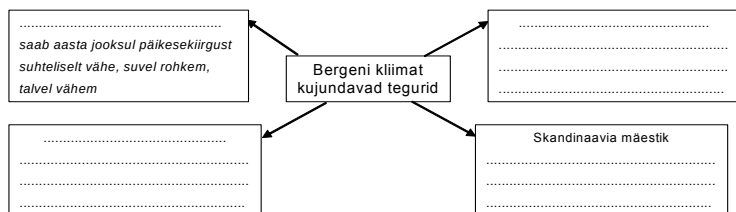
8. kl 2004 LV

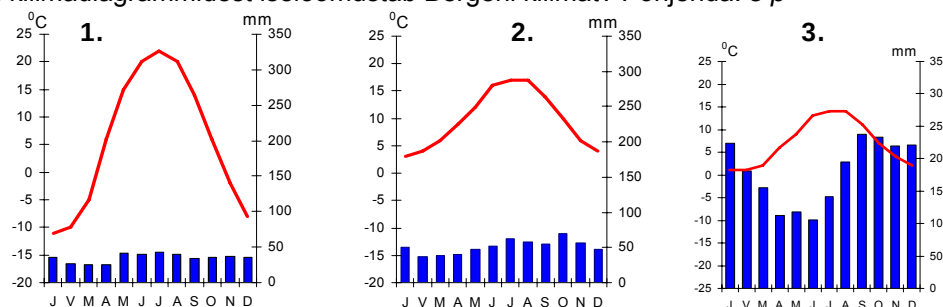
a) Milline toodud kliimadiagrammidest (joonised vasakul) iseloomustab Palermo, milline Istanbuli kliimat? b) Selgita, mille järgi otsustasid. 4 p

7. kl 2005 MV

a) Lõpeta mõistekaart Bergeni kliimat kujundavate tegurite kohta. 6 p

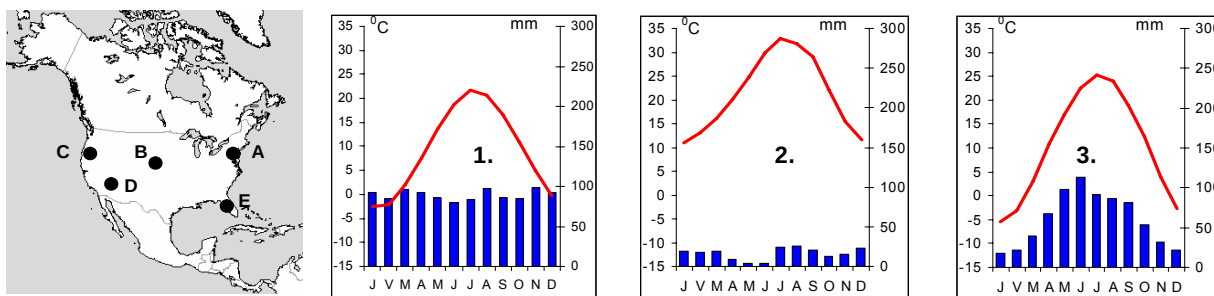
b) Milline toodud kliimadiagrammidest iseloomustab Bergeni kliimat? Põhjenda. 3 p

7. kl 2007 MV

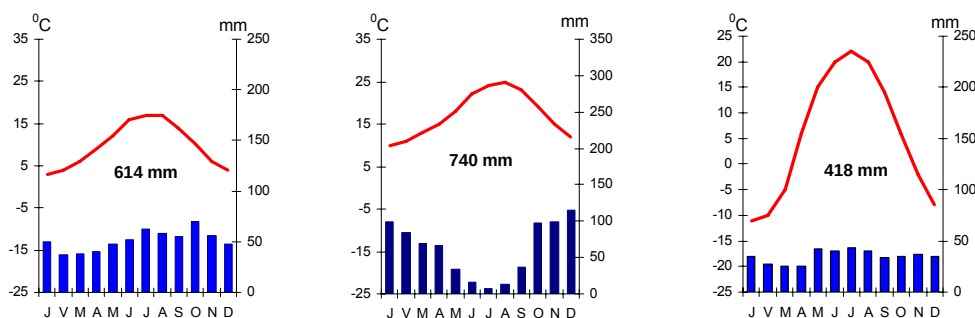
Vii kokku toodud kliimadiagrammid õige kohaga kaardil. Põhjenda lühidalt, miks nii otsustasid. 6 p

8. kl 2007 MVI

Milliseid kliimavöötmeid iseloomustavad allolevad kliimadiagrammid? Põhjenda. 3 p

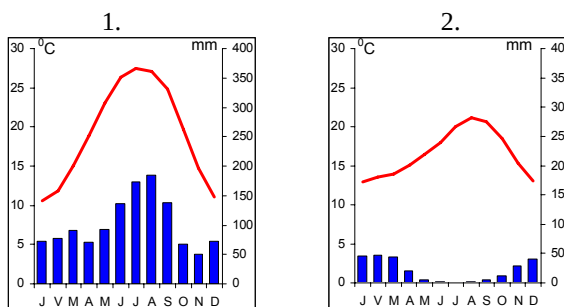
9. kl 2007 MV

Savannah ja Chula Vista asuvad mõlemad USA-s 32. põhjalaiusel – üks Vaikse, teine Atlandi ookeani rannikul (25-50 m merepinnast), kuid ometi on nende kliima küllaltki erinev.

Vii kokku kliimadiagramm (joonis paremal) ja linn, too välja kliima erinevused ja selgita selle põhjusi. 5 p

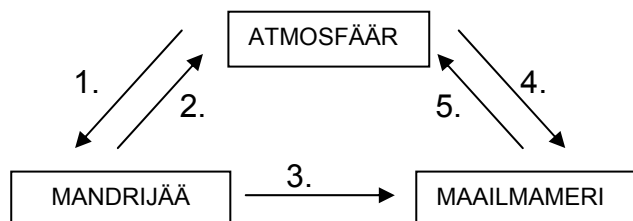
7. kl, 8. kl ja 9. kl 2007 LV

VEESTIK

Joonista veeringe skeem võimalikult paljude seostega ja selgita lühidalt, mis kuskil toimub. 6 p

7. kl 2001 LV

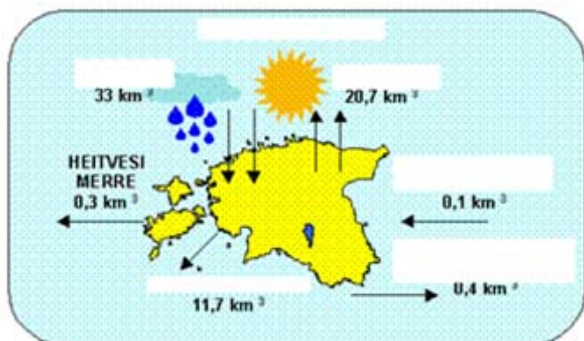
a) Skeemil on nooltega tähistatud veega seotud protsessid. Nimeta need.

b) Milliste protsessidega seoses toimub soojuse neeldumine ja millistega soojuse eraldumine? 5 p

gümnaasium 2003 LV

Mida on alloleval joonisel kujutatud? Täienda joonist ja selgita, mida tähendavad esitatud numbrid. 4 p

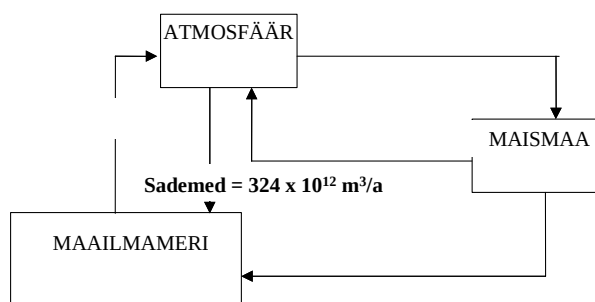
9. kl 2002 LV

Vali esimese tulba sõnadele teisest tulbast sobiv iseloomustus. 3 p

arteesiavesi	kollaka värvusega
karstivesi	isevoolvalt maapinnale jõudev vesi
riimvesi	kõrge temperatuuriga
rabavesi	mineraalainete rohkus
mineraalvesi	kare vesi
termaalvesi	soolaka maitsega

7. kl 2004 LV

Kirjuta globaalset veeringet ja veevaru iseloomustavad numbrid skeemil õigesti kohtadesse:

$0,013 \times 10^{15} \text{ m}^3$; $33,6 \times 10^{15} \text{ m}^3$; $1350 \times 10^{15} \text{ m}^3$;
 $99 \times 10^{12} \text{ m}^3/\text{a}$; $62 \times 10^{12} \text{ m}^3/\text{a}$; $37 \times 10^{12} \text{ m}^3/\text{a}$;
 $361 \times 10^{12} \text{ m}^3/\text{a}$.

gümnaasium 2008 LV

Ookeanid, mered

Võrdle Läänemerd Araabia merega. Nimeta nende merede 5 erinevust. 5 p

7. kl 2000 LV

Millega peavad arvestama inimesed, kes elavad rannikul, kus esineb suure ulatusega tõus ja mõõn? 3 p

7. kl 2000 LV

Täida lüngad tekstis Atlandi ookeani kohta. 11 p

Atlandi ookean on suuruselt maailma.....ookean. Ookeani keskmine soolsus on.....promilli, see tähendab, et..... Atlandi ookeani sisemered on.....ja..... ning ääremered ja.....meri. Saartevaheline meri on meri. Atlandi ookeani keskmine sügavus on 3497 m. Suurim sügavus.....meetrit onsüvikus.

Atlandi ookeani keskel asub..... See on tekkinud Atlandi ookean kiirusega.....cm aastas. Selle põhjuseks on

Ookeani põhja kivimid ei saa olla üle 200 milj. aasta vanad, sest..... Suuremad vulkaanilised saared ookeanis on ja Suuremad külmad hoovused on ja.....ning soojad hoovused..... ja

8. kl 2000 LV

Tom oli koos kahe sõbraga sõitnud aastavahetuseks Mehhiko lahe äärde. Poisid kirjutasid igaüks uue aasta tervituse ja panid need pudelipostiga teeale. Aasta pärast tulid poistele uue aasta tervitused Miami, Bergenist ja Tenerife saarelt. a) Kuidas jõudis pudelipostiga kiri nendesse kohtadesse? b) Millistes riikides nimetatud kohad asuvad? 6 p

7. kl 2001 MV

Selgita, miks on Läänemere sügavates põhjaveekihtides vähe elustikku? 2 p

9. kl 2001 MV

Bangladesh on piirkond, mida väga sageli tabavad üleujutused. Leia kolm põhjust, miks võime väita, et Bangladeshis ähvardavad üleujutused nii maalt kui merelt. 3 p

9. kl ja gümnaasium 2001 MV

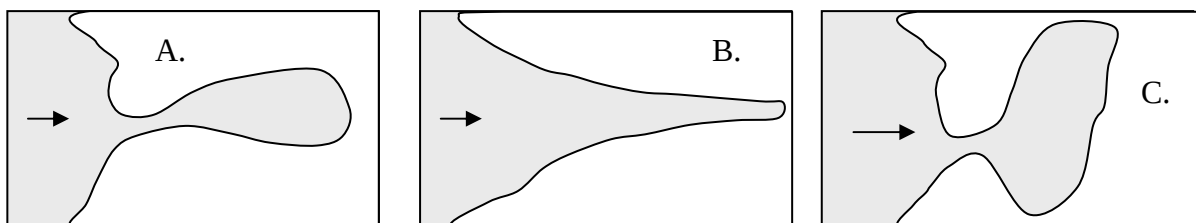
Milliste tegurite tõttu muutub Läänemere rannajoon ja kuidas? 3 p

9. kl 2001 LV

Selgita, miks on Läänemere soolsus nii väike? 2 p

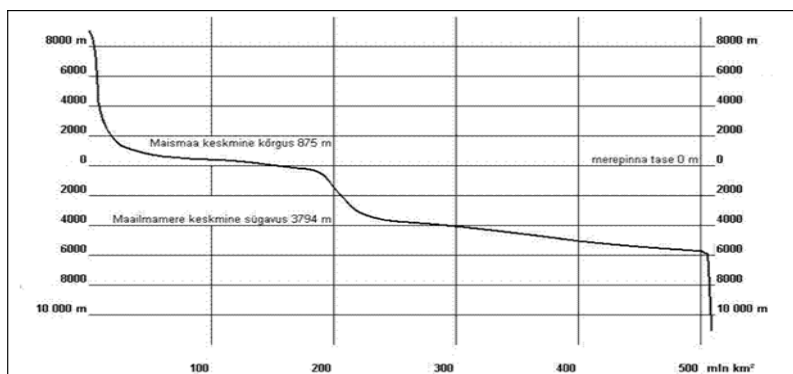
7. kl 2003 LV

Piltskeemil on kujutatud kolme ookeaniäärset lahte. Millises lahes tekib tõenäoliselt kõrgeim tõusulaine, millises madalaim? Põhjenda oma arvamust. 4 p

8. kl 2004 MV

a) Maailmamere keskmine sügavus on 3794 m. Leia joonise (joonis a all) abil, mitu protsenti maakera pinnast jääb ookeani keskmisest sügavusest sügavamale? b) Kujuta toodud joonisel kõige suurema suhtelise kõrgusega mäe maailmas. 4 p

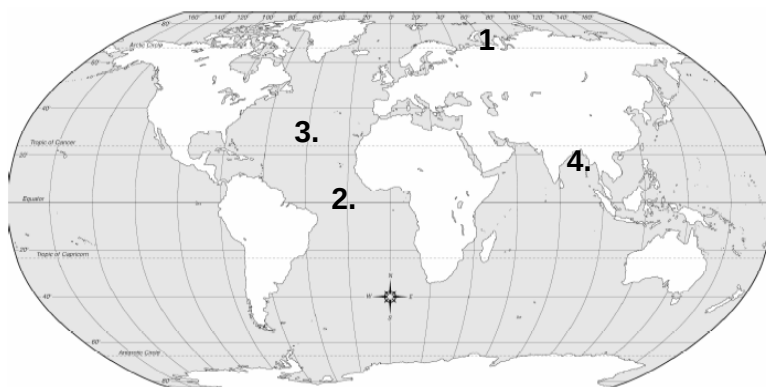
7. kl 2004 LV

Miks on Barentsi meri aastaringelt jäävaba, Botnia laht aga mitte? 2 p

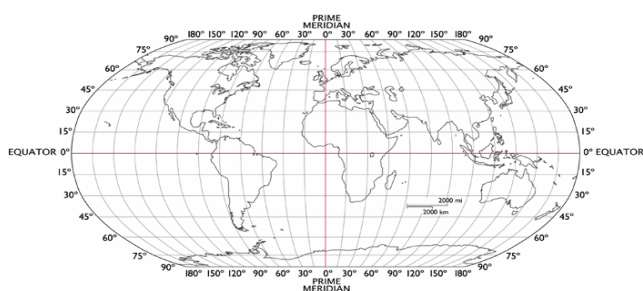
7. kl 2005 LV

Reasta toodud kohad maailmamere vee soolsuse järgi (kahanevalt) ja selgita lühidalt, millised tegurid seal soolsust suurendavad või vähendavad. 6 p

9. kl ja gümnaasium 2005 MV

Märgi maailma kaardile (joonis a all) erineva viirutusega tõusu ja mõõna esinemisala. 4 p
gümnaasium 2005 MV

Kuidas kulgeksid suuremad hoovused kaardil tähistatud alas (joonis b), kui Lõuna-Ameerika asuks näidatud kohas? Kanna kaardile eri leppemärkidega (värvidega) soojad ja külmad hoovused (tugevamad hoovused tähista rasvasema joonega). Praegune mandri asukoht on märgitud punktiiriga. 3 p

gümnaasium 2005 LV

Võrdle Põhjamerd ja Scotia merd, mis mõlemad asuvad 60-ndatel laiusel. 6 p

7. kl 2005 MV

Kontrolli teksti õigsust. Paranda vead. 3 p

Läänemere idasopis asuv Kura laht on madal, poolsuletud, loodeteta, kuid üsnagi soolase veega veekogu. See on Läänemere suurim fjord. Põhiline sissevool tuleb Nemunase jõest ning Kura lahest omakorda on väljavool Läänemerre. Kura säär on kuulus oma 31 km pikkuse ning 400-600 m kõrgustest liikuvatest luidetest koosneva luiteaheliku poolest. Poliitiliselt jaotub Kura laht kahte ossa: põhjapoolne osa kuulub Leedule ja lõunapoolne Poolale.

7. kl 2006 MV

Selgita triivhoovuste, äravooluhoovuste ja tihedushoovuste erinevat tekkemehhanismi ja too igaühe kohta näide. 6 p

9. kl ja gümnaasium 2006 MV

Kuidas mõjutas 2005. aasta jaanuaritorm Läänemerd? 2 p

8. kl ja 9. kl 2006 MV

Selgita lühidalt, miks on järgmistel meredel sellised nimed: Must meri; Punane meri; Kollane meri. 3 p

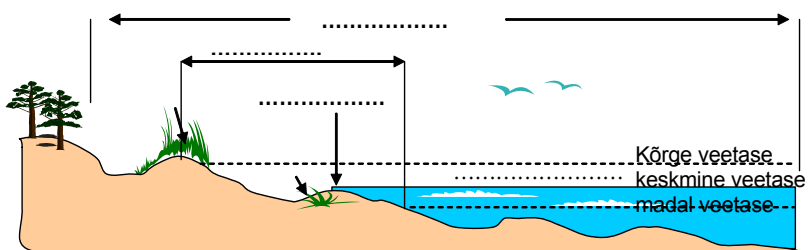
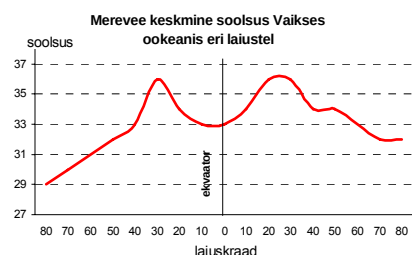
7. kl ja 8. kl 2006 LV

Kus võib leida ekvaatorile kõige lähedamal merejääd? 2 p

gümnaasium 2006 MV

Selgita skeemi (joonis a) abil merevee soolsuse erinevusi eri laiusel Vaikse ookeani näitel. 3 p

8. kl ja 9. kl 2006 LV

a) Märgi skeemile (joonis b) õigesse kohta: rannajoon, rannik ja rand ning selgita, mida need mõisted tähendavad. b) Nimeta põhjuseid, miks rannikud on erinevad (mis tegurid rannikuid mõjutavad). 4 p

7. kl (ainult a osa), 8. kl, 9. kl 2006 LV

a) Nimeta põhjused, miks tekkis 2005. aasta augustis New Orleans'is nii katastroofiline üleujutus. 2 p

b) Mis pinnavormil asub New Orleans? 1 p c) Millistes Euroopa miljonilinnades võivad tekkida samalaadsed kahjustused (vähemalt neli)? 2 p

9. kl ja gümnaasium 2007 MV

Uurimislaev mõõtis ookeani sügavust kolmes kohas, mille koordinaadid on järgnevalt antud. Selgita, kui sügav on neis kohtades ookean ja miks on sügavus neis kohtades nii erinev: 44°N 50°W; 27°N 60°W; 20°N 65°W. 3 p

7. kl 2007 LV

Mis riikide rannikutest on kaardid järgnevatel skeemidel? Leia igale piirkonnale loetelust õige rannikutüüp: fjordrannik, dalmaatsia rannik, skäärannik, riasrannik, padumere rannik, laidrannik. 6 p

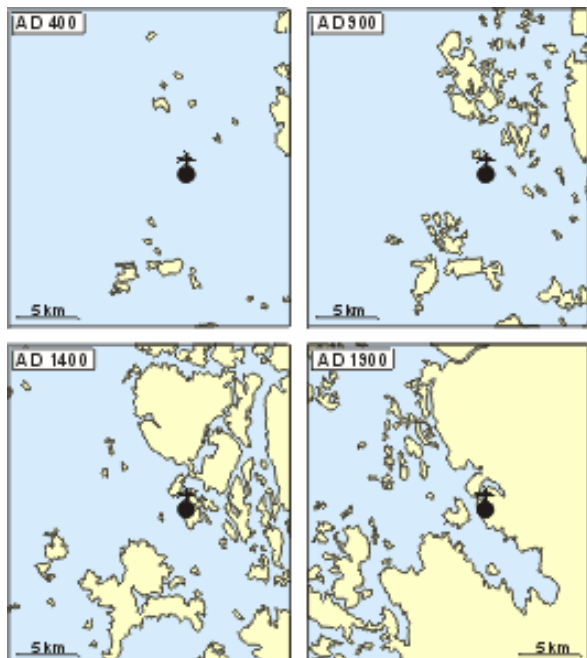
7. kl 2007 LV

Mis Euroopa riikide rannikutest on kaardid? Kuidas on need rannikud tekkinud? 6 p

gümnaasium 2007 LV

Üldiselt on tugevad tormid kahjulikud, sest põhjustavad laevahukkusid, üleujutusi ja purustusi. Tugeval tormil Läänemeres võib olla aga ka positiivne tagajärg merele kui elukeskkonnale. Selgita, milles see seisneb. 2 p

7. kl 2008 MV

Kui Portugali läänerannikul on mõõn, siis millistes järgnevalt loetletud kohtades on samuti mõõn, kus aga tõus? 3 p

Sri Lanka rannikul, Uus-Meremaa rannikul, Mehhiko rannikul

7. kl ja 8. kl 2008 LV

Need neli kaarti (joonis vasakul) on tehtud ühest Läänemere-äärsest piirkonnast.

a) Mis protsessi on kaardil kujutatud?

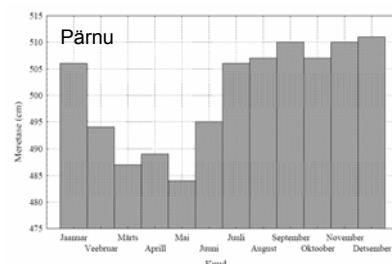
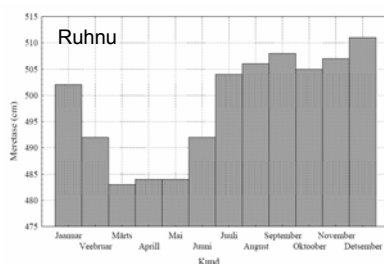
b) Mis sellise protsessi on esile kutsunud?

c) Kas see piirkond võiks asuda: A) Eesti põhjarannikult; B) Soome läänerannikult; C) Leedu rannikult; D) Rootsi edelarannikult? Põhjenda. 4 p

8. kl 2008 MV

Analüüsi diagrammidel kujutatud veetaseme paljuaastalist keskmist kõikumist meres Ruhnu ja Pärnu rannikul. a) Millest on tingitud aastaajalised erinevused? b) Millest on tingitud Ruhnu ja Pärnu vahelised erinevused? 4 p

9. kl 2008 MV

Jõed

Mis jõgedel asuvad järgmised joad: Angeli, Niagara, Victoria, Iguassu, Jägala, Keila? 3 p

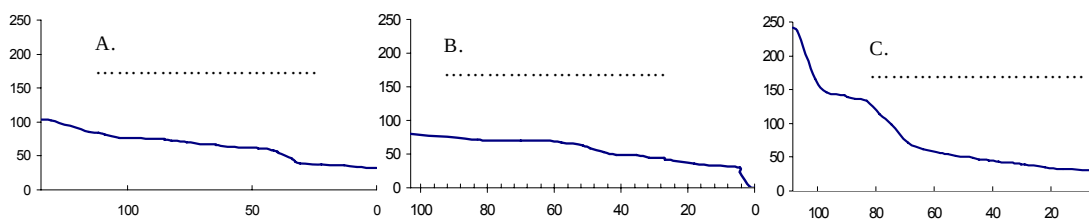
Nimeta Eesti kõige kõrgem juga. Kuidas on see tekkinud? 2 p Tee joonis ja selgita, kuidas tekib juga. 6 p

7. kl 2000 MV

1999. aasta kevadine üleujutus Soomaa rahvusparki aladel oli oma suuruselt registreeritustest 11. kohal. Nimeta kolm põhjust, miks Soomaal esinevad suured üleujutused. 3 p

7. kl 2000 MV

Mis jõe pikiprofiilidega on tegemist? Vali loetelust õiged ja vii kokku profiiliga: Jägala, Kasari, Põltsamaa, Piusa, Emajõgi, Narva, Võhandu. 3 p

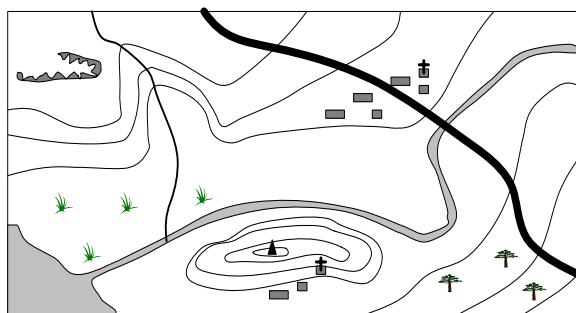
9. kl 2000 MV

Milliste Eesti jõgede tekkele on inimene kaasa aidanud ja millise joa on kaotanud? 4 p

9. kl 2000 MV

Miks Peterburis esineb suuri üleujutusi, aga Tallinnas mitte? Samas asuvad mõlemad linnad Soome lahe rannikul. 2 p

9. kl ja gümnaasium 2001 MV

Mis Euroopa jõgi voolab läbi neljast pealinnast? Nimeta pealinnad. 2 p

gümnaasium 2001 MV

Kujuta ette, et teete sõbraga paadimatka piki jõge maanteesillast jõe suudmeni (skeem vasakul). Kirjelda võimalikult põhjalikult, mida paadist näed. 6 p

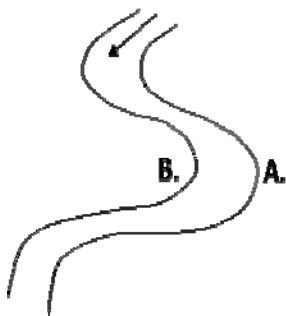
7. kl 2001 LV

Iseloomusta atlase abil Niiluse jõge. Lisa iseloomustusele oma teadmisi sellest jõest ka teistest õppeainetest. 6 p

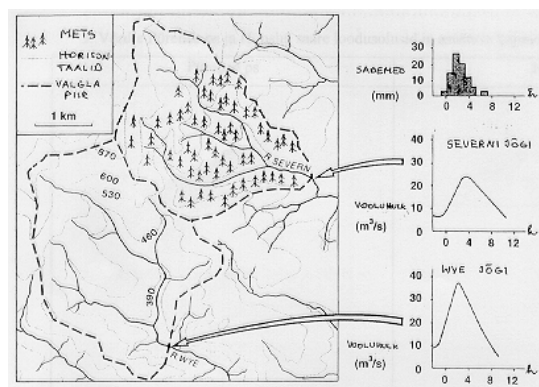
7. kl 2001 LV

Selgita kaardi ja selle juures olevate jooniste (paremal) abil, miks jõgede vooluhulga muutused on erinevad sama sademetehulga juures. 3 p

9. kl 2002 LV

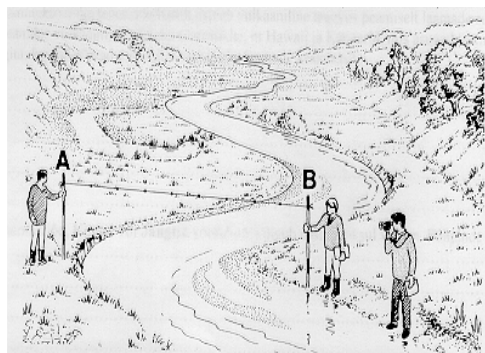
Kirjuta joonisele (vasakul), mis tähega märgitud jõesängi osas kulutab jõgi kallast ja kus kohas kasvatab kallast? Selgita, miks on see nii. Seosta selgituses jõe kulutav ja kuhjav tegevus voolukiiruse ja jõe sügavusega. 5 p

8. kl 2002 MV

a) Selgita, mida on skeemil (all) tähtedega märgitud kohas kujutatud? b) Kuidas on need tekkinud? Too kummagi kohta üks näide, millistel Eesti suurematel jõgedel neid esineb. 3 p

9. kl 2002 LV

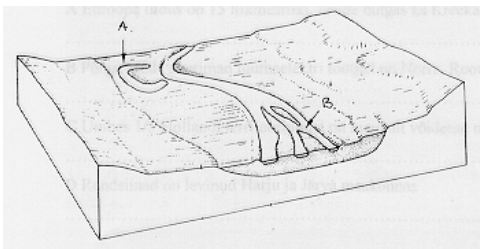

Võrdle Rhone ja Daugava jõge nii paljudest aspektidest kui oskad. Rhone jõgi algab Alpi mäestikust, Daugava lähe on Valdai kõrgustikul. 6 p

7. ja 8. kl 2002 MV

Matkajad püstitasid oma telgi Loire jõe kaldale. Öösel ärkasid nad ehmatusega üles, sest küljealune oli läbimärg. Mis oli selle põhjuseks? 2 p

8. kl 2002 LV

Vali loetelust jõe ja jõeoruga seostuvad mõisted ning märki need joonisele (vasakul) õigesse kohta: *meander, jäärak, leetseljak, maasäär, soot, pörkeveer, nõlv, laguun*. 5 p

7. kl 2002 LV

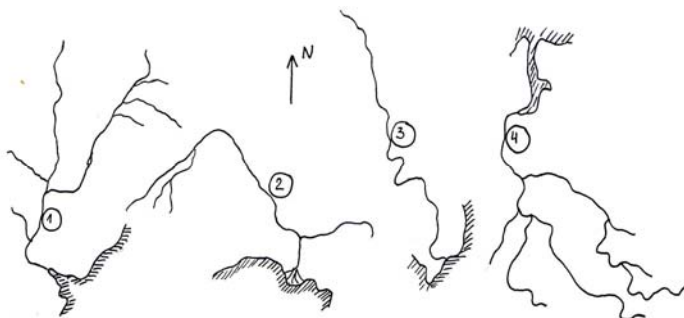
Kumma jõe, Kongo või Jangtse, vooluhulk kõigub aasta jooksul vähem? Põhjenda oma vastust. 4 p

7. kl 2002 LV

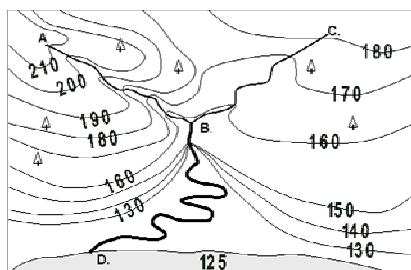
Mis jõgesid on kujutatud juuresoleval joonisel (paremal)? Kõik on ühes mõõtkavas. 4 p

7. kl 2003 MV

Rühmita järgmised jõed suurvee esinemisaja järgi nelja rühma. 1. Aastaringelt veerikkad. 2. Kevadine suurvesi lumesulamise tõttu. 3. Kevad-suvine suurvesi. 4. Mingi osa aastast on kuivad. *Indus, Amazonas, Darling, Jenissei, Ganges, Daugava, Kongo, Emajõgi*. 4 p

8. kl 2003 MV

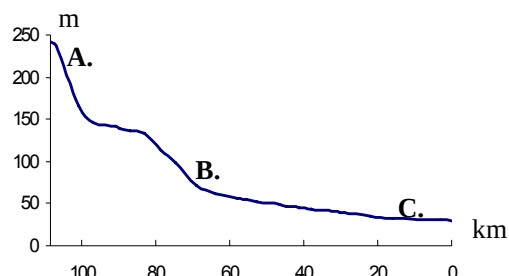
- Millises jõe osas on langus kõige suurem? A-B; C-B; B-D
- Tähista joonisel koht, kus asub juga.
- Kui kõrge on juga?
- Millises jõe lõigus on tõenäoliselt tegemist sätkoruga?
- Selgita, kuidas on omavahel seotud jõe langus, voolukiirus ja jõe kulutav-kuhjav tegevus. 7 p

7. kl 2003 MV

a) Kuidas on seotud jõe lang; voolukiirus; vee kulutav, transportiv ja kuhjav tegevus ning jõeoru kuju joonisel (paremal) märgitud punktides?

b) Kas selline jõgi on tüüpiline Eesti põhjaosale, kaguosale või lääneosale. Millest seda järeldad? 6 p

9. kl 2003 MV

A.H. Tammsaare romaanis "Tõde ja õigus" oli Vargamäe Andrese unistuseks jõgi alla lasta, et kuivendusveed saaksid ära voolata. Nimeta see jõgi, mis läbib Vargamäe maid. 1 p

7. kl ja 8. kl 2003 LV

Üleujutused on ohtlikud loodusnähtused, millega kaasnevad inimeste jaoks mitmed tõsised probleemid.

a) Millised probleemid (nii otsesed kui kaudsed) kaasnevad üleujutuste korral? b) Nimeta vähemalt kolm jõge, mille kallastel elavad inimesed võitlevad aeg-ajalt üleujutustega. c) Mida peaks tegema, et vältida üleujutuste tekitatud kahju? 6 p

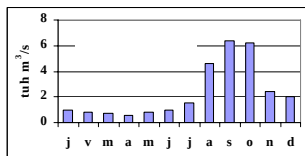
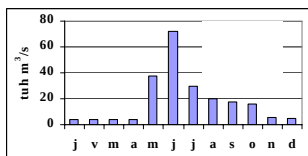
7. kl ja 8. kl 2003 LV

Viimastel aastatel on Kesk-Euroopas olnud ridamisi rohkete sademete tulemusena tekkinud üleujutusi. Kirjelda üleujutuste ulatust, kestust ja majanduslikku mõju mägedest algavate jõgede: a) ülemjooksul; b) mägede jalamil ja c) suubumisel Lääne- või Põhjamerre. Kirjeldatavad üleujutused on põhjustatud paduvihmadest mägedes. 3 p

9. kl 2003 LV

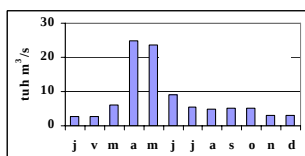
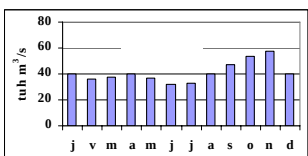
Mis võtteid kasutatakse jõgede üleujutuste vähendamiseks? 2 p

gümnaasium 2003 LV

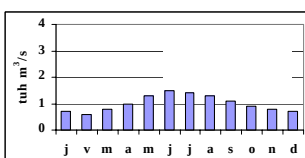
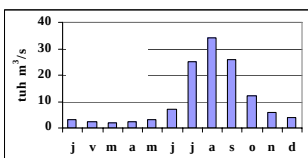
Vii kokku jõe nimi ja vastav äravoolu diagramm. 6 p
Volga, Ganges, Rhein (Basel), Niilus (Assuan), Jenissei, Ganges.

gümnaasium 2003 LV

Mis põhjusel esineb Ida-Siberis, kus sademete hulk on suhteliselt väike, kevadeti ulatuslikke üleujutusi? 2 p

gümnaasium 2004 MV

Valgala pinnaühiku kohta on Eesti jõgedest kõige veerikkamad Pandivere kõrgustikult algavad jõed. Millega seletada nende veerikkust? 2 p

Nimeta jõed, mida mööda on võimalik sooritada kõige pikem Eestist algav paadimatk allavoolu vesikonda vahetamata. 3 p

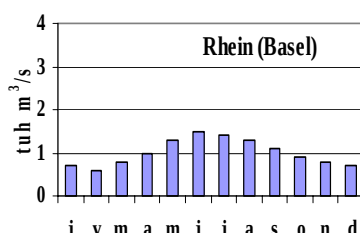
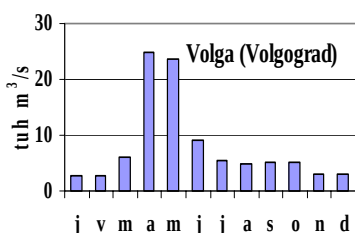
9. kl 2004 LV

Mille poolest erinevad Rein ja Doonau teistest Euroopa suurtest jõgedest? 2 p

Miks on Põltsamaa jõe toitumises suur põhjavee osatähtsus? 2 p

7. kl ja 8. kl 2005 MV

Miks Kaug-Ida jõgedel esineb suurvesi suvekuudel? 2 p

8. kl 2005 LV

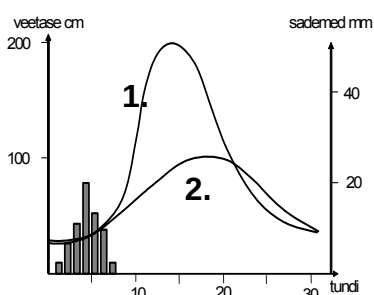
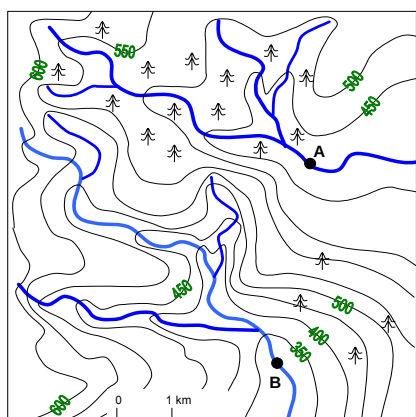
Iseloomusta võrdlevalt Volga ja Rheini jõe äravoolu muutumist aasta jooksul ja selgita erinevuste põhjusi. 4 p

8. kl 2004 MV

a) Mis näitajatega hinnatakse jõgede "tööd"(erosiooni)? 3 p

b) Mis teguritest sõltub otseselt jõe kulutav tegevus? 3 p c) Nimeta kaks suurima erosioonivõimega jõge Eestis (va Narva jõgi). 1 p

9. kl 2005 MV

a) Vii kokku hüdrograafid 1 ja 2 kaardil kujutatud jõgedega A ja B.

b) Võrdle kahe jõe hüdrograafe.

c) Leia kaardi abil neli põhjust, miks hüdrograafid on erinevad. 6 p

9. kl ja gümnaasium 2005 MV

Miks Narva linna ei rajatud Narva jõele praegusest asukohast üles- ega allavoolu? 2 p

9. kl 2005 LV

Millise Eesti pikimate jõgede hulka kuuluva jõe lähte ja suudme vaheline kaugus on üle kolme korra lühem kui jõe pikkus? 2 p

7. kl, 8. kl ja 9. kl 2006 LV

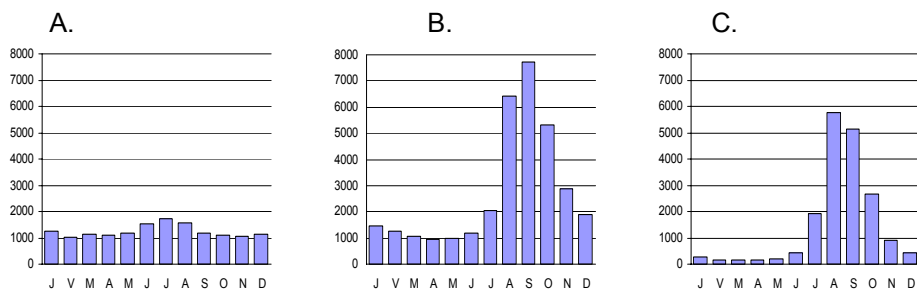

- Mida on juuresoleval joonisel kujutatud?
- Selgita, kuidas see tekib.
- Mis on joonisel tähistatud nooltega?
- Too kaardi abil neli näidet selle esinemiskohtadest Aasias. 6 p

7. kl 2006 MV

Joonistel (joonis A ja C) on kujutatud aastane veetaseme kõikumine Niiluses Kairo ja Hartumi lähistel. Miks on see nii erinev? 4 p

7. ja 8. kl 2006 LV

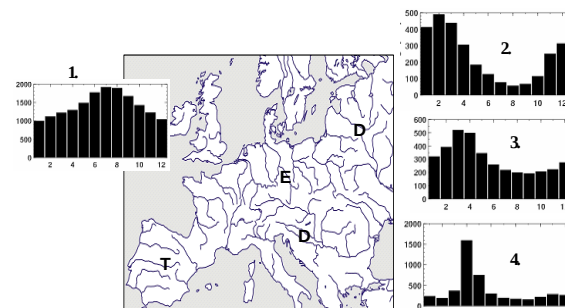
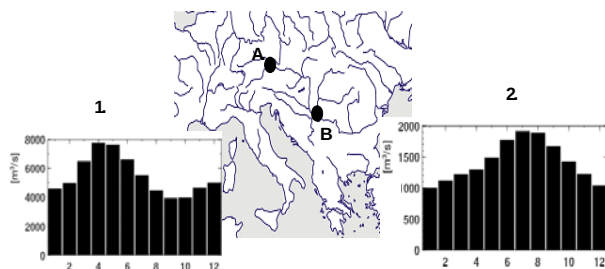
- Millistest nimetatud kohtadest on tehtud hüdrograafid? Hartum, sissevool Nasseri järve, Kairo

- Millest on tingitud vooluhulga ja veerežiimi erinevused nendes kolmes kohas? 4 p

9. kl ja gümnaasium 2006 LV

Joonistel on kujutatud Doonau jõe äravoolu kahes eri kohas (joonis a all). a) Vii kokku koht kaardil ja vastav äravoolugraafik. b) Miks on vooluhulga muutumine neis kohtades erinev? 4 p

7. kl 2007 MV

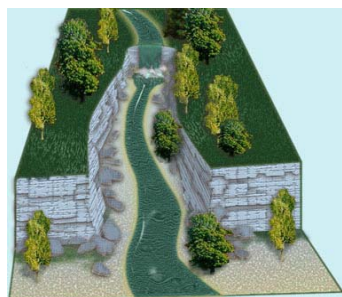

Vii kokku jõe ülemjooksu hüdrograafid (joonis b üleval) õige jõega. Daugava, Doonau, Elbe, Tajo. Selgita iga jõe aastase äravoolu erinevuse põhjust. 6 p

gümnaasium 2007 MV

Mis kahe riigi pealinnad asuvad ühe ja sama jõe estuaari ääres? Nimeta ka jõgi. 2 p

gümnaasium 2007 MV

Mida on pildil kujutatud? Selgita. 3 p

7. kl 2007 MV

Miks erinevalt Lääne-Euroopa jõgedest on Islandi jõgedel suuresi suvel? 2 p

8. kl 2007 LV

Koosta atlase abil kahe jõe, Lule ja Nemunase, võrdlus. 4 p

7. kl 2008 MV

Miks ei ole Amazonase jõe suudmesse kujunenud ulatuslikku deltat? 2 p

8. kl 2008 LV

Mis näitajatega iseloomustatakse jõgesid? Võrdle kolme jõge: Väikest-Emajõe, Valgejõe ja Pärnu jõe võimalikult paljude näitajate kaudu. Vajadusel kasuta kaardi abi. 6 p

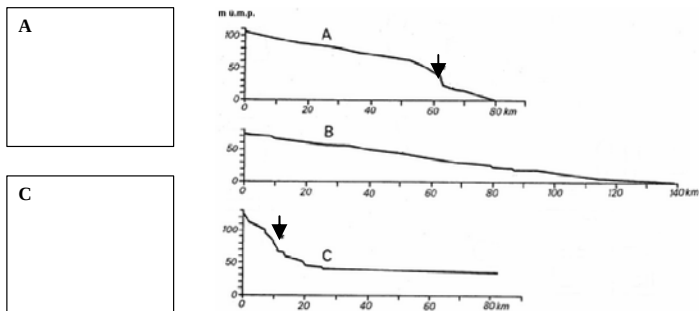
9. kl 2008 LV

Tähista kaardil kaks piirkonda, kust jõgede vesi maailmamerre ei voola (nn siseärvavoolualad) ja kaks piirkonda, kust voolab pinnaühikult kõige rohkem vett maailmamerre. 4 p

9. kl 2008 LV

Joonisel on Eesti kolme jõe pikiprofiilid: Väike-Emajõgi, Valgejõgi ja Pärnu jõgi.

- Vii kokku pikiprofiil vastava jõega.
- Märgi juurde, mille järgi otsustasid.
- Visanda jõgede ristprofiilid nooltega märgitud kohtadest. 9 p

9. kl 2008 LV

Kasutades tabelite andmeid, kirjuta Väikese Emajõe ärvavoolugraafikutele vastava aasta arv. 4 p

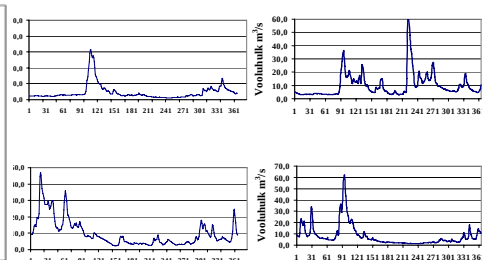
gümnaasium 2008 LV

Õhutemperatuur, °C

Kuu	1983	1987	1989	1996
I	-0,4	-16,6	0,8	-8,1
II	-7,0	-4,4	1,6	-11,6
III	-2,0	-6,1	2,9	-3,5
IV	7,1	3,2	7,1	6,0
V	13,8	10,5	12,4	12,0
VI	14,4	14,2	16,7	14,5
VII	17,7	15,5	17,4	15,5
VIII	16,5	13,6	15,0	17,7
IX	12,4	9,7	11,8	8,6
X	6,9	5,7	5,9	6,8
XI	0,2	0,2	-0,1	3,4
XII	-2,3	-3,6	-3,9	-7,4

Sademed, mm

Aasta	1983	1987	1989	1996
I	93	36	48	25
II	29	40	52	45
III	74	22	56	22
IV	42	6	32	16
V	64	73	39	43
VI	74	105	97	47
VII	24	65	93	59
VIII	11	205	126	3
IX	61	112	28	47
X	70	16	93	92
XI	89	53	53	84
XII	83	43	46	65

Järved

Võrtsjärve veed valguvad aeglaselt lõuna suunas. Millega seda seletada? 2 p

8. kl 2000 LV

Missuguse tekkega on enamik Läänemaa järvi? Nimeta nende 2 iseloomulikku omadust. 3 p

9. kl 2001 LV

Võrdle Njassa ja Balkaši järve. 6 p

7. kl 2002 LV

Lääne-Eestis on mitmeid järvi, mida nimetatakse mereks või laheks, näiteks; Sutlepa meri Noarootsi poolsaarel või Suurlaht Kuressaare lähedal. Miks on neil järvedel sellised nimed? 2 p

7. kl 2003 MV

Nimeta kolm veekogu väljaspool Eestit, mida nimetatakse meredeks, kuigi need päris mered ei ole. Selgita ka, miks need mered ei ole. 3 p

7. kl 2003 MV

Mis on põhjustanud Araali mere kiire kahanemise? 2 p

8. kl 2003 MV

Selgita, miks on Lääne-Eesti järved enamasti madalad, kuid Kagu-Eesti järved sügavad. 2 p

9. kl 2003 MV

Miks on Saksamaa kirdeosa, Poola põhjaosa ja Leedu idaosa järvederikkad? 2 p

9. kl 2004 MV

Millised järved jäävad nelja riigi territooriumile? 2 p

7. kl ja gümnaasium 2005 MV

Mis järved jäävad kolme riigi territooriumile? 3 p

8. kl 2005 MV

Mille poolest on sarnased Baikali järv Siberis, Tanganjika Ida-Aafrikas ja Kaspia Kesk-Aasias? 2 p

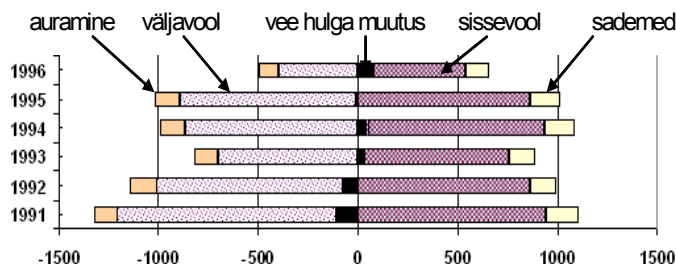
8. kl 2005 MV

Porkuni järv jäi kuivaks 2006. aasta sügisel ja täitus veega alles 2007. aasta jaanuaris. Jõgedel algas veetaseme langus suvel ja veetase tõusis sügisel. Miks Porkuni järves toimusid need protsessid sellise hilinemisega? 2 p

9. kl 2007 MV

Võrdle joonise abil 1996. ja 1991. aasta Võrtsjärve veebilanssi. 4 p

9. kl 2007 MV

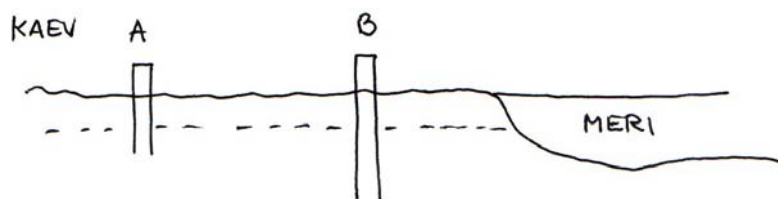
Loetelus on faktid kolme tuntud järve kohta. Mis järved need on? Kui oled järve nime kindlaks teinud, siis pane faktid (numbrid) õige järve nime taha. Mõni fakt võib kehtida mitme järve kohta. 1) maailma suurim järv; 2) 1620 m; 3) tähtis kalapüügipiirkond; 4) maailma sügavaim järv; 5) -27 m; 6) 68 000 km²; 7) Ida-Aafrika murranguvööndis; 8) tektooniline järv; 9) jäänukjärv kunagisest ookeanist; 10) palju saari. 6 p

7. ja 8. kl 2006 LV

Põhjavesi

Miks on allikavesi suvel külm ja talvel soe? 2 p

9. kl 2002 LV

Mis võib juhtuda, kui kaevust B väga suurtes kogustes vett hakatakse võtma? 2 p

9. kl ja gümnaasium 2003 MV

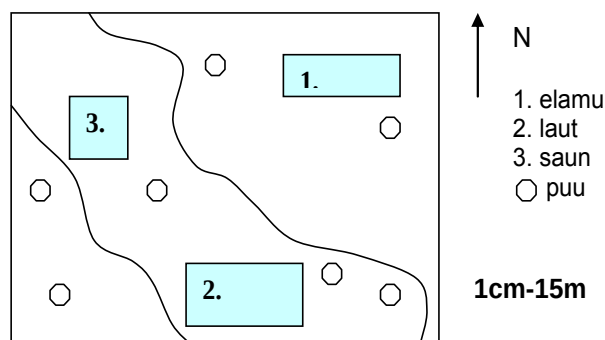
Taluniku krundile pidi rajatama kaev. Kaevu asukoht pandi paika tasapinnaliste polaarkoordinaatidega:

Alguspunkt elumaja SW nurk, $r = 26,5$ m

a) Tähista kaevu asukoht juuresoleval plaanil.

b) Kas selline asukoht kaevule on sobiv? Selgita. 4 p

gümnaasium 2003 MV

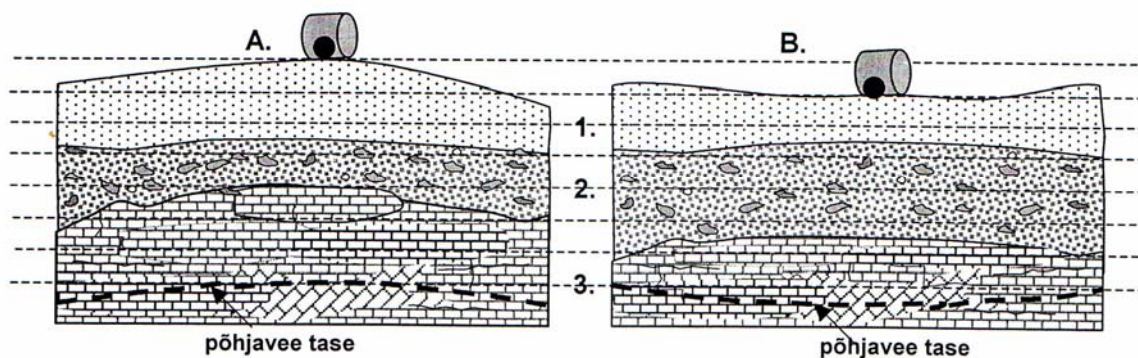
Ühes Lõuna-Eesti linnas võetakse tarbevett kolmest erinevast veeladestust: kvaternaari, devoni ja ordoviitsiumi-siluri veeladestust. Esimeses linnaosas on vesi rauarikas, teises liialt kare ja kolmandas näitavad veeanalüüsid kõrget NO₃ sisaldust. Millisest veeladestust nimetatud linnaosad vett saavad? Selgita lühidalt, mille põhjal otsuse langetasid. 3 p

9. kl 2004 MV, gümnaasium 2003 LV

Reasta toodud piirkonnad selle alusel, kust jõuab ühesuuruselt pinnaühikult vett maapinnalt põhjavette kõige kiiremini eeldusel, et põhjavesi on maapinnast ühesugusel sügavusel: Kasari alamjooksu piirkond; Pandivere kõrgustik; Sakala kõrgustik; Kesk-Eesti tasandik. 2 p

9. kl 2004 MV

a) Kui kaua kulub aega, et reostus jõuaks põhjavette kohas A ja kohas B? Filtratsioonimooduli väärtus: liiv 1 m/d; moreen lubjakivi 1000 m/d. Joonisel olevate abijoonte vahe on 50 cm. Selgita erinevuste põhjusi. 4 p

gümnaasium 2004 MV

Kus Eestis paiknevad suuremad allikad? Selgita, miks seal. 3 p

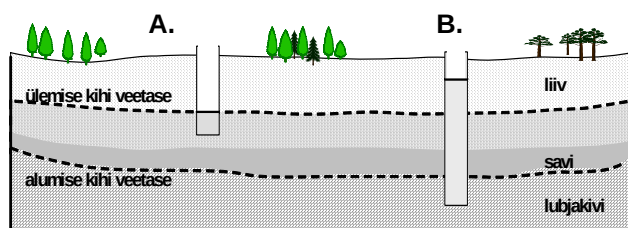
7. kl 2005 MV

Kuidas "töötab" Tuhala nõiakaev? 2 p

7. kl 2005 LV

Mille poolest erinevad karstiallikad tavalistest allikatest? 3 p

7. ja 8. kl 2005 LV

Miks kaevus B on veetase kõrgem kui kaevus A? 3 p

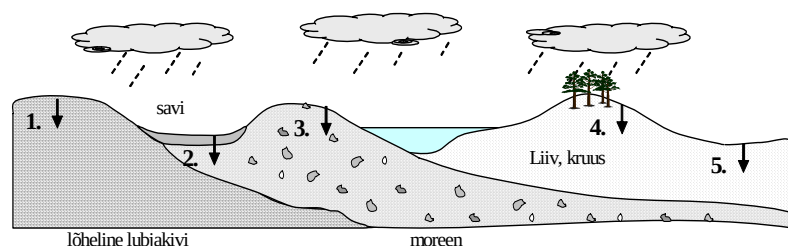
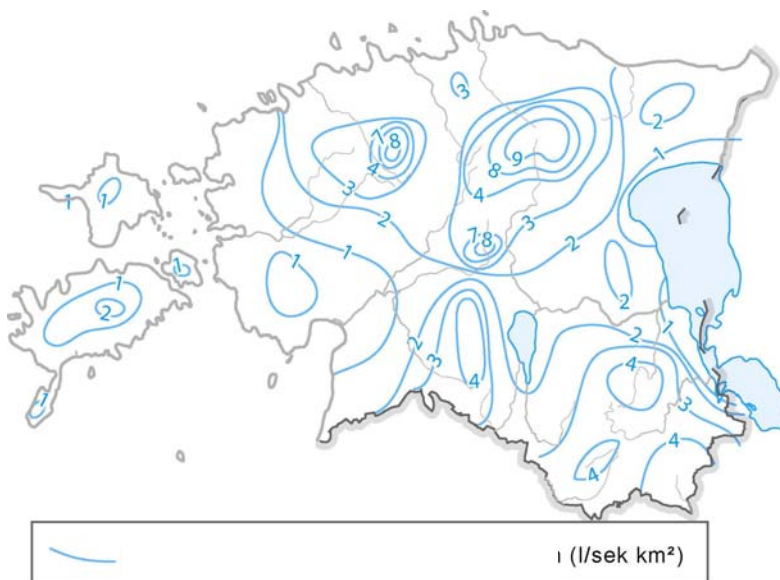
9. kl gümnaasium 2005 LV

a) Selgita kaardi abil põhjavee toitumise intensiivsuse erinevusi Eestis. 4 p b) Millise põhjaveega seotud nähtusega on kaardil (paremal) tegemist? 5 p

9. kl 2006 MV

a) Kirjuta kaardile pealkiri. b) Selgita nähtuse regionaalsete erinevuste põhjusi.

gümnaasium 2006 MV

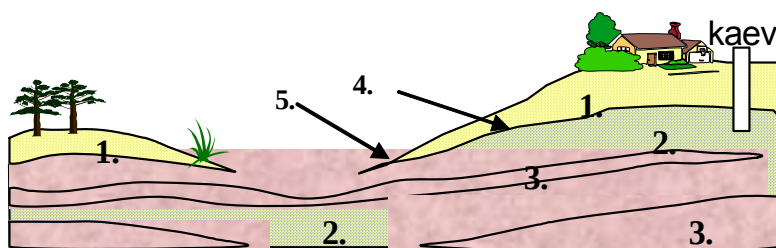

Millises joonisel (all) kujutatud kohas imendub vihmavesi pinnasesse kõige kiiremini, millises kõige aeglasemalt? Põhjenda. 4 p

7. kl 2007 LV

- a) Märki joonisele (joonis a) numbritega tähistatud kohtadesse õiged põhjaveega seotud mõisted.
b) Näita nooltega põhjavee liikumise suund.
c) Tähistä kaevus veetase. d) Millistes Eesti piirkondades on tõsiseid probleeme puhta joogiveega? Miks?
6 p

7. kl 2008 MV

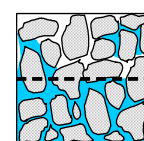
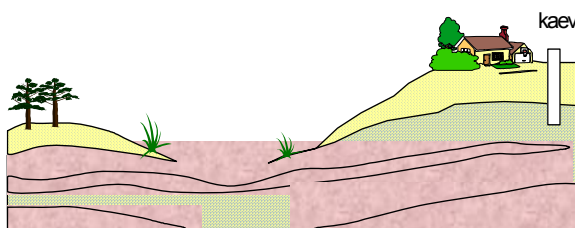
- a) Täienda juuresolevat joonist (joonis b) nii, et see kujutaks põhjavett, selle liikumist ja üldse põhjaveega seotud mõisteid. Märki kõik mõisted joonisel õigesse kohta.

- b) Kujuta vastavalt oma joonisele ka veetaset kaevus.

- c) Kuhu tekib allikas? Tähistä joonisel b.
d) Mis vahe on põhja- ja pinnaveel? 6 p

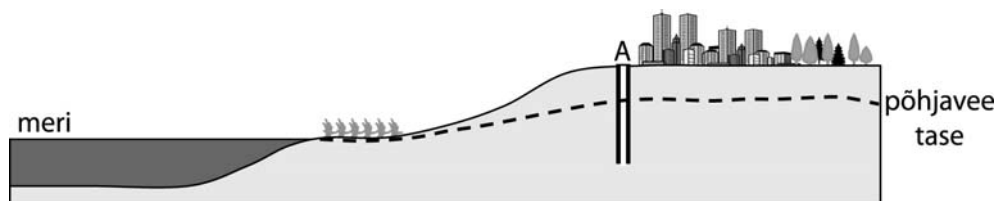
9. kl 2008 MV

Millised tagajärjed võivad ilmnedä, kui kaevust A linna tarbeks intensiivselt vett välja pumbata? Tähistä võimalikud tagajärjed X-ga ja selgita, miks võib nii juhtuda. 3 p

Kaevu A ümbrus võib soostuda; põhjavee tase võib tõusta; kivimid kaevu ümbruses võivad karstuda, kui neist vesi välja pumbatakse; põhjavesi võib muutuda soolakaks; põhjavee liikumise suund võib muutuda.

7. kl 2008 LV

Põhja-Inglismaal asub müstiline koht

Dropping Well, kus astangult allavoolav vesi kivistab selle vee alla riputatud asjakesi. Näiteks karvane mängukaru kivistub juba 5 kuuga, pealt siledamad asjad 18 kuuga. Loomulikult käivad sellist imet vaatamas tuhanded turistid. Selgita, mis loodusliku protsessiga on seal tegemist. 2 p

gümnaasium 2008 LV

Liustikud

Nimeta neli ulatuslikumat maismaa ala, mis on kaetud mandriliustikega. 2 p

7. kl 2000 MV

Nimeta kolm erinevust, mille poolest mandriliustik erineb mäeliustikust. 3 p

7. kl 2000 MV

Loe läbi näide "looduse vingerpusside" kohata ja selgita, mis oli juhtunud.

Suvised matkajad Kaukasuse kõrgmäestikus panid õhtul üles telklaagri. Matkaja Peeter käis õhtul pesemas liustikust algava jõe ääres. Hommikul suundus ta samasse kohta pesema ja märkas üllatusega, et jõesäng on kuiv. 2 p

7. ja 8. ja 9. kl 2001 LV

- a) Millistes järgnevalt loetletud piirkondades ei ole tänapäeval liustikke? *Austraalia, Aafrika, USA, Indoneesia, Lõuna-Ameerika, Euroopa.* b) Miks ei ole neis piirkondades liustikke? c) Lõunapooluse ümbrus on kaetud paksu mandriliustikuga. Miks ei kujune liustikku aga põhjapooluse ümber? d) Millises järgnevalt loetletud mäestikus on pikimad liustikud? Põhjenda. *Alpid, Kaukasus, Pamiir, Skandinaavia mäestik.* 8 p

7. kl ja 8. kl 2006 LV

LOODUSVÖÖNDID

Vii kokku iga loodusvööndiga seotud mõisted ja seaduspärasused ning märgi vastavad tähed tabelisse. 12 p

Loodusvööndid: rohtla; kõrb; vahemereline mets; vihmamets.

Mõisted ja seaduspärasused: A suured alad haritud põldudeks; B ülekaalus keemiline murenemine ehk porsumine; C väga viljakad, tüseda huumusehorisondiga mullad; D makja, gariig, früügana; E epifüüdid, õhujuured, plankjuured; F suur ööpäevane temperatuuri amplituud; G berber, baktrian, dromedar, barhaan; H taimedel on lihavad varred, astlad, pikad juured; I tsitruste ja oliivide kasvatus; J pampa, veld, stepp, pusta; K vihmased talved ja põuased suved; L Kasvatatakse kohvi- ja kakaoube.

8. kl 2000 MV

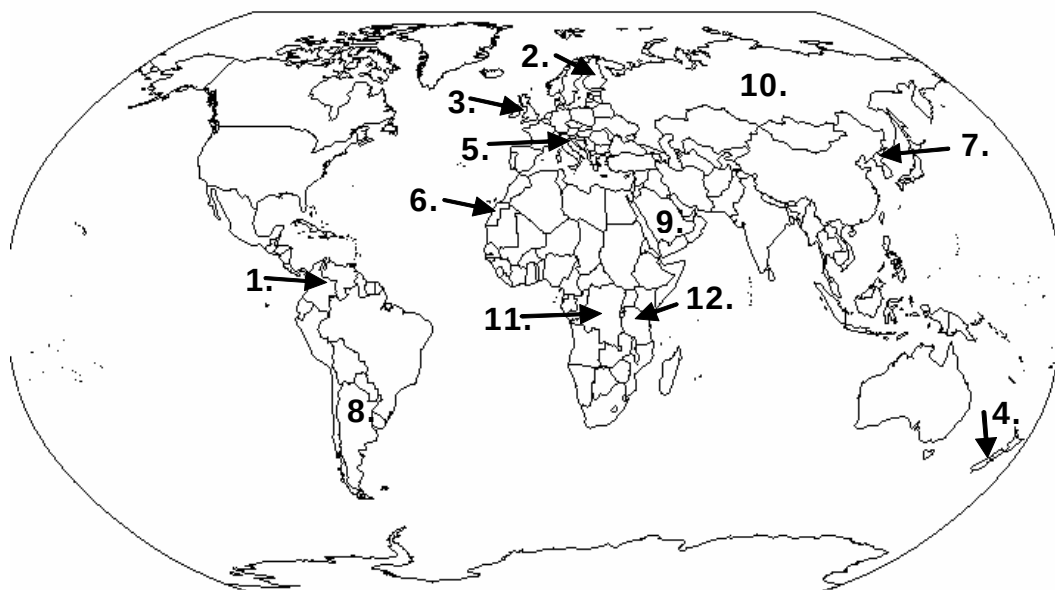
Miks on tekkinud Maal loodusvööndid? 3 p

Millistel mandritel elavad: emu, koolibri, nandu, kaasuar? 2 p

8. kl 2000 MV

Mis loodusvööndi levikualale jäävad numbriga tähistatud riigid? 6 p

8. kl 2000 MV

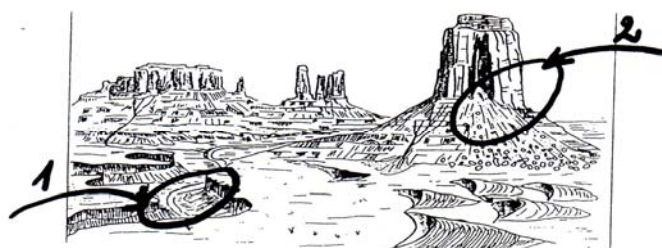

Mis loodusvööndile on iseloomulik antud maastik? Selgita lähemalt protsesse, mis toimivad numbriga märgitud kohtades? 5 p

8. kl 2000 MV

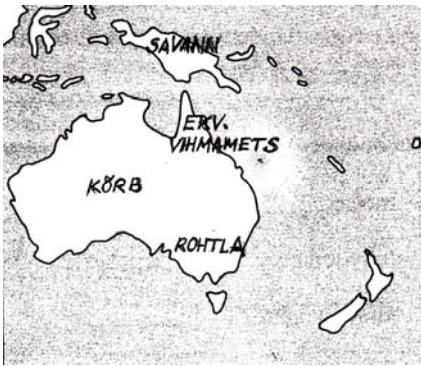
Millise loodusvööndi tüüpiliste taimedega on tegemist. Märgi iga taime nimi. 6 p

8. kl 2000 LV

a) Mis loodusvööndi mullad on põlluharimiseks kõige paremad? b) Selgita, miks. c) Mis protsessid võivad põlluharimist nimetatud loodusvööndis takistada? 5 p

gümnaasium 2001 MV

Märgi kontuurkaardile ekvaator ja lõunapööriljoon ning paranda vead. 4 p

8. kl 2000 LV

Millest on tingitud, et erinevates mäestikes on erinev kõrgusvööndite arv ja vahelduvad eri taimekooslused. 4 p

8. kl 2002 MV

Järgnevalt on toodud 5 lõiku, mis kirjeldavad erinevaid loodusvööndeid. Kirjuta lõigu lõppu loodusvööndi nimetus ja järjesti need loodusvööndid suunaga suurte laiuskraadidelt väiksematele, pannes iga lause ette sobiv number. 5 p

Hallide sammalde ja muustriliste samblikega ehitud puutüvede vahel valitseb igavene hämarus. Kuuskede ja nulgude rippuvad oksakämblad on kui hiigelkäed, mis on just selleks välja sirutatud, et rändurist kinni haarata.

Kõik see, mis tundub nii noorena ja ajutisena, on tegelikult tekkinud, kujunenud ja konserveerunud sadade tuhandete aastate jooksul. Rohket vett, mis uuristaks uusi jõgesid ja vormiks ümber senised sängid, pole siinmail olnud kümme tuhat aastat.

Ilul on metsikus looduses samasugune ülesanne nagu meeldivatel lõhnadelgi - võrgutada ja võluda. Väänlevad liaanid siuglesid ümber puutüvede ja elegantsed orhideed rippusid kaunistustena sammaldunud okstelt, saledad hibiskipuud sirutasid oja kohale roosasid, punaseid ja siniseid õisi.

Suvi. Paljud linnud on oma laulmise lõpetanud; vutipojad astuvad ema järel hanereas, tungides vapralt läbi tiheda rohu. Noored suslikud on ammu igaüks oma teed läinud ja unustanud urud, kus nad üles kasvasid.

7-8 kuud kestvad külmad, kevadiselt jahe suvi ja polaaröö hämarus tekitavad inimestes masendust. Kuid virmalistemäng üle taevalaotuse annab jälle jõudu ja energiat.

8. kl 2002 MV

Joonisel on kujutatud ühte taimekooslust.

- Milllega on tegemist?
- Kuidas on see taimekooslus seotud kosmoloogiaga?
- Millistes loodusvööndites sellised kooslused levivad? 6 p.

8. kl 2001 LV

Millised iseloomulikud puud kasvavad heletaigas ja millised tumetaigas? Miks? 2 p

8. kl 2002 LV

a) Selgita järgneva kirjelduse põhjal, millise loodusnähtusega on tegemist? b) Millises loodusvööndis selline nähtus tekib? c) Miks selline loodusnähtus tekib? 4 p

"Must tuisk" vilistab metsikult ja läbi taevast katva, kihutava pimeduse pole näha päikest. Ajuti vilksatab tema punane kera mõneks hetkeks ja kaob samas. Esimese orasekõrrekese järel puhutakse maapinnast välja teine, kolmas, siis juba tuhandes, ja poole tunni pärast on põld nii pajaks kitkutud, nagu poleks ta mingit vilja kandnudki.

Mis loodusvööndid on inimeste poolt tihedalt asustatud ja mis hõredalt? Miks? 5 p

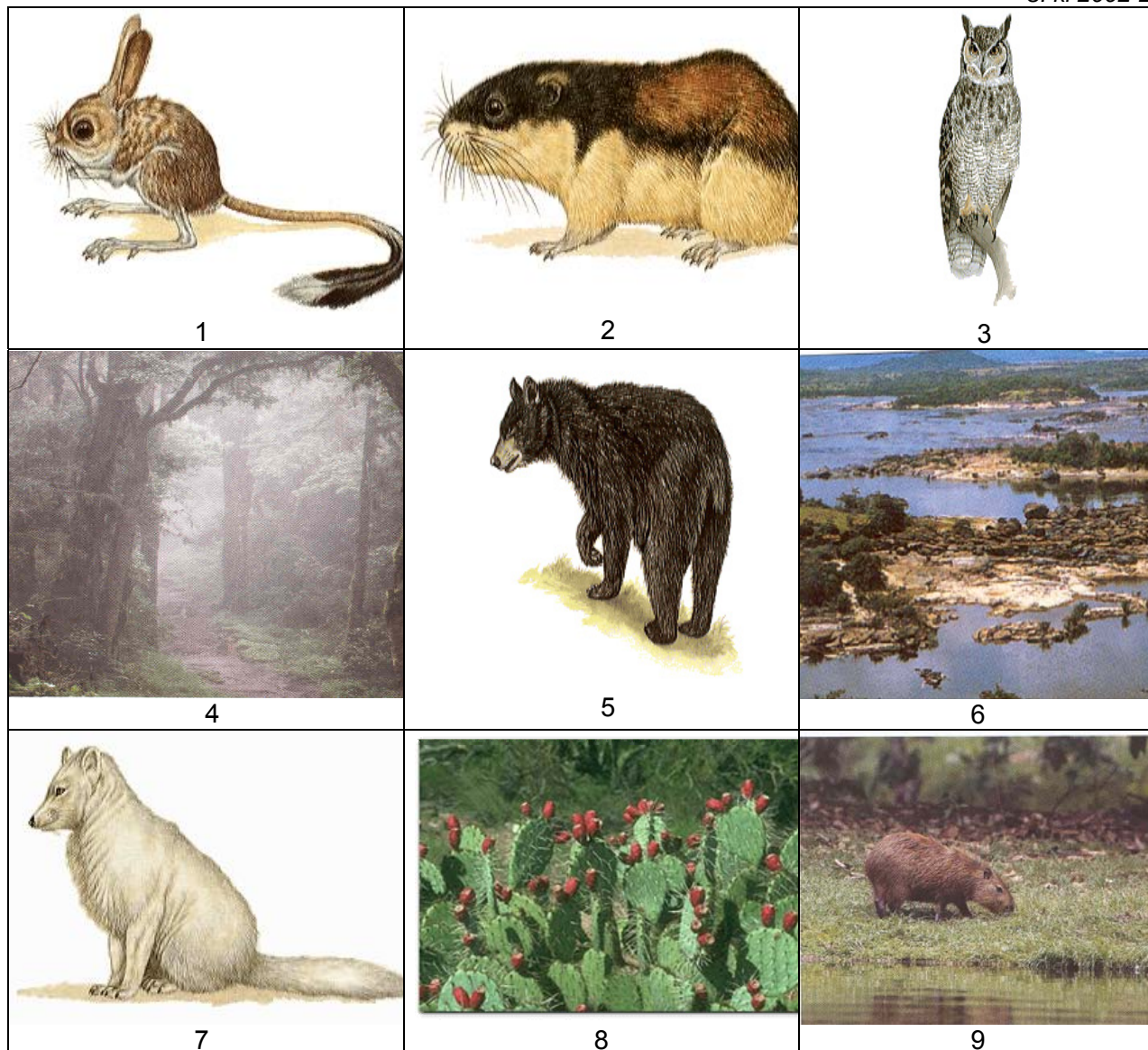
8. kl 2002 LV

Mis mandril paiknevad järgnevad rohtlatüübid? A. stepp; B. pusta; C. preeria; D. pampa; E. veld. 5 p

8. kl 2003 MV

Aita kokku panna pildi- ja mõisterraamat. a) Selleks vali, millised pildid ja väited on iseloomulikud järgnevatele loodusvööndite. Märgi sobiva loodusvööndi juurde kahe pildi/joonise juures olev number ja kahe väite juures olev täht. A. Tundra, B. Ljaano, C Lehtmets, D Kivikõrb, E Mussoonmetsad.
b) Nimeta vähemalt üks riik, kus eeltoodud loodusvööndeid esineb. 12,5 p

8. kl 2002 LV

- A) Selle loodusvööndi kliima sarnaneb lähisekvatoriaalse vöötme savanniklimaga – sealgi on talvel kuiva- ja suvel vihma perioodid;
B) Seal esineb kirsmaa;
C) Selles loodusvööndis puudub alustaimestik;
D) Erinevalt teistest metsatüüpidest, mis samadel laiuskraadidel kasvavad, ei esine seal liaane;
E) Selle loodusvööndi looduslikud tingimused sobivad näiteks manioki, ananassi, õlipalmi kasvatamiseks;
F) Sellele loodusvööndi maastik on enamasti madal ja tasane, seal kasvab palju samblikke, samblaid ja puhmastaimi;
G) Iseloomulik nähtus on seenkalju;
H) Selles loodusvööndis esineb vadisid. Ameerikas kutsutakse neid arroyodeks;
I) Selle loodusvööndi nimetus tuleneb hispaania keelest ja tähendab tasandikku;
J) Soodsate kliimatingimuste tõttu kasvatatakse seal kartulit, nisu, maisi, viinamarja.

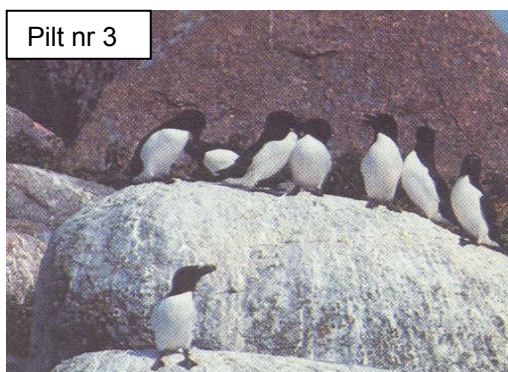
a) Jaota toodud väited kolme loodusvööndi vahel kasutades piltide abi.

kuna taimestik on lopsakas, siis valgus ei paista maapinnani; see loodusvöönd paikneb enamjaolt mandrite siseosades; päikesekiired langevad Maale väikese nurga all; aasta läbi ühesugune kuum kliima; talvel külm ja suvel kuiv; aasta ringi on külm kliima; laskuvad õhuvoolud, sellepärast on sademeid vähe; külma tõttu on taimi vähe; kuna taimi on väga vähe, on ka loomariik vaene; seal kasvavad peamiselt kuivalembelised ja lühikese kasvuajaga taimed; Päike on aasta läbi keskpäeval seniidis või selle lähedal; taimedel on kaks puhkepausi; kuna on tõusvad õhuvoolud, siis sajab palju; kliima on kontinentaalne; paljud loomad on kohastunud eluga puu otsas.

b) Reasta antud väited põhjus-tagajärg seose alusel loogilisse järjekorda nii, et kõige olulisem põhjus on kõige esimene ning sellele järgneb tagajärg, mis on omakorda järgmise väite põhjuseks. Järjestamiseks ära kirjuta mõisteid uuesti ümber, vaid iga väite peale kirjuta järjekorranumber.

c) Märki iga loodusvööndi lõppu loomade nimed, kelle abil tundsid loodusvööndi ära. 12 p

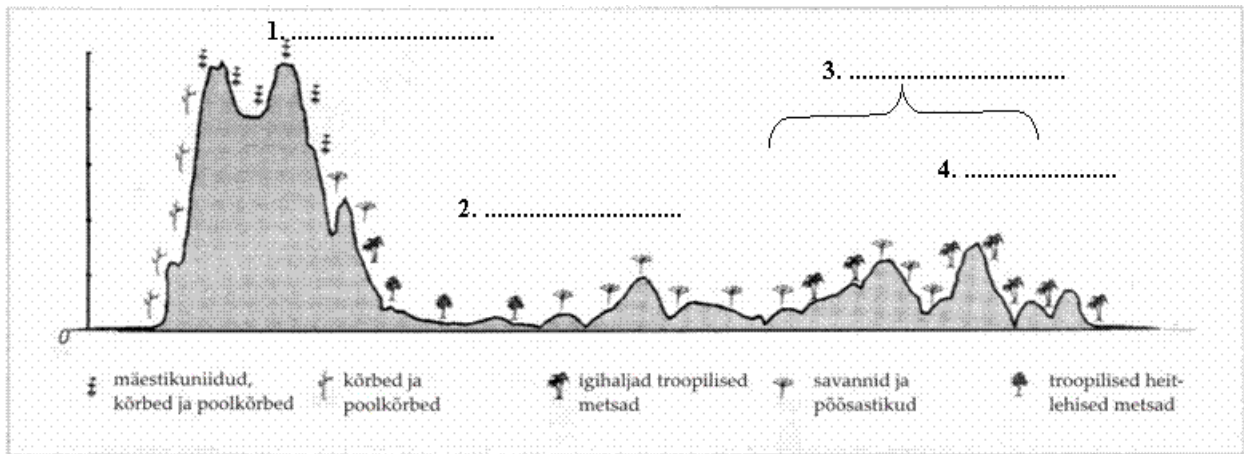
8. kl 2003 LV

Kirjuta iga allpool toodud väite juurde sobiva loodusvööndi täht. A. ekvatoriaalne vihmamets, B. savann, C. stepp, D tundra, E. palavvöötme kõrb, F. taiga. 6 p

Väiteid loodusvööndide kohta	Loodusvööndi täht
1. Ööpäevane temperatuuri kõikumine on aastaringiselt väga suur	
2. Levivad viljakad mustmullad, suur osa maast on üles haritud	
3. Igikeltse tõttu leidub arvukalt soid ja järvekesi	
4. Kõrgest rohust ulatuvad välja vaid akaatsiad ja kaktused	
5. Peamisteks puuliikideks on männid ja lehised	
6. Seal levib maailma vanim ja liigirikkaim ökosüsteem	

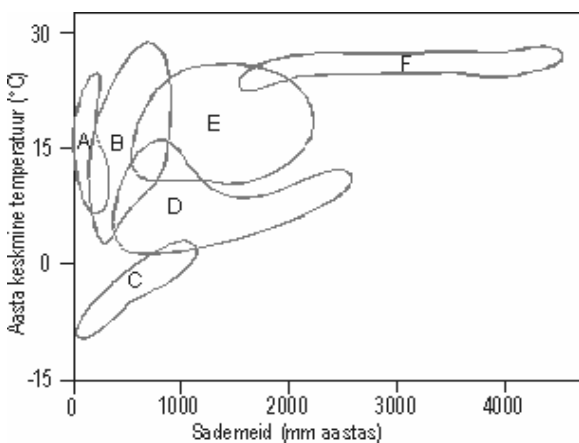
8. kl 2004 MV

Joonisel on kujutatud ühe mandri 3130 km pikkust lääne-ida suunalist profiiljoont. 6 p

- Millise mandriga on tegemist?
- Piki millist laiusjoont on tehtud profiiljoon?
- Tähista profiiljoonel numbritega märgitud kohad.

8. kl 2004 MV

Skeemil on kujutatud loodusvööndeid vastavalt temperatuuri ja sademete jaotusele. Kirjuta iga loodusvööndi juurde, mis tähendab seda skeemil on kujutatud. 3 p

kõrb, tundra, okasmets, lehtmets, rohtlad, ekvatoriaalne vihmamets

8. kl ja gümnaasium 2004 LV

Kirjuta sõna tähendus ja märgi, mis loodusvööndile on see iseloomulik: *takõrr*, *vadi*, *kirsmaa*. Lisa ka üks näide konkreetsest esinemiskohast/-piirkonnast. 6 p

8. kl 2005 MV

- Tähista Euroopa kaardil okas-, sega- ja laialehiste metsade vöönd. 3 p
- Piiritle Skandinaaviast lähtunud Valdai jäätumise ala. 1 p

9. kl 2005 LV

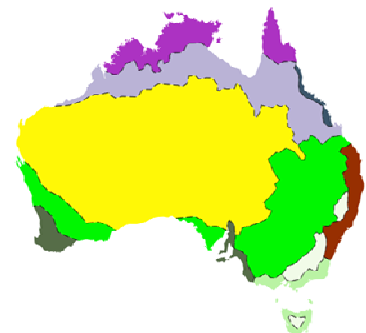
Mis loodusvööndile on see pilt tüüpiline? 4 p

Kuidas nimetatakse seda turismiliiki?

Nimeta neli Aafrika riiki, kelle majanduses on pildil kujutatud turismiliigi suur tähtsus.

8. kl 2006 MV

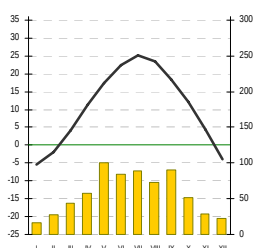
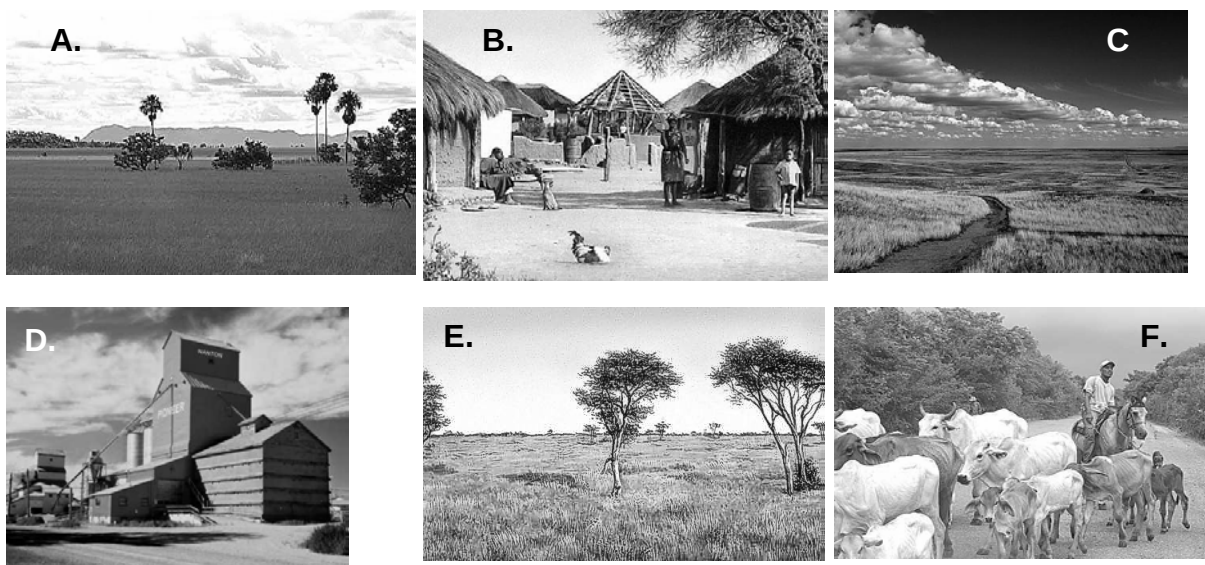
Paiguta Austraalia loodusvööndeid märkivad tähed kaardile õigesse kohta. A) kõrbed, B) lähisekvatoriaalsed rohtlad, C) lähistroopika niisked metsad, D) lähistroopilised rohtlad, E) vahemereline põõsastik, F) vihmametsad. 3 p

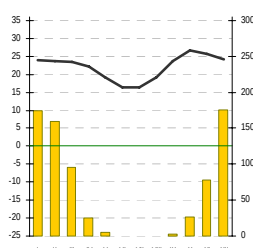
8. kl 2006 LV

Mis loodusvöönditega on tegemist? Leia valikust iga kliimadiagrammi juurde üks loodust ja üks inimtegevust iseloomustav pilt. 6 p

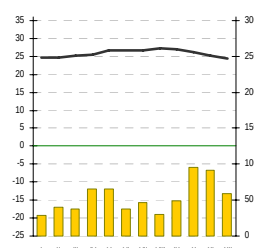
8. kl 2006 MV

Loodusvöönd
Pilt 1
Pilt 2

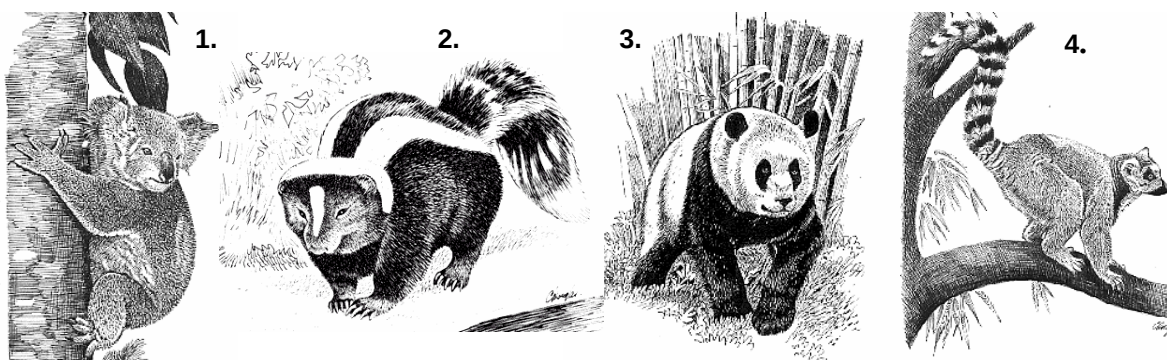
Loodusvöönd
Pilt 1
Pilt 2

Loodusvöönd
Pilt 1
Pilt 2

Mis loomadega on tegemist? Mis piirkondadele on need loomad iseloomulikud? 4 p

8. kl 2007 MV

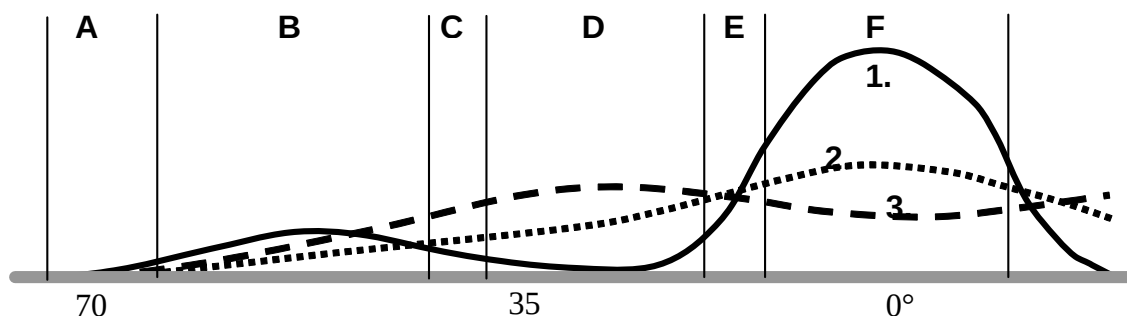
Leia Aafrika kaardilt *Bamako*, *Abuja* ja *Abéché*. Neis kolmes kohas on taimekasvuperiood väga erineva pikkusega. Vii kohad vastavusse taimekasvu perioodi pikkusega ning selgita, miks on taimekasvuperiood neis kohtades nii erinev? 60-90 päeva 90-140 päeva 140-190 päeva 3 p

8. kl 2008 LV

Joonisel on kujutatud temperatuuri, sademete hulga ja aurumise muutusi erinevates loodusvööndites (tähistatud tähtedega).

a) Mis numbriga on joonisel tähistatud: temperatuur, sademed, aurumine?

b) Mis loodusvööndid on kujunenud sellistes tingimustes ja on joonisel tähistatud tähtedega A, C, E. 6 p

9. kl 2007 MV

a) Miks nimetatakse mangroovitihnikuid troopiliste tormide okastraadiks (joonis a all)? b) Nimeta vähemalt neli riiki, mille rannikul kasvavad mangroovid. 4 p

9. kl 2007 LV

a) Kelle pesa on pildil kujutatud (joonis b üleval)?

b) Mis loodusvööndites nad elavad?

c) Mis mandritel neid esineb?

d) Mis probleeme tekitavad inimestele? 4 p

8. kl 2008 MV

Kaardil (joonis c üleval) on kujutatud Euroopat umbes 20 tuh aastat tagasi. Lisaks mandrijääle, on siin veel kolm loodusvööndit. Kirjuta need kaardile. 3 p

8. kl 2008 LV

a) Selgita lühidalt, miks tekivad uhtorud. b) Millisele loodusvööndile on uhtorud eriti iseloomulikud? 3 p

8. kl 2007 LV

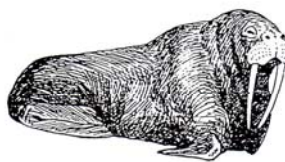
Jäävöönd ja tundra

Milliseid Arktikas elutsevaid loomi on kujutatud pildil?
2 p

8. kl 2000 MV

Selgita, miks tundravöönd ulatub Ameerika idaosas
kaugemale lõunasse kui Euroopas. 2 p

8. kl 2001 MV

Millised järgnevalt loetletud väited on iseloomulikud tundrale, millised okasmetsale ning millised mõlemale?

Esineb polaarpäev ja -öö; esineb igikelts; elavad lemmingud, polaarrebased; leidub leetmuldi; kaevandatakse maavarasid; võib näha virmalisi. 6 p

8. kl 2001 MV

Selgita, miks on suvel tundras palju väikeseid järvekesi. 2 p

8. kl 2003 MV

Ühes loodusvööndis kasvavad omapärased nn seelikuga kuused. Mis loodusvööndile on need iseloomulikud ja miks nad on sellise kujuga? 3 p

8. kl 2005 LV

Too vähemalt neli näidet, kuidas takistab igikelts e kirsmaa inimese elu ja tegevust selle esinemispiirkonnas. 4 p

8. kl 20005 MV

a) Mis on igikelts e kirsmaa? b) Mis loodusvöönditele on igikelts iseloomulik? c) Millist mõju avaldab igikelts inimtegevusele? 4 p

8. kl 2008 MV

Mis nähtusi on fotodel kujutatud? Kuidas need tekivad? Mis loodusvöönditele on need iseloomulikud? 4 p

8. kl ja gümnaasium 2008 LV

Okas- ja lehtmetsad

Selgita, miks on lehtmetsad laiema levikuga rannikualadel kui sisemaal. 3 p

8. kl 2000 MV

Kus kasvatatakse korgitamme? Tõmba õigetele kohanimedele joon alla. 2 p

Briti saartel, kõrbe oaaides, Pürenee poolsaarel, Himaalaja nõlvadel, Atlase nõlvadel, selvas, Okeaanias, Lääne-India saarestikus.

8. kl 2000 MV

Millised iseloomulikud puud kasvavad heletaigas ja millised tumetaigas? Miks? 4 p

8. kl 2002 LV

a) Miks Siberist külla tulnud laps imestas kui jõuluks toodi männi asemel tuppa kuusk? b) Miks ei esine lõunapoolkeral taigat? c) Miks esineb lehtmetsi vaid USA idarannikul, aga mitte siseosas? 3 p

8. kl 2004 MV

Rohtlad

Maa liigsest ülesharimisest ja ülekarjatamisest tuleneb selle loodusvööndi peamine probleem. Taimkatteta pinnas allub kergesti Selle nähtuse tõttu läheb maakera viljakamatel põllualadel kaduma 26 miljardit tonni mulda aastas.

- Mis loodusvööndiga on tegemist?
- Milliseid võtteid kasutatakse selle nähtuse takistamiseks?
- Mis nimede all tuntakse seda loodusvööndit maakera erinevates piirkondades? Märki need kontuurkaardile ja kirjuta juurde nimed.
- Miks kaob muld ja kuhu see satub protsessi lõppjärgus? 10 p

8. kl 2001 LV

Kuidas nimetatakse rohtlaid kaardil tähistatud kohtades (joonis b üleval)? 6 p

- Mille poolest erinevad parasvöötme ja palavvöötme rohtlad? 6 p
- Millised nimetatud taimedest on tüüpilised parasvöötme, millised palavvöötme rohtlale? 4 p
känguru käpad, piisonirohi, elevandirohi, akaatsia, habehein, pujud, hikkoripuu, baobab.
- Miks tekib rohtlate muldades rohkem huumust kui vihmametsades? 3 p

8. kl 2005 MV

Mis loodusvööndile on toodud väited kõige iseloomulikumad? 4 p

- Ööpäevane temperatuurikõikumine on suur, võib olla isegi üle 40°C.
- Kuigi taimkate on lopsakas, on mullad väheviljakad.
- Aastaaegu eristatakse mitte temperatuuri, vaid sademete alusel.
- Nendel aladel elab kõige rohkem rohusööjaid loomi.

8. kl 2003 MV

Võrdle niiskeid lähistroopilisi metsi ja vahemerelisi metsi. 5 p

Võrreldav suurus	Niiskeid lähistroopilised metsad	Vahemerelised metsad
Asend		
Kliima iseloomustus		
Taimestiku ja loomastiku üldiseloomustus		

8. kl 2001 LV

Kõrb

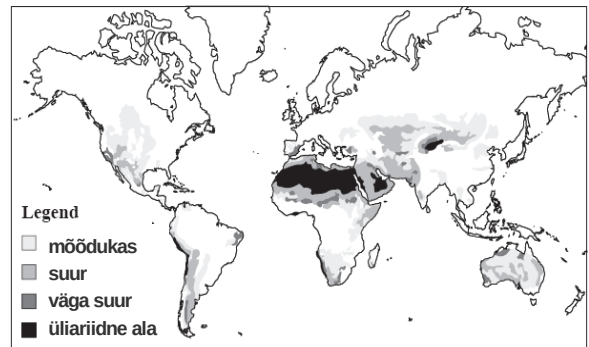
Kõrbealadel väheneb viljakate maade osa ka sooldumise tagajärjel. Selgita, kuidas on maapinna sooldumine seotud inimtegevusega? 2 p

8. kl 2001 LV

Nimeta kõrbed, mis on kaardil numbritega tähistatud (joonis a all). Miks on nendesse kohtadesse tekkinud kõrbed? 4 p

Nimeta põhjusi, miks kõrbete pindala aina laieneb? 2 p

8. kl 2004 LV

Mis protsessiga on tegemist? Kirjuta kaardile pealkiri (joonis b üleval). 3 p

8. kl 2005 LV

Millised loetletud mõisted ja väited iseloomustavad Sahara kõrbe? Tõmba neile joon alla. 3 p

Föön; leidub naftat ja maagaasi; elutsevad laamad; laskuvad õhuvoolud; leidub kivisütt; öökülm; datlipalmid; samuum; eukalüptid; berberid; läänetuuled; kaktused.

8. kl 2007 MV

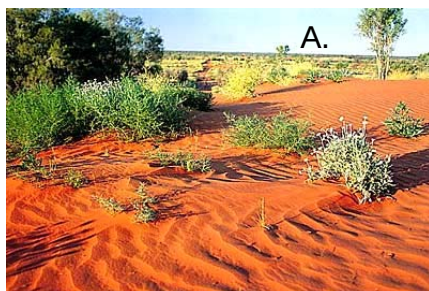
a) Miks Austraalias on lõunapööril joonel kõrb, kuid Lõuna- Ameerikas samal laiusel savann? 2 p

b) Liigita järgnevalt nimetatud kõrbed 3 rühma nende tekke peamiste põhjuste alusel. 8 p

Atacama kõrb, Suur Victoria kõrb, Namibi kõrb, Mojave kõrb, Surmaorg, Thari kõrb.

c) Mis kõrbetaimest on juuresolev foto? Mis kõrbes on tehtud see pilt?

8. kl 2007 LV

Mis kõrbetega on tegemist?

Vii loetelust toodud nimi kokku õige pildiga.

Selgita lühidalt, mille põhjal otsustasid. 6 p

Gobi kõrb,

Namibi kõrb,

Mojave kõrb,

Victoria kõrb.

8. kl 2008 LV

Vihmametsad

Kirjuta maksimaalselt kuni 6 lausega, mida tead mangroovist. 3 p

8. kl 2004 LV

a) Mille poolest erinevad ekvatoriaalsed vihmametsad meie segametsadest? 5 p

b) Miks vihmamets ei kata ekvaatorilähedasi alasid Aafrika idaosas? 2 p

8. kl 2006 MV

Kirjuta pildi juurde vihmametsa taimi või taimestikuga seotud mõisted (5), mis sul selle pildiga seostuvad. Märki iga mõiste ees olev number pildile sobivasse kohta. 5 p

8. kl 2007 MV

Mitmed arengumaad, kelle territooriumil kasvab vihmamets, saavad mahavõetud puude müügist tulu, mis on väga vajalik riigi arenguks. Kuidas saaks aga vihmametsast tulu, ilma puid maha võtmata? 3 p

8. kl 2007 LV

a) Miks ehitatakse vihmametsade piirkonnas majad vaiadele? 5 p

b) Mis teistes piirkondades (loodusvööndites) seda veel tehakse ja miks?

8 kl 2008 MV

Kõrgusvööndilisus

a) Kes on pildil olev loom?

b) Millises maailmajaos (mandril) ta elab?

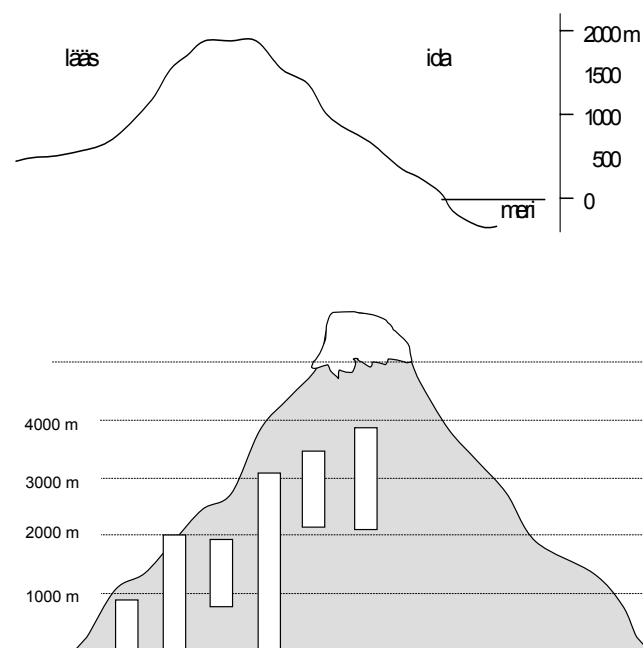
c) Mille poolest on ta koduloomade hulgas oma elupaigalt rekordiomanik? 3 p

8. kl 2003 MV

Joonisel on kujutatud põhja-lõuna-suunaline 2000 m kõrgune mäestik, mis paikneb 20. lõunalaiustel mandri idaosas rannikul. Kujuta joonisel selle mäestiku kõrgusvööndeid. 2 p

8. kl 2005 LV

Reasta loetelus olevad taimed vastavalt sellele, kui kõrgel neid kasvatatakse ekvaatori lähistel Andide mäestikus. Märki taime ees olev number joonisele õigesse kohta. 3 p

1. mais, 2. kartul, 3. kohvi, 4. suhkruroog, 5. kakao, 6. nisu

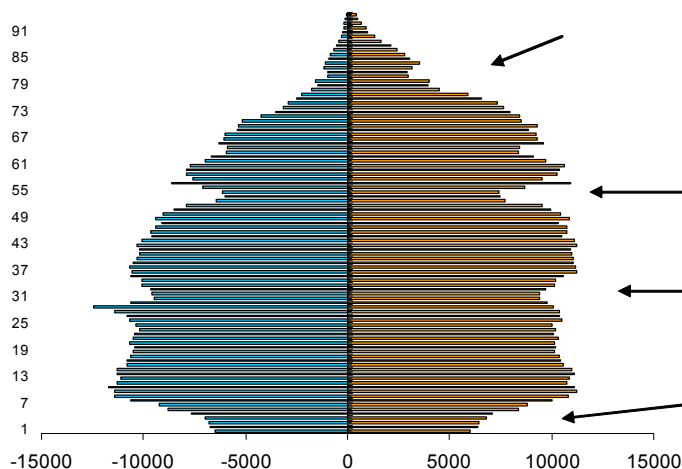
8. kl 2008 LV

Kuidas muutub lumepiiri kõrgus Andides, kui liikuda ekvaatorist lõuna poole? Põhjenda. 2 p

8. kl 2008 LV

RAHVASTIK

Iseloomusta Mongoolia rahvastikku, kasutades mõisteid: *nomaad, rahvastiku tihedus, linnastumine, rass, keeled, religioon*. 6 p

8. kl 2000 MV

- a) Reasta Põhjamaade pealinnad rahvaarvu järgi alustades kõige suuremast (5 pealinna).
b) Mis on Põhjamaades pealinna järel suuruselt teised linnad (ilma eeslinnade rahvaarvuta) Soomes, Rootsis, Norras, Taanis, Islandil. 5 p

9. kl 2000 MV

- a) Kuidas selgitad lohkude olemasolu Eesti 1999.a. rahvastikupüramiidis (joonis vasakul)?
b) Kas naised tähistab vasak- või parempoolne püramiidi tulp? Kuidas seda põhjendada? 10 p

9. kl 2000 MV

Mis riigi rahvastikku iseloomustavad järgmised andmed? Tee õige valik ja arvuta loomulik iive. (Angola, Argentina, Brasiilia, Egiptus, Norra, Tšehhi) 5 p

Riik	Sündimus	Suremus	Loomulik iive	Keskm. eluiga
	43	16		48,4
	20	8		74,8
	10	11		74,4
	13	10		78,4

gümnaasium 2000 MV

Iseloomusta traditsioonilist põlvkondade vaheldumist. 3 p

Kuidas on võimalik, et rahvastiku hõivatus arengumaades ei erine statistiliselt oluliselt hõivatusest arenenud maades? 2 p

gümnaasium 2000 MV

Hüpoteetilises Karstaania riigis elab 5 miljonit inimest, aastas sünnib 40000 last ja sureb 30000 inimest. Mesilandis elab 3 miljonit inimest, aastas sünnib 25000 last ja sureb 10000 inimest. Rändesaldo on mõlemas riigis 0. Mitu aastat kulub kummalgi riigil, et nende rahvaarv kasvaks 10 miljonini? 2 p

gümnaasium 2000 MV

Iseloomusta ja võrdle rahvastiku paiknemist Hispaanias ja Rootsis. Too välja asustustiheduse erinevuse peamised põhjused. 6 p

8. kl 2001 MV

Kuidas on rahvaarvu kasv soodustanud kõrbestumist? 2 p

8. kl ja gümnaasium 2001 MV

1934. aastal moodustasid Eestis mitte-eestlased 7,1% rahvastikust.
a) Mis vähemusrahvused olid arvukamad? 3,8% ... 5% ..., 0,7% ..., 0,4% ...,
b) Märki või tähista kõrvaloleval kaardil piirkonnad/alad, kus nad peamiselt elasid. 6 p

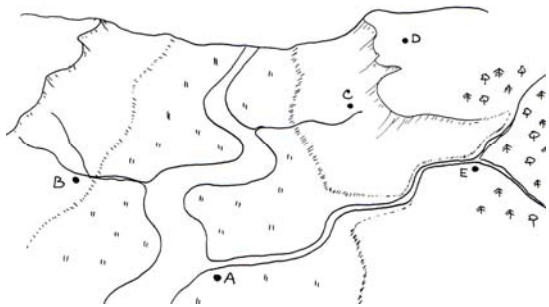
9. kl 2001 MV

Selgita võimalikult täpselt, mida tähistavad järgmised nimetused: *Sansan, Chipitts, Tokaido* 3 p

gümnaasium 2001 LV

Naised elavad meestest kauem peaaegu kõigis maailma piirkondades. Selgita, miks. 4 p

gümnaasium 2001 MV

a) Nimeta piirkonnad, kus tekkisid esimesed linnad. 1,5 p

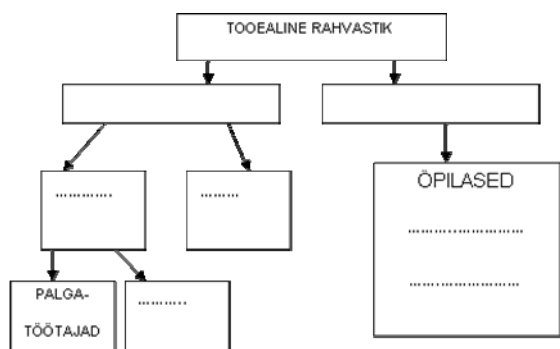
b) Selgita, miks tekkisid esimesed linnad just nendes piirkondadesse. 2 p

c) Millised miljonilinnad asuvad praegu neis piirkondades? 4 p

gümnaasium 2001 MV

Kujuta ette, et umbes 1000 aastat tagasi jõudsid asukad skeemil kujutatud asustamata piirkonda ja otsivad kohta asula rajamiseks.

a) Milline pildil tähega märgitud kohtadest võiks olla selleks parim? b) Põhjenda oma valikut. c) Nimeta, millega pidid arvestama tolleaegsed inimesed asula rajamisel. d) Koosta erinevate asulakohtade hindamiseks võrdlustabel. Põhjenda parima asulakoha valikut. 6 p

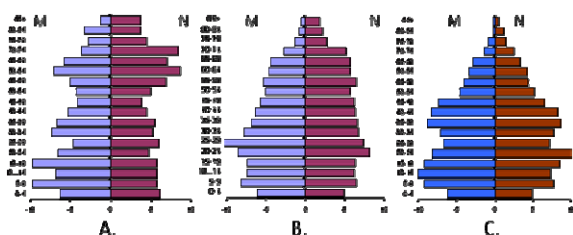
7. kl (a,b,c) 9. kl ja gümnaasium 2001 LV

Täienda joonist: Pane joonisele ka pealkiri. 5 p

9. kl 2001 LV

Võrdle Pürenee poolsaare ja Honshū saare loodusolusid ja asustuse kujunemise tingimusi. 6 p

9. kl 2002 LV

Eesti pealinn on Tallinn. Viimasel ajal on aga valitud erinevateks aastaaegadeks Eestile ka eraldi pealinnu. Nimeta Eesti kevadpealinn. 1 p

9. kl 2002 LV

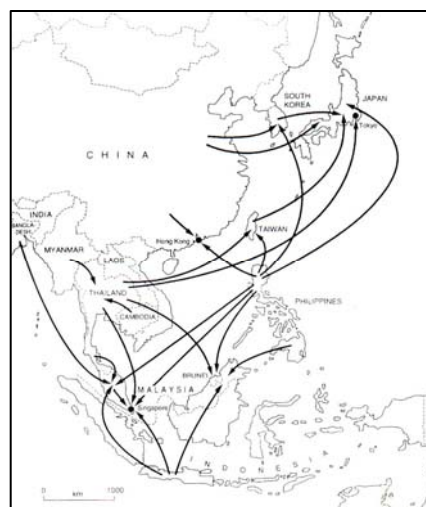
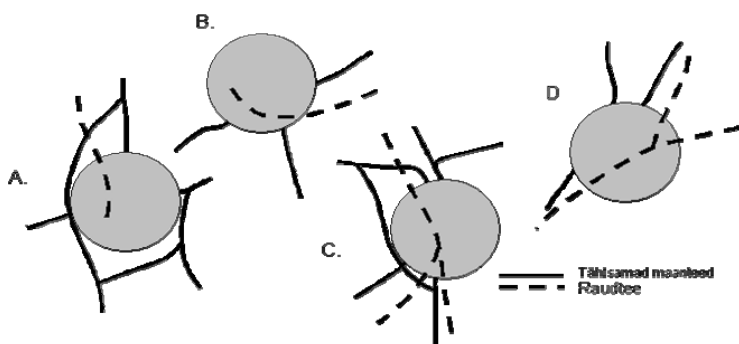
Milliste nimetatud linnade rahvastikku iseloomustavad juuresolevad rahvastiku-püramiidid? Selgita paari lausega igat valikut – Pärnu, Tartu, Kohtla-Järve, Mõisaküla, Põlva. 6 p

9. kl 2002 MV

Igal aastal migreerub Mehhikost USA-sse tuhandeid inimesi. Millised positiivsed ja negatiivsed küljed kaasnevad sellise migratsiooniga nii lähte- kui siirdemaale. 5 p

Põhjenda, miks on kujunenud kaardil kujutatud migratsioonivoolud Aasias. 3 p

gümnaasium 2002 LV

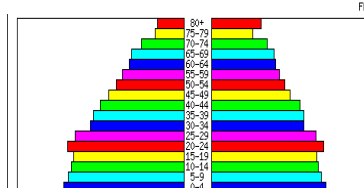
Juuresoleval joonisel on kujutatud nelja Eesti maakonnakeskust tähtsamate maanteede ja raudtee kulgemissuundade suhtes. Mis maakonnakeskustega on tegemist? 4 p

9. kl ja gümnaasium 2002 MV

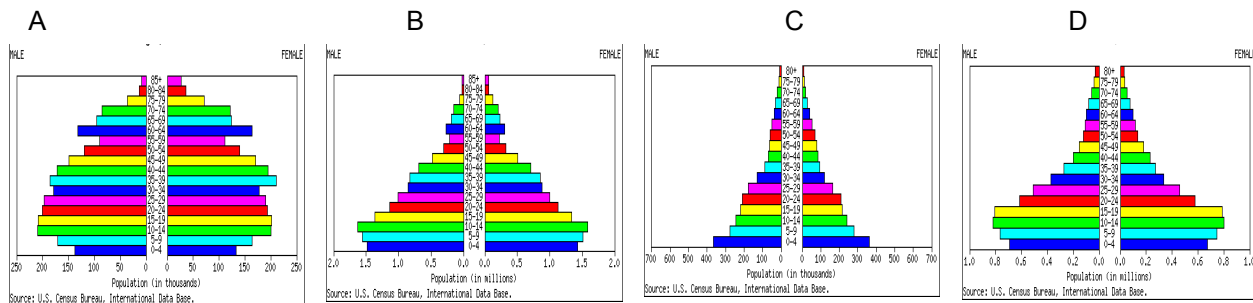
a) Millises demograafilise ülemineku etapis on järgmised riigid: traditsiooniline põlvkondade vaheldumine (I), demograafiline plahvatus (II), rahvastiku vananemine (III), kaasaegne põlvkondade vaheldumine (IV). 10 p

Riik	Sündimus	Suremus	Etapi nimetus	Püramiid
Gruusia	9	9		
Zimbabwe	29	20		
Eritrea	43	13		
Usbekistan	22	5		
Uruguay	16	10		

E.

b) Vii kokku püramiid ja riik. Kirjuta püramiidi tähistav täht tabelisse.

gümnaasium 2002 MV

Viimasel aastakümnel on Eesti rahvastikus toimunud suured muutused. Nimeta neli rahvastikku iseloomustavat näitajat, mis on sel perioodil oluliselt muutunud ning selgita, millises suunas on muutused toimunud. 4 p

9. kl 2003 MV

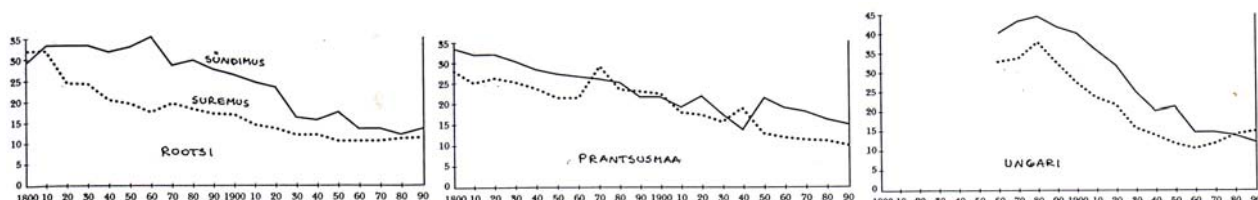
Võrdle rahvastiku paiknemist Hiinas ja Brasiilias. Selgita taolise paiknemise peamisi põhjuseid. 4 p

8. kl 2003 MV

Nimeta vähemalt kuus linna Eestis, kus on ülekaalus mitte-eestlased. 3 p

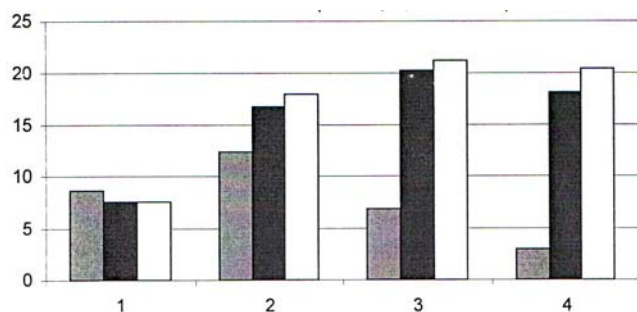
9. kl 2003 MV

Joonisel on kujutatud demograafilist üleminekut kolmes riigis. Selgita, kuidas on muutunud nimetatud riikide sündimuse, suremuse ja loomuliku iibe näitajad kujutatud ajavahemikul. 6 p

gümnaasium 2003 MV

Miks oli Põhja-Ameerika areng palju kiirem kui Ladina-Ameerika areng vaatamata sellele, et nad asustati eurooplastega enam-vähem samaaegselt? 2 p

gümnaasium 2003 MV

Joonisel on kujutatud nelja linna: Tokyo, New Yorgi, Londoni ja Mexico kasvudünaamikat. Vii linna nimi kokku tulpadega? Selgita, mille põhjal seda otsustasid. 4 p

gümnaasium 2003 MV ja 9. kl 2005 LV

Mis rassi esindajad on nende inimeste vanemad, kelle kohta öeldakse: mulatt, sambo, mestiits? 3 p

8. kl 2003 LV

Tabelis on toodud andmed eestlaste osatähtsuse muutuste kohta neljas Eesti linnas: Tallinnas, Tartus, Pärnus, Kuressaares. Vii õigesti kokku andmereal ja toodud linnad. 2 p

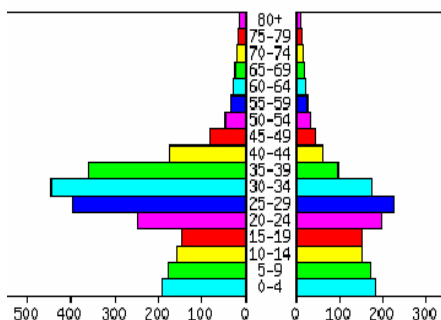
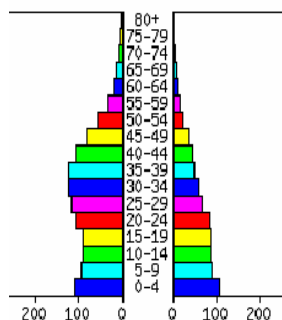
Linn	1934	1959	1970	1979	1989	2000
	88	88	88	90	93	97
	86	60	51	52	47	54
	91	74	74	74	72	79
	88	76	75	75	72	79

9. kl 2005 MV

Tabelis on mõnede riikide rahvastikuandmed. Millises veerus on Eestit iseloomustavad andmed? 2 p

Näitajad	A	B	C	D	E	F	G
alla 15-aastaseid (%)	15,7	20,5	29,5	29,7	18,0	22,9	19,2
üle 65-aastaseid (%)	16,3	12,9	5,9	2,5	15,1	11,8	12,1
rahvastiku keskmine vanus	39,9	34,8	26,7	26,9	37,9	34,5	35,2
rahvaarvu muutus aastas (tuh)	99	-42	25	17	-14	34	-22
sündide arv (tuhandetes)	762	59	61	15	12	58	379
surmade arv (tuhandetes)	874	51	17	2	18	29	384
lapsi ühe naise kohta	1,44	1,55	2,43	2,91	1,29	2,16	1,29
meeste keskmine eluiga	75,2	69,5	70,9	72,5	66,5	75,8	69,8
naiste keskmine eluiga	81,2	77,6	76,7	75,9	76,8	80,7	78,0

9. kl 2003 LV

Nimeta viis suuremat linnastut Euroopas ja lisa põhjused, mis on nende kujunemisele kaasa aidanud. 5 p

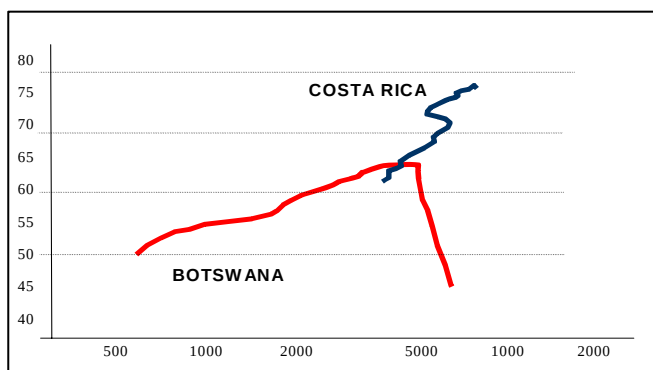
9. kl 2003 LV

Millest on põhjustatud 0-4, 30-34 ja 55-59 aastaste inimeste väiksem osatähtsus Poola rahvastikus? 3 p

9. kl 2004 MV

Miks võtab Kuveidi rahvastikupüramiid prognooside kohaselt järjest ebaharilikuma kuju (joonis üleval)? 2 p

gümnaasium 2004 MV

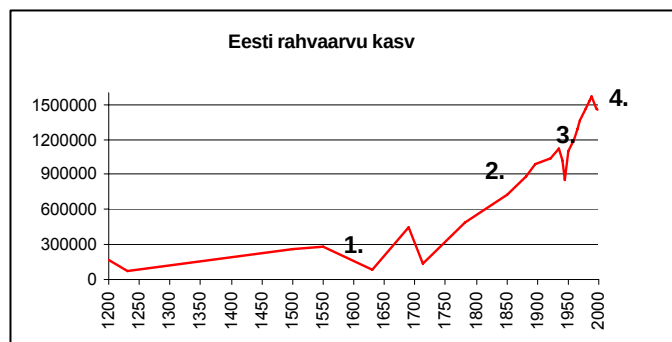
Joonisel on kujutatud Botswana ja Costa Rica keskmise eluea ja sissetulekute muutusi ajavahemikul 1960-2001.

Analüüsi toimunud muutusi ja selgita erinevuste põhjusi. 4 p

gümnaasium 2004 MV

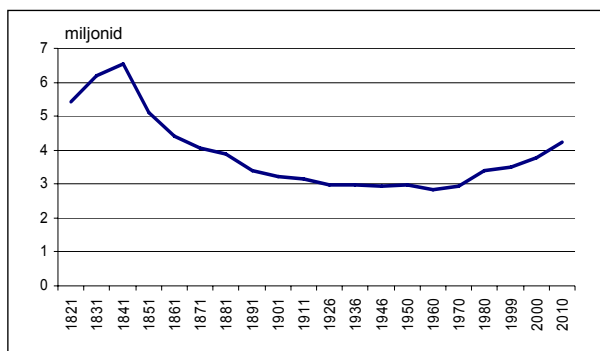
Nimeta põhjusi, miks on rahvaarv Eestis numbritega märgitud perioodidel kasvanud või kahanenud. Vasta võimalikult täpselt. 4 p

9. kl 2004 LV

a) Millise Euroopa riigi rahvaarvu muutusi on joonisel kujutatud? b) Mis on olnud taoliste muutuste põhjuseks? 4 p

gümnaasium 2004 LV

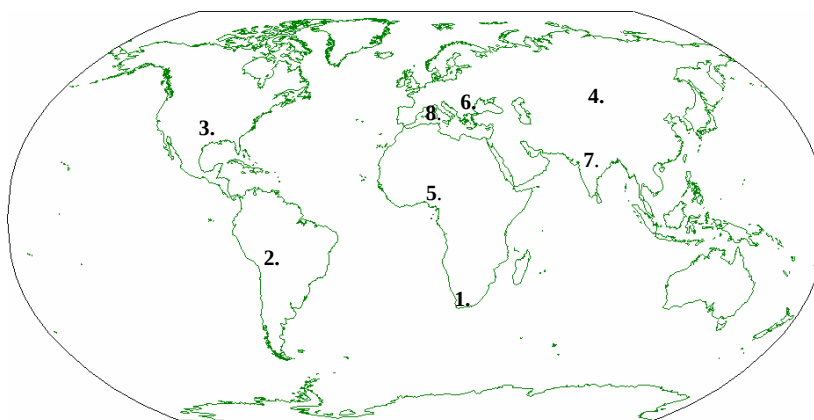
Kirjuta iga rahvuste järele number kaardilt, mis näitab, kus see rahvas elab: baskid, flaamid, katalaanid, komid, kõmrid, vepslased 6 p

7. ja 8. kl 2004 LV

Kanna Läänemere piirkonna kaardile kašuubide, vepslaste, karjalaste asualad. 3 p

9. kl 2005 LV

Kirjuta iga loetelus toodud rahvuse nime järele number, millega on tähistatud nende asuala. 4 p

ketšuaad, gagauusid,
radžastanlased, sardid,
tõvalased, jorubad,
afrikandrid, tšerokiid

gümnaasium 2004 LV

Kagu-Aasia ja Ladina-Ameerika riikides on Indiast pärit immigrandid peamiselt ametis lihttöölisena, hiinlased aga valdavalt tegevad kaupmeeste ja pankuritena. Millega seda nähtust seletada? 2 p

gümnaasium 2004 LV

Millise piirkonna hiidlasi ja miks kutsutakse: odratolgusteks, hobuhiidlasteks, vesihiidlasteks? 3 p

7. ja 8. kl 2004 LV

Iseloomusta ja selgita atlase abil rahvastiku paiknemist Brasiilias. 4 p

8. kl 2005 MV

Võrdle Eesti siserännet (maa-linn, linn-maa) ja välisrännet 1970. ja 2000. aastatel. 3 p

9. kl 2005 MV

	Guyana	Suriname
moslemid	8%	20%
hinduistid	33%	27%
katoliiklased	20%	23%
protestandid	34%	19%

a) Selgita hinduistide ja moslemite Lõuna-Ameerika jaoks ebatavaliselt suurt osakaalu Guyanas ja Surinames.

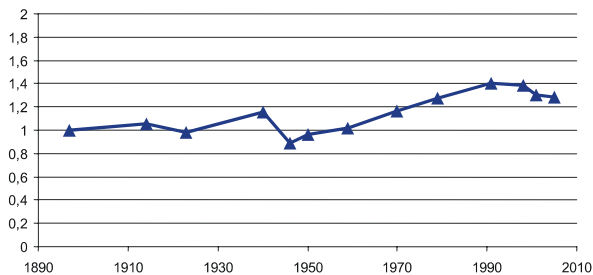
b) Kuidas selline omanäoline usundiline koosseis on kujunenud?

c) Selgita erinevusi moslemite ja hinduistide osakaalus Guyana ja Suriname vahel. 5 p

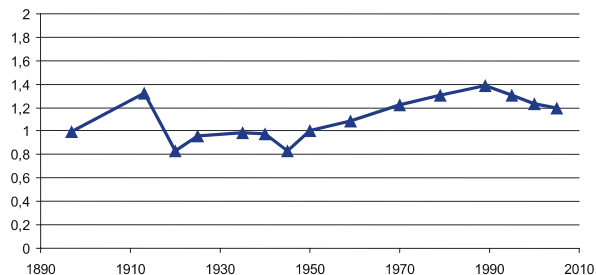
gümnaasium 2005 MV

Vii kokku rahvaarvu muutuse graafik õige riigiga: *Eesti, Läti, Leedu, Poola* 4 p

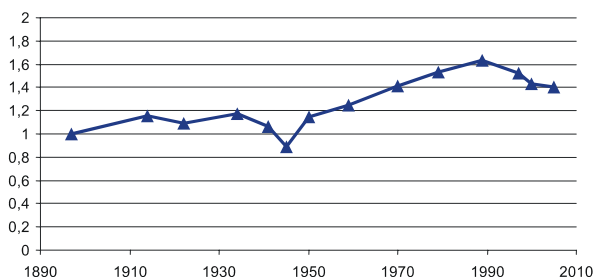
A

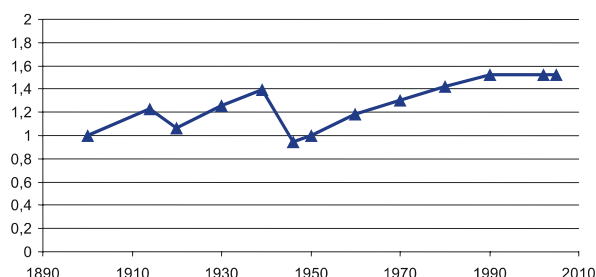
C

B

D

9. kl ja gümnaasium 2005 MV

Mis Euroopa linnadega on tegemist? 3 p

– asub suurel jõel; linnas on kohtunud USA ja Venemaa president; üks tuntumaid ehitisi on vantsild, mille ülaosas asub kohvik; linna teletornist on näha kolme riigi territoorium; on olnud Ungari pealinn;

— jõe suudmes asuv suur sadamalinn; suur osa linnast hävis II ms ajal; pärast "raudse eesriide" langemist jäi sadam ilma suurest osast oma teeninduspiirkonnast, praegu on "eesriide"-eelne olukord taastunud;

— linn jõel, mille nimi saksa keeles on Moldau; keskajal kutsuti teda "linnade emaks" (*mater urbium*); siit lahvas Saksamaad tühjendanud Kolmekümneaastane sõda (1618-1648); on olnud seotud mitmete revolutsioonide ja revolutsiooniliste liikumistega nii 15. kui ka 20. sajandil;

— riigi värv põhjapoolsetele meredele, mille kaudu suheldi põhjapoolse Euroopaga; suure põhja voolava jõe deltas; riigi keskusest kaugel, kuid muude väljapääsude puudumisel olnud sajandeid siiski parim väljapääs maailmamerele; "peaingli linn";

— "toomkirikulinn"; rajatud roomlaste piirikindlusena; sagedased üleujutused; rahvusvahelise veetee ääres; andnud nime ühele kosmeetikatööstuse tootele, mis eesti keeles tuntud nii saksa- kui ka prantsuskeelse nimega.

8. ja 9. kl 2005 LV

Euroopa riigid on ajaloo jooksul korduvalt kolinud oma pealinna ühest linnast teise. Nimeta kolm riiki, mis on pealinna vahetanud, ning lisa juurde varasemate pealinnade nimed. 3 p

9. kl ja gümnaasium 2005 LV

Mis Eesti linnade ja maakondade tunnuslaused need on? 3 p

Hea energia linn. Linn jõe ja mere vahel. Üks linn, kaks riiki. Heade mõtete linn.

Heade tuulte pöörises. Eestimaa süda. Väge täis. Üts ummamuudu liin. Ürgses rütmis.

Turvaline pesapaik. Kuninglik Väärikus. Kalevipoja Jõud. Koht, kus unistused saavad teoks.

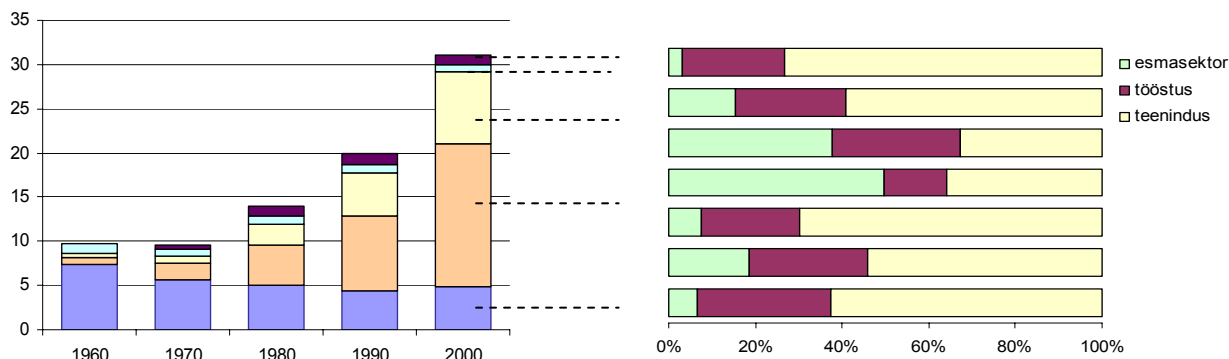
7. kl ja 8. kl 2006 MV

Nimeta rahvastikupoliitika meetmeid, mida kasutatakse erinevates riikides sündimuse suurendamiseks ja milliseid sündimuse vähendamiseks. 4 p

9. kl 2006 MV

Joonisel (joonis a all) on kujutatud välismaal sündinud inimeste arvu USA rahvastikus eri aastatel (miljonites). Märgi diagrammile värvide seletus: "Euroopa", "Ladina-Ameerika", "Põhja-Ameerika", "Aasia", "teised regioonid". 4 p

gümnaasium 2005 LV

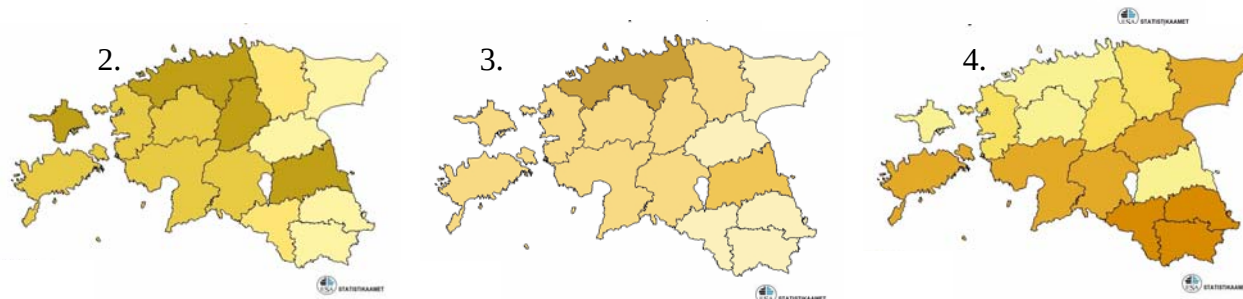

Diagrammil (joonis b üleval) on kujutatud riigi tööhõivet eri majandussektorites mõnedes Euroopa riikides. Vii kokku riigi nimi ja diagrammi tulp. Taani, Läti, Leedu, Island, Moldova ja Rumeenia. 3 p

9. kl 2006 MV

Mida on kujutatud neljal temaatilisel kaardil? Tee pakutud variantide hulgast õige valik ja vii kokku kaardiga. (Mida tumedam värv, seda suurem näitaja väärtus). 4 p

- A. 65-aastaste ja vanemate inimeste osatähtsus rahvastikus maakonniti.
- B. Keskmine brutopalk maakondades.
- C. Tööhõive määr maakondades.
- D. Eestlaste osatähtsus rahvastikus maakonniti.
- E. Laste (0-14 a) osatähtsus rahvastikus.
- F. Asustustihedus maakondades.

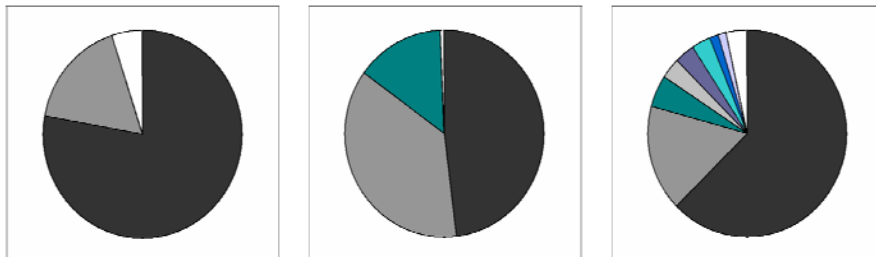

Vali üks kaart ja selgita selle abil regionaalsete erinevuste põhjust. 2 p

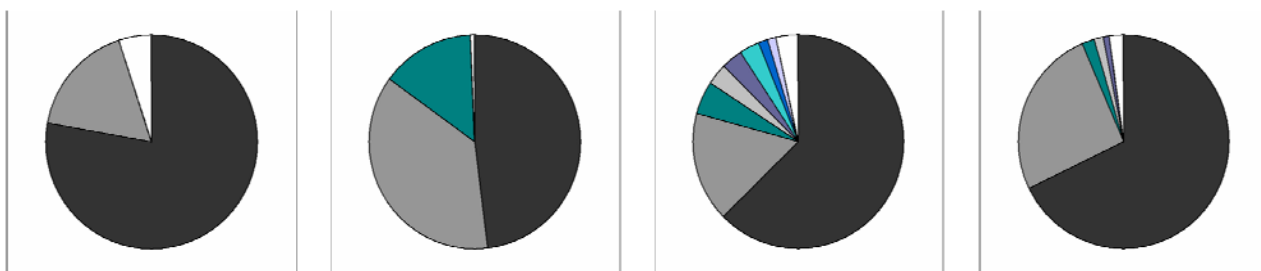
gümnaasium 2006 MV

Milline diagramm kujutab Bosnia ja Hertsegoviina ning milline Ukraina etnilist koosseisu? (Valge sektor tähistab neid etnoseid, kelle osakaal on alla 1%) 3 p

9. kl 2006 LV

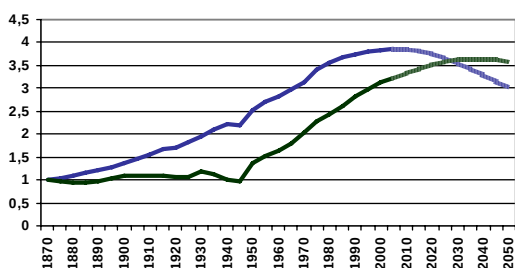
Milline diagramm kujutab Ukraina, Bosnia ja Hertsegoviina ning Serbia ja Montenegro etnilist koosseisu? (Valge sektor tähistab neid etnoseid, kelle osakaal on alla 1%) 2 p

gümnaasium 2006 LV

Mida tähendab kontraurbanisatsioon? Miks see nähtus tekkis? 4 p

Mille poolest erinevad Euroopa ja USA linnad? 2 p

Graafikul on kujutatud Hiina ja Jaapani rahvaarvu muutust kordades 1870-2050.

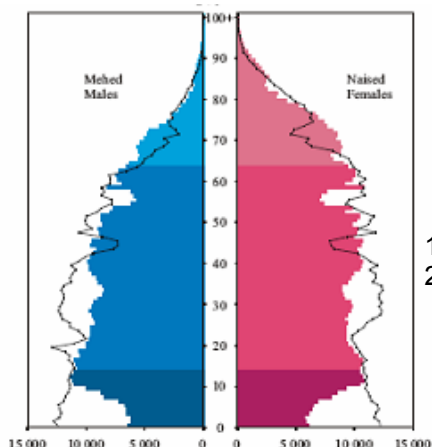
a) Kirjuta joontele, kumb tähistab Hiina, kumb Jaapani rahvaarvu muutust. 4 p

b) Esita vähemalt kolm põhjendust-selgitust, miks sellise otsuse langetasid.

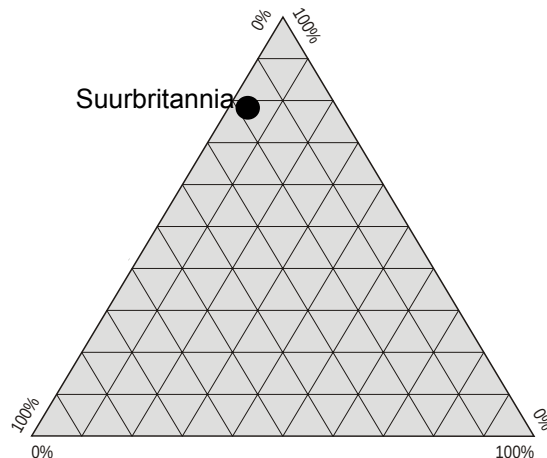
gümnaasium 2006 LV

Iseloomusta joonise (joonis a all) põhjal, millised muutused on toimunud Eesti rahvastiku soolis-vanuselises koosseisus? Too välja ka muutuste põhjused. 3 p

9. kl 2007 MV

1989.a. joonega
2000.a. värviga

a) Juuresoleval joonisel (joonis b üleval) on kujutatud Suurbritannia tööhõivet. Märki diagrammile õigele teljele primaarne, sekundaarne ja tertsiaarne sektor. b) Kujuta Eesti paiknemist sellel diagrammil. 3 p

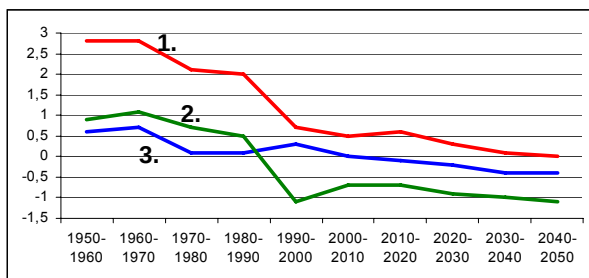
gümnaasium 2007 MV

Vii kokku linn ja selle tunnuslause. 4 p

Lübeck Kopenhaagen Gdańsk Dublin Praha Karlovy Vary Helsingi Zürich

A. tolerantuse kehastus B. maailma rahanduskeskus C. poeetide ja pubide linn D. tuhande tõusnud linn E. suur suplusbassein F. valgete ööde linn G. Euroopa kuldne süda H. hansa kuninganna.

9. kl ja gümnaasium 2007 LV

Joonisel on kujutatud Albaania, Läti ja Saksamaa rahvaarvu kasvutempot ja selle prognoosi (%) 1950-2050. Leia graafiku igale joonele õige riik, põhjenda lühidalt. 3 p

gümnaasium 2007 MV

Miks muinasajal oli asustus levinud vaid praeguse Ida-Virumaa põhjaosas, aga lõunaosa oli asustamata? 2 p

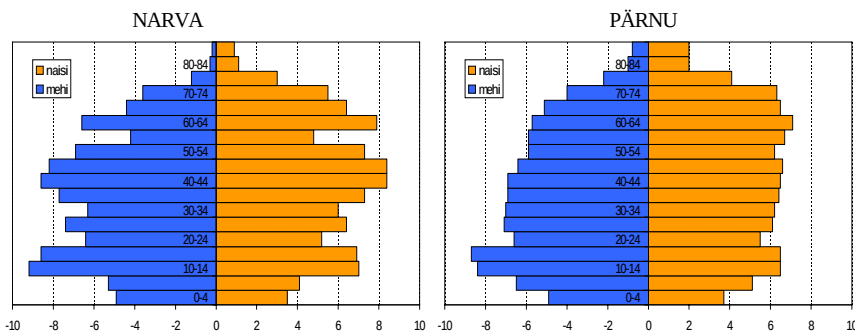
9. kl ja gümnaasium 2007 LV

Võrdle rahvastiku paiknemist Ida-Virumaal rahvastiku paiknemisega Tartumaal ja selgita erinevuse põhjusi. 4 p

7.kl, 8.kl ja 9. kl 2007 LV

Võrdle Narva ja Pärnu 2000. a. rahvastikupüramiidi. Too esile peamised erinevused ja selgita lühidalt nende põhjusi. 5 p

9. kl ja gümnaasium 2007 LV

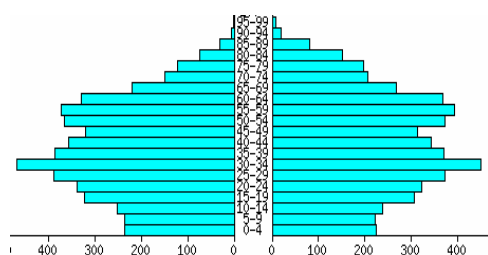

Juuresoleval joonisel (erinevas mõõtkavas) on kaks Euroopa pealinna oma tagamaaga. a) Mis linnastuid on kujutatud? b) Selgita, miks on nad sellise kujuga. 6 p

Tumedam ala on tuumiklinn, heledam linnastunud

9. kl ja gümnaasium 2008 MV

Analüüsi Tšehhi rahvastikupüramiidi. Tee selle põhjal järeldused. Millised muutused toimuvad Tšehhi rahvastiku soolis-vanuselises koosseisus u 20 aasta pärast: laste osas, tööealiste osas ja üle 65-aastaste osas. Põhjenda. 3 p

9. kl 2008 MV

Vii kokku soome-ugri rahvaste asualad kaardil tähistatud numbritega.

vadjalased ... , udmurdid ... , marid, karjalased, komid, liivlased 3 p

gümnaasium 2008 MV

Võrdle rahvastiku paiknemist Argentinas ja Colombias. Too välja sarnasused ja erinevused ning lisa taolise paiknemise põhjused. 4 p

8. kl 2008 LV

Joonis kujutab Viljandi maakonna rahvastikku seisuga 1.01.2007.

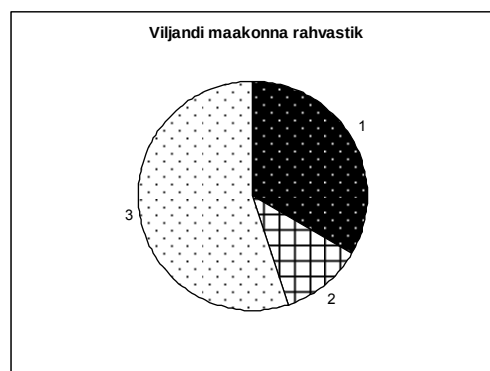
Kirjuta joonisele iga sektori juurde, mida see näitab: 3 p

- Viljandi linna rahvastik;
- teiste Viljandimaa linnade rahvastik;
- Viljandimaa valdade rahvastik.

9. kl 2008 LV

Selgita tabeli andmete põhjal, kuidas arvutatakse demograafilise tööturusurve indeksit, mis võimaldab hinnata tööturule saabujate osatähtsust võrreldes tööturult lahkujatega. 3 p

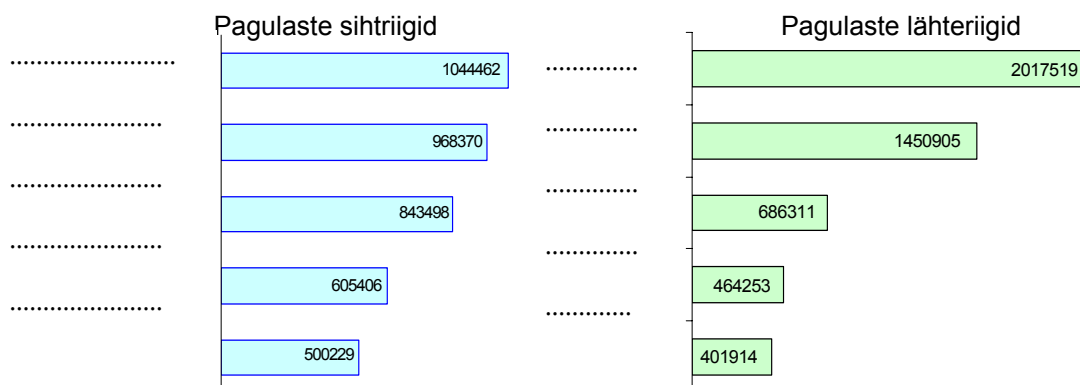
Kuidas on muutunud vastav näitaja Viljandimaal võrreldes Eesti erinevate regioonidega? Mis on sellise muutuse tagajärjed? 3 p

9. kl 2008 LV

		Rahvaarv	Rahvastik vanuses 5-14	Rahvastik vanuses 55-64	Demograafiline tööturusurve indeks
2000	Kogu Eesti	1370052	187115	156909	1,19
	Põhja-Eesti	525682	65088	59232	1,1
	Kesk-Eesti	144175	22570	16222	1,39
	Kirde-Eesti	179702	22548	20926	1,08
	Lääne-Eesti	166247	25457	20069	1,27
	Lõuna-Eesti	354246	51452	40460	1,27
	Viljandi maakond	57974	8795	6891	1,28
	Viljandi linn				1,19
	Suure-Jaani vald				1,28
2007	Kogu Eesti	1342409	130924	148255	0,88
	Põhja-Eesti	522147	45715	58143	0,79
	Kesk-Eesti	140631	15673	15676	1
	Kirde-Eesti	171748	14831	19018	0,78
	Lääne-Eesti	161586	17100	18363	0,93
	Lõuna-Eesti	346297	37605	37055	1,02
	Viljandi maakond	56075	6118	6457	0,95
	Viljandi linn				0,82
	Suure-Jaani vald				1,09

Pagulaste arv maailmas kasvab iga aastaga. Märgi diagrammidele õigesse kohta peamised pagulaste siht- ja lähteriigid. Tee õige valik loetelust: *Somaalia, Iraan, Saksamaa, Iraan, Afganistan, USA, Pakistan, Jordaania, Kongo DV, Sudaan*. 5 p

gümnaasium 2008 LV

Venemaa rahvaarv kahaneb igal aastal 700 tuh võrra nii negatiivse loomuliku iibe kui rändesaldo tõttu. Kuid Venemaalegi rändab aastas päris palju inimesi sisse. Millistest riikidest toimub sisseränne Venemaale? 3 p

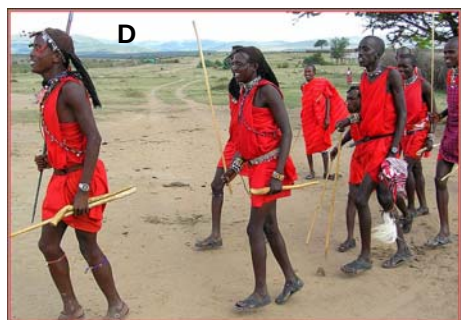
Millised tegurid lisaks piiride avamisele on mõjutanud rahvusvahelise rände kasvu? Selgita, kuidas. 3 p

gümnaasium 2008 LV

a) Mis rahvaid on piltidel kujutatud? Tee valik loetelust. b) Lisa, mis loodusvööndites nad elavad? *Masaïd, eskimod, saamid, ketšuaad peruus, mehhiklased, maoorid, tiibetlased.* 6 p

c) Märki sama tähega kaardile nende rahvaste asuala.

8. klass 2008 MV

MAJANDUS

Millise eelise annab Norrale ja Taanile majanduslikuks arenguks asend Põhjameri ääres võrreldes teiste Põhjamaadega? 2 p

8. kl 2000 MV

Miks Kuveit ei kuulu Põhjariikide hulka, kuigi SKP ühe elaniku kohta on seal võrreldav SKP-ga USA-s? Too välja nii palju põhjendusi kui oskad. 4 p

gümnaasium 2000 MV

Mis on rahvusvaheline koöperatsioon? Too üks näide Eesti osalemise kohta selles. 4 p

gümnaasium 2000 MV

Selgita, kuidas reljeef mõjutab inimese põllumajanduslikku tegevust. 3 p

gümnaasium 2000 MV

Võrdle rantšot ja ekstensiivset teraviljatalu järgmiste näitajate abil: *vajalik tööjõu hulk, vajalik maa-ala suurus, kogutoodang, saagikus/produktiivsus.* Kasuta sõnu: *suur, väike, kõrge, madal.* Too ka üks näide, kus neid palju esineb. 6 p

gümnaasium 2000 MV

Täida lüngad. 5 p

Kalavarad on..... loodusvarad. Kõige kergemini püütavad ja suurima toiteväärtusega on kalad. Alates 1977.a. tohib rannikuriik kontrollida ja piirata kalapüüki oma vetes. Kõige suuremad on ookeani kalavarad. Kalavaesed on ja ookean. Kolmes arenenud riigis:, on suurima tähtsusegapüük.

gümnaasium 2000 MV

Milleks rajatakse kanaleid? 1 p

7. kl 2000 LV

Selgita mõistet *majandusvöönd*? Kuidas võib mõjutada selle olemasolu Portugali ja Austria majandustegevust? 6 p

gümnaasium 2001 MV

a) Mis on OPEC ja millega ta tegeleb? b) Kanna maailma kaardile riigid, mis kuuluvad OPEC-isse. 8 p

gümnaasium 2001 MV

a) Analüüsi kolme alternatiivenergia - geotermaal-, tuule- ja päikeseenergia kasutamist. Milliseid poolt- ja vastuargumente võib tuua nimetatud alternatiivenergiate kasutamisel. b) Nimeta vähemalt neli riiki, kus nimetatud alternatiivenergiat kõige enam kasutatakse. 9 p

gümnaasium 2001 MV

20. sajandi keskel kasvas oluliselt elektrienergia tarbimine, mis tingis ka tuumaenergia töötavate jõuamade kasutusele võtmise. Küll ei ole aga tuumaenergias saanud maailma energiaprobleemi lahendajat. Selgita, milliseid keskkonnaprobleeme on tuumaenergia kasutamine kaasa toonud. 4 p

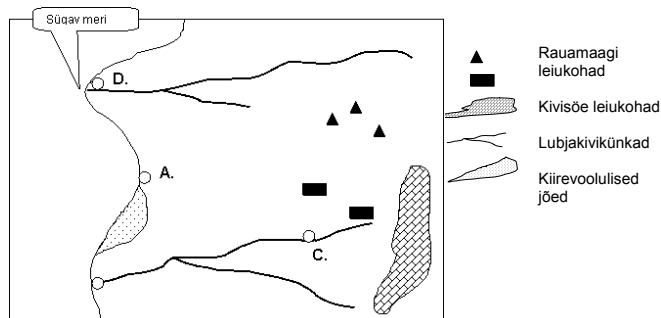
gümnaasium 2001 MV

a) Võrdle Läänemaa ja Pandivere kõrgustiku põllumajanduse arengueeldusi. b) Selgita erinevuste põhjusi. 5 p

9. kl 2001 LV

Võrdle Islandi, Jaapani ja Austraalia energiamajandust. 6 p

gümnaasium 2001 LV

a) Kuhu (A; B; C või D) oleks tõenäoliselt 19. sajandil tekkinud rauasulatusettevõte? Põhjenda selle koha valikut nelja argumendiga.

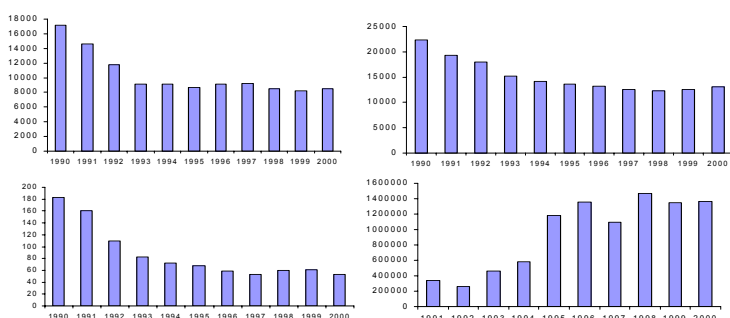
b) Kuhu ehitataks tänapäeval tõenäoliselt moodne rauasulatusettevõte arenenud riigis. Põhjenda, miks?

c) Mis on põhjustanud 20. sajandil metallurgia hajumise ja globaliseerumise? 7 p

gümnaasium 2001 LV

a) Nimeta 5 istandusriike iseloomustavat tunnust. b) Nimeta 6 istandusriiki. 8 p

gümnaasium 2001 LV

Juuresolevatel diagrammidel on kujutatud nelja nähtuse muutust Eestis 1990-2000. Vii kokku nähtus ja selle muutust kujutav diagramm. 4 p

Elektrienergia toodang, sündimus, välituristide arv, liha toodang.

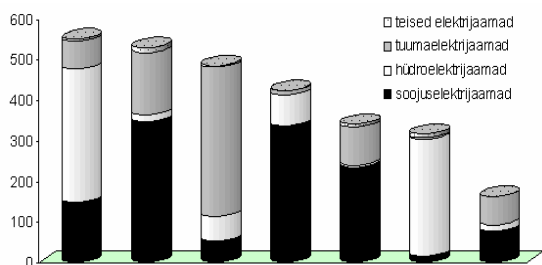
9. kl 2002 MV

Mis on ühist järgmistel kohtadel: *Silicon Glen*, *128. maantee regioon*, *Silicon Valley*, *M4 koridor*? Millistes riikides need kohad paiknevad? 3 p

Mille poolest erineb Saksamaa ja Poola veondus? 3 p

Hispaania on üks maailma suurimaid turismimaid. Mis on turismist tulev kasu ja mis kahju Hispaaniale? 4 p

gümnaasium 2002 MV

Juuresoleval diagrammil on kujutatud elektrienergia tootmist seitsmes riigis: *Prantsusmaal*, *Indias*, *Suurbritannias*, *Kanadas*, *Brasiilias*, *Ukrainas* ja *Saksamaal*. Märki iga tulba juurde õige riik. 7 p

gümnaasium 2002 MV

Märki erinevate leppemärkidega maailmakaardile neli suurimat boksiiti kaevandavat riiki ja neli suurimat alumiiniumi tootvat riiki. Ära unusta leppemärkide selgitust. 4 p

gümnaasium 2002 MV

Kaardil on tähistatud viis riiki ja allpool on toodud nelja riigi mõningad andmed. Vii andmed kokku õigete riikidega. Märki riigi nimi andmete juurde. 4 p

– üks suurimaid vase tootjaid maailmas, tähtsamaks majandusharuks on mäetööstus, oluliseks transporditeeks on jõed.

– rikkalikud nafta, maagaasi ja kiviõli varud, kogu elektrienergia tuleb soojuselektrijaamadest, põllumaad on tugevasti erodeeritud.

– suur kohvi tootja ja eksportija; üle 60% elektrienergiast toodetakse vee jõul, riigil on rikkalikud kalavarud.

– suur riisi ja kautshuki eksportija, tähtsaks majandusharuks on turism, üle 90% energiast annavad soojuselektrijaamad.

gümnaasium 2002 MV

a) Kirjuta nii palju Argentina loodusvarasid kui tead. b) Selgita, millest tuleneb Argentina riigi nimi? 6 p

8. kl 2002 LV

Nimeta riigid, mis jagavad omavahel Antarktit. 3 p

8. kl 2002 LV

Mida nimetatakse põllumajanduses aktiivseks taimekasvuperioodiks? 2 p

Võrdle Põlvamaa ja Saaremaa taimekasvatuse agrokliimaatilisi tingimusi. 4 p

9. kl 2002 LV

Paranda valed väited ilma eitust kasutamata. 4 p

a) Euroopa liidus on 15 liikmesriiki, nende hulgas ka Kreeka, Taani ja Belgia.

b) Põhjamaade suurimad tuumaelektri tootjad on Norra, Rootsi ja Soome.

c) Umbes 1/3 Hollandi territooriumist on mere alt võidetud maa.

d) Rendsiinad on levinud Harju ja Järva maakonnas.

9. kl 2002 LV

Anna hinnang masinatööstuse arengueeldustele Eestis. 4 p

9. kl 2002 LV

Mida tähistab juuresolev sümbol? Kuidas seda selgitatakse? 3 p

9. kl 2002 LV

Võrdle Saksamaa ja Jaapani looduslikke eeldusi põllumajanduse arenguks ja sellest tulenevat põllumajanduse spetsialiseerumist ja paiknemist. 6 p

gümnaasium 2002 LV

1960.-1971.aastal ehitati Egiptuses Niiluse jõel olev Assuani pais kõrgemaks ning rajati hüdroelektrijaam. Millist kasu saab paisu ehitamisest Egiptus ja milliseid probleeme ning ebasoovitavaid nähtusi tõi paisu ehitamine kaasa? 6 p

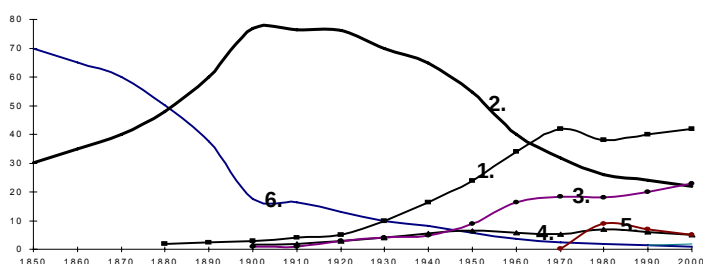
gümnaasium 2002 LV

11. septembri terroriaktid USA-s andsid tugeva hoobi ka turismimajandusele. Millised tegevusalad kannatasid või kannataks ka igas teises kohas, kui turistide arv järsult väheneks? 3 p

gümnaasium 2002 LV

Võrdle Hiina ja Brasiilia majanduslikku arengut soodustavaid ja takistavaid tegureid. 6 p

gümnaasium 2002 LV

Juuresoleval joonisel on kujutatud erinevate energiaallikate osatähtsuse muutumist energiatootmises 1850.-2000. aastal. Mis energialiike tähistavad numbrid graafikul. 3 p

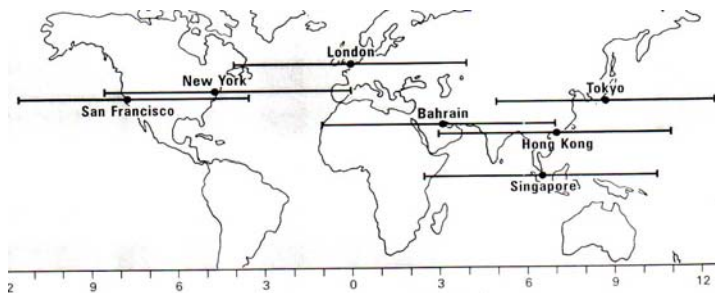
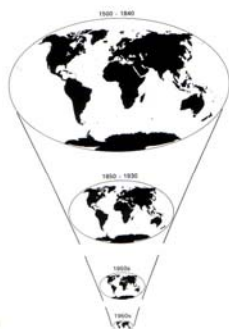
gümnaasium 2002 LV

Miks on enamik riike huvitatud välismaistest investeeringutest? 3 p

gümnaasium 2002 LV

Kuidas tõlgendaksid joonisel (joonis a all) kujutatud maakera kokkutõmbumist? 2 p

gümnaasium 2002 LV

Mida on kujutatud juuresoleval joonisel (joonis b üleval)? Milliseid majandustegevusi mõjutab see kõige enam ja kuidas? 3 p

gümnaasium 2002 LV

Mägistes piirkondades on levinud terrasspõllundus. a) Miks rajatakse selliseid põlde? b) Mis kultuure nii viljeletakse? c) Millistele maailma riikidele on selline maastikupilt väga iseloomulik? 3 p

gümnaasium 2002 LV

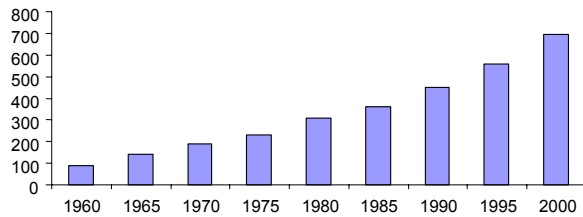
Vii kokku õige kaart ja kaardi allikiri.

- A. Töötajate arv õmblustööstuses.
- B. Maailma riikide autotoodang.
- C. Maailma riikide tarbeelektronika toodang.
- D. Töötajate arv tekstiilitööstuses. 4 p

gümnaasium 2002 LV

2002. aasta detsembris lõpetasid Eesti ja veel 9 kandidaatriiki Euroopa Liiduga liitumisläbirääkimised. *Eesti, Läti, Poola, Slovakkia, Ungari, Kreeka, Malta, Horvaatia, Sloveenia, Šveits*. a) Mis riigid on loetelus valed? b) Mis riigid nimekirjast puuduvad? 3 p

9. kl ja gümnaasium 2003 MV

Millist nähtust loetletutest iseloomustab juuresolev skeem? Põhjenda, miks teised valikud ei sobi. 3 p

- a) Kalapüük maailmamere.
- b) Rahvusvaheline turistide arv maailmas.
- c) Interneti kasutajate arv.

gümnaasium 2003 MV

Võrdle arengumaade omatarbelise ja arenenud riikide moodsa põllumajanduse mõju keskkonnale. 6 p

gümnaasium 2003 MV

Suur osa arengumaade inimestest elab pidevas näljas. Samal ajal kõrgeltarenenud riikides hävitatakse pidevalt põllumajandussaadusi. Võiks ju hinnad alla lasta ja müüa soodsalt arengumaadele. Miks seda ei tehta? 2 p

gümnaasium 2003 MV

Millise ühise nimetaja alla võiksid kokku võtta järgmised nimed: *Ekofisk, Gullfaks, Troll, Draugen, Jotun*? 2 p

gümnaasium 2003 MV

Too välja kolm erinevust Iirimaa ja Eesti põlluharija-veisekasvataja aastases põllutööde kalendris. 3 p

Millised majandusharud võiksid kindlustada Fääri saartele sissetuleku, kui Fääri saared peaksid saama iseseisvaks riigiks? 2 p

Miks pole tuumaelektrijaamu Norras ja Poolas? 2 p

9. kl 2003 LV

Kujuta ette olukorda, kus Eesti idapiiril oleks Peipsi järve ja Narva jõe asemel rohkem kui 2000 m kõrgune põhja-lõuna suunaline mäeahelik. Nimeta kolm loodusgeograafilist erinevust võrreldes tegeliku olukorraga ning seleta iga näide ka lühidalt lahti. 6 p

Näiteks: *Areneksid turismiga seotud teenused, sest lisanduks talispordiks sobivaid piirkondi mägede nõlvadel. Alpinismiga tegelemine muutuks populaarseks.*

9. kl 2003 LV

Koosta Paide ja Türi linna majandus- ja sotsiaalgeograafiline võrdlus. 4 p

9. kl ja gümnaasium 2003 LV

Too välja Eesti ja Leedu veonduse erinevused. 4 p

9. kl ja gümnaasium 2003 LV

Kuidas mõjutab nafta hinna kõikumine naftat eksportivate ja importivate maade majandust? 2 p

gümnaasium 2003 LV

Mis tegurid on põhjustanud turismi kiire arengu maailmas? 2 p

gümnaasium 2003 LV

Mille poolest erineb Läti, Leedu ja Eesti transpordi infrastruktuur ja veondus EL liikmesmaade transpordisüsteemidest? 2 p

9. kl 2004 MV

Võrdle põllumajanduse looduslikke arengueeldusi Suurbritannias ja Hispaanias ning sellest tulenevalt too välja põllumajanduse erinevused. 6 p

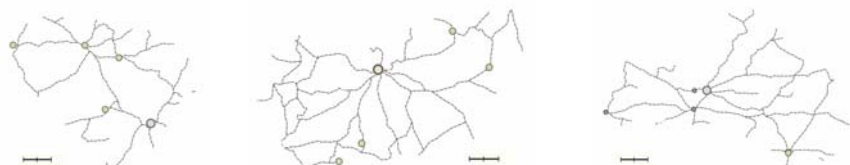
9. kl 2004 MV

Millistest osaindeksitest koosneb inimarenguindeks? b) Mis on IA indeksi kõrgeimad ja mis madalaimad väärtused? c) Nimeta kolm esimese kuue kõrgeima IA indeksiga riigi hulka kuuluvat riiki? 5 p

gümnaasium 2004 MV

Mis kultuurtaimi on joonistel kujutatud ja millises kliimas need kasvavad? 3 p

8. kl 2004 LV ja gümnaasium 2004 MV

Joonistel on kujutatud kolme riigi raudteevõrku. Mis riikidega on tegemist? 3 p

gümnaasium 2004 MV

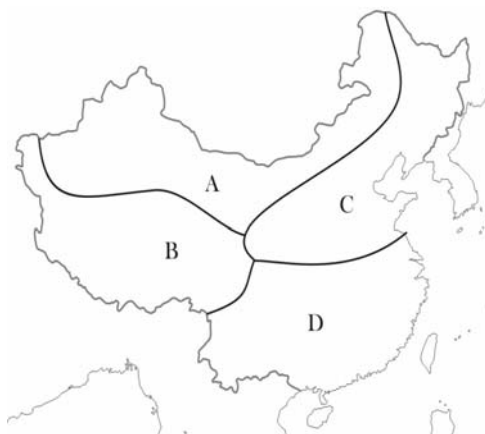
Milliseid riike kutsutakse majanduslikus mõttes “banaanivabariikideks”? 2 p

gümnaasium 2004 MV

a) Millise rahvusvahelise ettevõtte firmamärki on joonisel kujutatud? b) Millise riigi firmaga on tegemist? c) Mida see märk tähendab ja miks just selline kasutusele võeti? 3 p

gümnaasium 2004 MV

Too välja viis põhjust, miks ei ole endised sotsialismimaad majanduse arengult Lääne-Euroopa riikidega võrdsel tasemel? 5 p

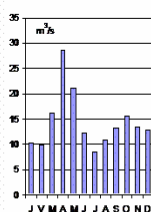
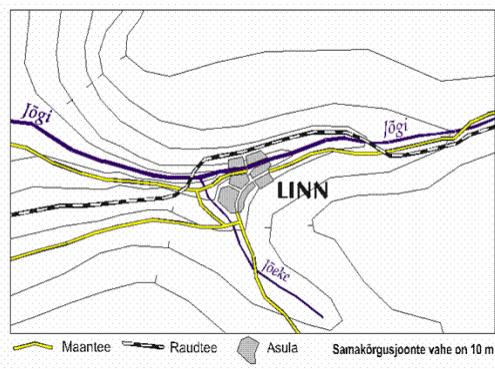
Hiina põllumajandus. Paiguta iga põllukultuuri ja loomakasvatusharu taha vastava regiooni täht, kus seda kasvatatakse. 3 p

riis, nisu, hirs, tee, lambakasvatus, veisekasvatus

gümnaasium 2004 MV

Hiiumaa on olnud ja on ka tänapäeval üks metsarohkemaid piirkondi Eestimaal. Milleks on keskajal Hiiumaal puitu kõige enam kasutatud? 3 p

7., 8. ja 9. kl ja gümnaasium 2004 LV

Joonisel on kujutatud jõeorus asuv linn, millest allavoolu tuleb kindlasti rajada hüdroelektrijaam. Samas on linn UNESCO maailmapärandi nimekirjas. Kuhu kaardil kujutatud alale rajada hüdroelektrijaam, mille väikseim võimsus oleks 2500 kW? Põhjenda asukoha valikut. 4 p

9. kl ja gümnaasium 2004 LV

a) Märgi maailma kontuurkaardile, mis piirkondadele on iseloomulikud rantšod. b) Põhjenda, miks rantšod on levinud just neis piirkondades. 6 p

gümnaasium 2001 LV

Milllega seletada asjaolu, et ajalooliselt oli põletamine koondunud Reigi ja Suuremõisa ümbrusesse? 2 p

9. kl ja gümnaasium 2004 LV

a) Mida on ühist Ruhri piirkonnal (Saksamaa), Põhja-Inglismaal ja Kirde-Prantsusmaal (Alsace, Lorraine)? Miks on need regioonid praegu raskustes? b) Milline Eesti piirkond nendega kõige rohkem sarnaneb ja miks? 3 p

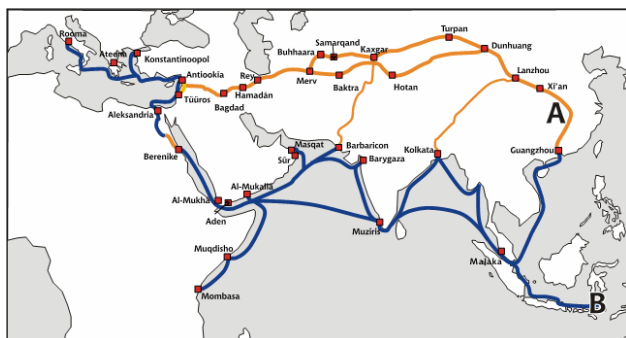
gümnaasium 2004 LV

Mis Euroopa riikide populaarseteks turismiobjektideks on nii mäed, karstikoopad kui rannikukuurordid? 3 p

7. ja 8. kl 2005 MV

Too välja peamised põhjused, miks on järgmistes riikides väga vähe põllumajanduslikku maad? Araabia ÜE, Mongoolia, Kongo DV, Island. 4p

8. kl 2005 MV

Mille poolest erinevad territoriaalveed majandusvetest? 4 p

gümnaasium 2005 MV

Mis majandussidemed on Eestil Ghana ja Côte d'Ivoire'iga? 2 p

9. kl 2005 LV

a) Pealkirjasta kaart b) Nimeta, mis ajaperioodi kaart kirjeldab? c) Mida veeti välja tähtedega A ja B märgitud piirkondadest? 5 p

gümnaasium 2005 LV

Kui suurt osa hüdroenergia potentsiaalist kasutatakse eri maailmajagudes? Paiguta numbrid õige maailmajao juurde. 2 p

5% 21% 35% 68% 72% Euroopa ..., Põhja-Ameerika ..., Lõuna-Ameerika ..., Aasia ..., Aafrika....

gümnaasium 2006 MV

Olete töörühma liige, kelle ülesandeks on koostada Läänemere suubuva jõe suudmeala majandus- ja haldusplaan. Selles piirkonnas on mitmeid olulisi looduskaitsealasid, kuid samas ka väike sadam ning seetõttu on oluline meretransport. Piirkonda kasutatakse ka puhkealana purjetamiseks ja ujumiseks. Põhjendatud otsuse tegemiseks otsustate kasutada GIS-i. Majandus- ja haldusplaani peamine eesmärk on vähendada vastuolu majandustegevuse ja looduskaitse vahel ning luua alus piirkonna säästvale majandamisele. Millist geograafilist informatsiooni te majandus- ja haldusplaani koostamiseks vajate? 4 p

gümnaasium 2006 MV

Too näiteid, kuidas kasutatakse geotermaalenergiat lisaks elektrienergia ja toasooja tootmisele. 2 p

gümnaasium 2006 MV

Mis majandusprobleemid kaasneksid Niiluse deltaalal, kui Vahemeres tõuseks veetase 1 m võrra? 5 p

gümnaasium 2006 MV

Milline on Türgi tähtsus Euroopa Liidule, vältimaks tulevikus Venemaa-Ukraina gaasitüluga kaasnenud probleeme Euroopa Liidu maade energiavarustuses? 3 p

9. kl 2006 MV

Milliseid riigis leiduvaid taastuvaid ja taastumatuid energiaressursse saab kasutada Austraalia oma energiavajaduste rahuldamiseks? 5 p

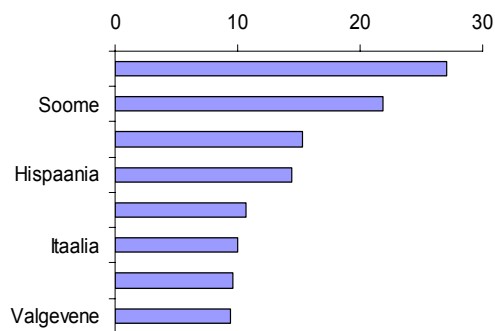
Vali loetelust riigid, mille põllumajandust iseloomustavad tabelis toodud faktid. Moldova, Norra, Suurbritannia, Poola, Kreeka, Ungari, Rootsi, Läti, Albaania, Bulgaaria. 3 p

			
Põllumajanduslik maa	3%	50%	20%
Hõive põllumajanduses	3%	6,2%	12%
Spetsialiseerumine	loomakasvatus	nii looma- kui taimekasvatus	taimekasvatus
Peamised kultuurid	nisu, oder, kaer, kartul	nisu, mais, päevalill, suhkrupeet, raps, kartul, köögiviljad	tubakas, õlipuu, viinamari, tsitruselised, nisu, mais
Loomakasvatusharud	veise-, lamba-, seakasvatus	sea-, veise- ja kodulinnukasvatus	lamba-, kitse, sea- ja veisekasvatus

gümnaasium 2006 LV

Miks arenenud riikides on tekkinud globaliseerumisvastased meeleolud, mis on viinud koguni tänavarahutusteni? 3 p

gümnaasium 2006 LV

Diagrammil on kujutatud suurima metsamaa pindalaga riigid Euroopas. Märki tulpe juurde puuduvate riikide nimed. 2 p

9. kl ja gümnaasium 2006 LV ja 9. kl 2007 LV

Hajaenergeetiline struktuur on võrgustik, mis koosneb suurest hulgast ühtsesse süsteemi seotud suhteliselt väikese võimsusega kohalikest energiatootjatest. Laiemalt võttes hõlmab see energiatootmist, energiasüsteemile omast ressursikasutust, keskkonnamõju ning muid energia tootmise, ülekande ja juhtimisega seotud probleeme. Mis on hajaenergeetika eelised võrreldes tsentraalse energiatootmisega? 3 p

9. kl ja gümnaasium 2006 LV

Euroopa Liitu astumise järel peab Leedu sulgema Ignalina AEJ ohtlikud reaktorid. Samal ajal planeerivad Balti riigid uue ühise AEJ ehitamist. Oletame, et AEJ otsustatakse ehitada Leedu asemel Eestisse, nt Sillamäele. Millist kasu saab sellisest AEJ asukoha valikust Eesti ja mida negatiivset toob see kaasa Leedule? 4 p

9. kl ja gümnaasium 2006 LV

Miks on Poolasse kujunenud transpordikoridorid A, B ja C? 3 p

9. kl ja gümnaasium 2006 LV

Millal on järgmistes turismikeskustes tippaeg? Põhjenda. a) Rovaniemi, Innsbruck, Phuket b) Innsbruck, Phuket, Džomolungma, Vatikan. 4 p

7. kl ja 8. kl (a) 9. kl ja gümnaasium 2006 LV

7. kl 2007 MV

Eestis püütakse kala Atlandi ookeanist, Läänemere avamere ja rannikumere osadest, sisevetest ja kalakasvatustest. a) Otsusta toodud püügimahtude põhjal, milline arv ühe või teise piirkonna väljapüüki iseloomustab? 428; 16 538; 7 857; 2 400; 71 903; b) Viimastel aastatel on püügimahud märgatavalt vähenenud, vaid ühes sektoris on olnud suurenemine. Millises? c) Kuidas reguleeritakse kalapüüki maailmameres, et vältida ülepüüki ning tagada kalavarude taastumine? 6 p

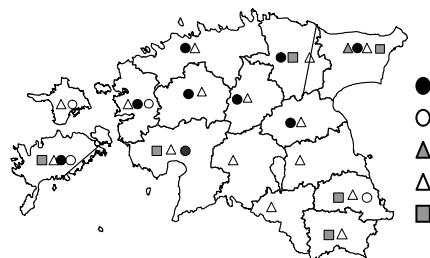
9. kl 2007 MV

Milllega tegeleb vesiviljelus? b) Miks see valdkond tänapäeval nii kiiresti areneb? c) Millised riigid annavad olulise osa maailma vesiviljeluse toodangust? 5 p

gümnaasium 2007 MV

Kaardil on kujutatud maavarade kaevandamist maakondades. Uuri kaarti ja märki leppemärkide juurde õige maavara nimetus. 5 p

9. kl 2007 MV

a) Milline on suurim probleem Leedu uue tuumajaama rajamisel? b) Millised kaks riiki on eriti huvitatud selle rajamisest? Miks? 3 p

9. kl 2007 MV

a) Märki kaardile kohad (koos elektrijaama nimega), kus asuvad Eestile lähimad tuumajaamad (umbes 500 km raadiuses). b) Milline on suurim probleem Leedu uue tuumajaama rajamisel? c) Millised kaks riiki on eriti huvitatud selle jaama rajamisest? Miks? 7 p

gümnaasium 2007 MV

Selgita lühidalt, mida tähendab passiivmaja? Miks on nende ehitamine muutunud nii aktuaalseks? 3 p

gümnaasium 2007 MV

Aadria merest idas kõrgub Dinaari mäestik, kus aastane sademete hulk on suurem, kui Norras Skandinaavia mäestiku alal. Miks ei ole aga Dinaari mäestikku rajatud hulgaliselt hüdroelektrijaamu nagu Norras? 2 p

gümnaasium 2007 MV

Millised väited on õiged põlevkivi kohta? 3 p

- Settekivim, mille vanus on ligikaudu 450 miljonit aastat.
- Põlevkivi kütteväärtus on suurem kui kivisöel.
- Põlevkivi kaevandamismaht on võrreldes 1980. aastatega oluliselt langenud.

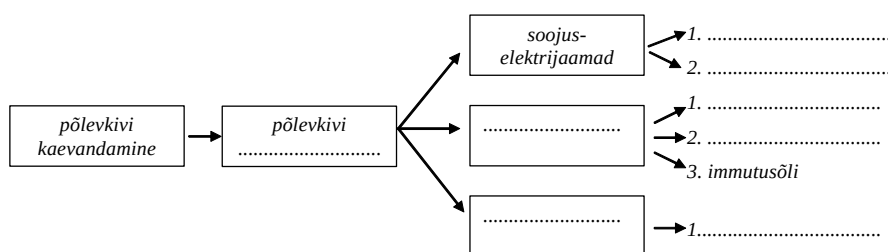
7. kl ja 8. kl 2007 LV

Millised väited on õiged põlevkivi ja selle kaevandamise kohta? 3 p

- Põlevkivi on settekivim, mille vanus on ligikaudu 450 miljonit aastat.
- Kaevandamiskihi paksus on 12-16 m.
- Energeetilise põlevkivi kütteväärtus on suurem kui kivisöel.
- 1 kWh elektrienergia tootmiseks kulub 1,4 kg põlevkivi.
- Põlevkivi kaevandamismaht on võrreldes 1980. aastatega oluliselt tõusnud.
- Suured põlevkivivarud on veel USA-l, Austraalia, Kanadal, Brasiilial, Venemaal.

9. kl 2007 LV

a) Märki Eesti kaardile vähemalt kolm kunagist kitsarööpmelist raudteeliini. b) Millistel raudteeliinidel on pärast 1990. a. lõpetatud regulaarne reisiliiklus? 6 p

Täienda seoseahelat põlevkivi kasutamise kohta. 4 p

9. kl 2007 LV

Miks mõnes kohas kaevandatakse põlevkivi karjäärides teisel aga allmaakaevandustes? 1 p

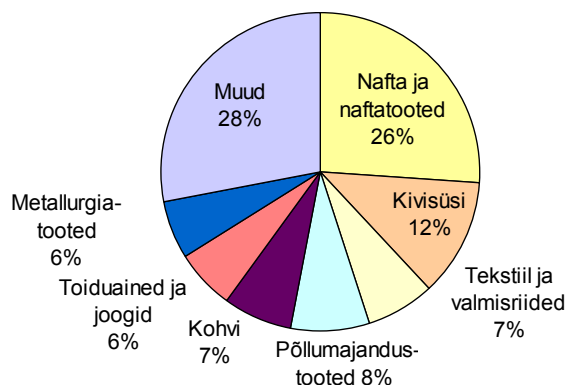
9. kl 2007 LV

a) Miks rajati Narva Euroopa suurimaid tekstiilitööstusi? b) Miks ei ole tänapäeval tekstiilitööstus Narvas konkurentsivõimeline? 4 p

9. kl ja gümnaasium 2007 LV

Milliseid oma loodusressursse saab Eesti kasutada, et toota mootorikütuseid? 2 p

9. kl ja gümnaasium 2008 MV

a) Millise loetletud riigi eksporti see joonis iseloomustab? Colombia, Austraalia, Liibüa, Boliivia, Tansaania.

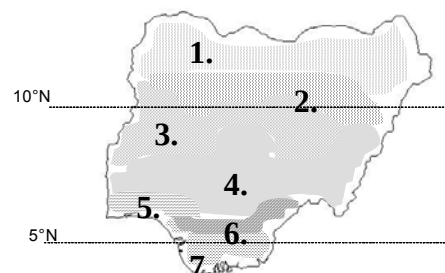
b) Millised looduslikud tegurid võivad mõjutada selle riigi sissetulekuid ekspordist? Põhjenda. 4 p

gümnaasium 2008 MV

Nigeerias eristatuvad selgelt eri kultuuride kasvupiirkonnad.

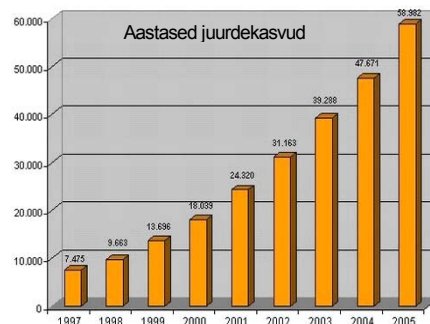
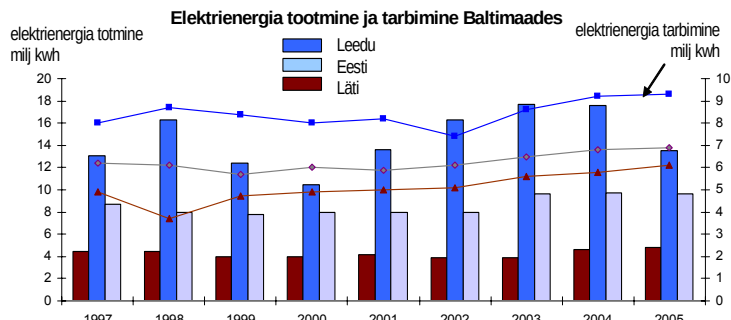
a) Milliseid loetletud taimedest kasvatatakse Nigeeria põhja-, kesk- ja lõunaosas: hirss, maapähkel, kakao, jamss, mais, õlipalm, puuvill? b) Mis tingib sellised erinevused (võõndilisuse)? 5 p

gümnaasium 2008 LV

Too välja Baltimaade elektrienergia tootmise ja tarbimise sarnasused ja erinevused 1997-2005 (joonis a all).
Lisa ka põhjused. 5 p

gümnaasium 2008 LV

a) Mis näitajat on joonisel kujutatud (joonis b üleval)? 2 p

Joonisel on selle näitaja aastased juurdekasvud maailmas. Euroopa vastav näitaja moodustab ~70 % maailma omast. Eestis seonduvad sellega kohanimed: *Virtsu, Torgu, Pakri, Läätsa, Türisalu, Viru-Nigula, Nasva, Ruhnu, Sangla, Türu, Rõuste, Vääna-Viti*.

b) Mis ühendab neid Eesti paiku maailma vastavate näitajatega?

9. kl 2008 LV

Millises Eesti piirkonnas oleks päikeseenergia kasutamine kõige tasuvam ja miks? 2 p

9. kl 2008 LV

Millise Eesti ettevõtte toorained on siin loetletud? Mida sellest toodetakse? 2 p

Lubjakivi kaevandatakse 6 km kaugusel asuvas Lõuna-Aru karjääris ja transporditakse tehasesse vagunitega. Savi kaevandatakse 2 km kaugusel asuvas mereäärse savikarjääris ja tuuakse tehasesse kallurautodega. Põletatud põlevkivi (tuhk) kasutatakse toote lisandina, selleks kasutatakse Narva Elektri jaamades kinnipüütud tuha peenfraktsiooni, mis tuuakse tehasesse raudteetsisternidega. Kips, mida lisatakse toote tardumisaja reguleerimiseks, tuuakse laevaga Hispaaniast. Kütusena kasutatakse Aidu karjääri (50 km) rikastatud põlevkivi (kütteväärtus 2700 kcal/kg), Ubja karjääri põlevkivi (kütteväärtus 1700 kcal/kg), naftakoksi (kütteväärtus 7500 kcal/kg) või söe (kütteväärtus 6200 kcal/kg) osi. Põlevkivi tuuakse tehasesse autodega või vagunitega ja koks (süsi) laevaga sadama kaudu.

9. kl 2008 LV

Analüüsi tabeli põhjal muutusi Soome ettevõtete tööhõives. Mis on selliste muutuste põhjus? 4 p

Ettevõtte	Töötajaid 1983	Neist teistes riikides %	Töötajaid 2005	Neist teistes riikides %
Nokia	23651	18	58874	60
Stora Enso	15315	10	46664	71
UPM-Kymmene	16087	15	31522	45
Kone	13137	66	27234	97
Karl Fazer	4211	10	14776	58

9. kl 2008 LV

KESKKONNPROBLEEMID JA -KAITSE

Mis keskkonnaprobleeme on tekitanud loodusvarade kasutuselevõtt Arktikas? 2 p

8. kl 2000 MV

Nimeta 4 looduskaitseala Tartumaal. 2 p

7. kl 2000 LV

Millised globaalprobleemid ja loodusõnnetused ohustavad India rahvastikku? 4 p

7. kl 2001 MV

a) Milles seisneb kasvuhooneefekt ja mis seda põhjustab? b) Millised võivad olla kasvuhooneefektist põhjustatud kliima soojenemise tagajärjed Maa eri piirkondades? 6 p

7. kl 2001 LV

Eesti metsade olukorra hindamisel valitsevad erinevad seisukohad. Ühed väidavad, et Eesti on metsade seisundilt Euroopa halvimate seas, teised, et parimate hulgas. Too argumente, mis kaitseksid nii üht kui teist väidet. 5 p

9. kl 2001 LV

Missuguseid gaase eraldub prügilatest? Milles seisneb nende ohtlikkus? 3 p

9. kl 2001 LV

Millised tagajärjed kaasnevad kliima soojenemisega Eestis? 3 p

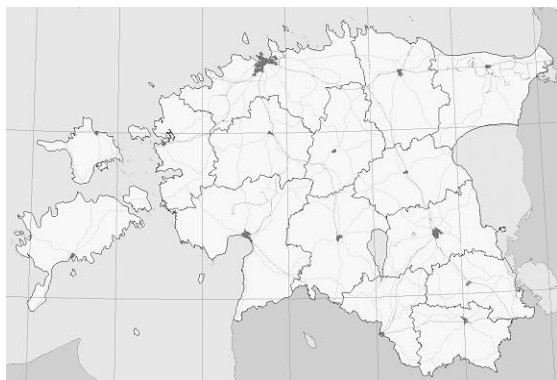
9. kl ja gümnaasium 2001 LV

Too näiteid, kuidas on inimene oma tegevusega mõjutanud looduslikku veeringkäiku. 3 p

gümnaasium 2001 LV

Ettevõtjatel on plaan rajada Brasiiliasse Amazonase madalikule uus ulatuslik puidutööstusettevõtete võrk. Keskkonnakaitsjad on sellele äriplaanile kategooriliselt vastu. Esita mõlema poole argumendid oma seisukohtade kaitseks. 6 p

gümnaasium 2001 LV

Märgi Eesti kaardile võimalikult täpselt rahvuspargid ja vähemalt 2 looduskaitseala. 6 p

7. kl 2002 MV

Millised kaks suurt kaitseala asub Järvamaal ja mis eesmärgil on need rajatud? 2 p

gümnaasium 2003 LV

Otepääle tahetakse rajada uut slaalominõlva. Nii nagu ikka, on ettevõtmisele pooldajaid ja vastaseid. Mis võiksid olla slaalomiraja ehitamise poolt- ja vastuargumendid? 4 p

9. kl 2004 MV

Milliseid keskkonnaprobleeme võib tekitada veejõujaamade rajamine Eesti jõgedele? 2 p

9. kl 2004 LV

Mis loodusõnnetused ähvardavad USA Louisiana osariigi New Orleansi linna elanikke? 2 p

8. kl 2005 MV

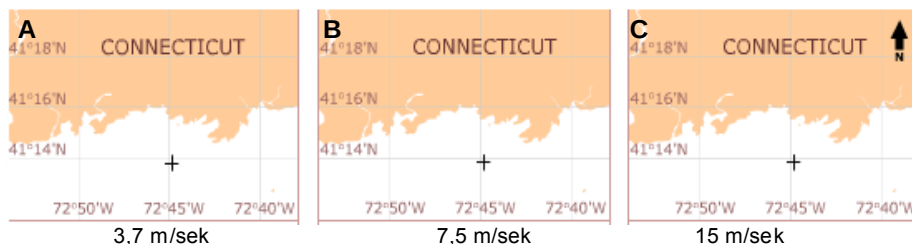
Miks paljudes suurlinnades on viimastel aastakümnetel monumendid ja majade fassaadid murenema hakanud, kuigi varem seisid need sajandeid muutumatutena? 2 p

8. kl 2005 MV

Miks olid Läti keskkonnakaitsjad vastu naftasadama rajamisele Leedusse Palangast põhja pool asuvasse Būtingesse? 2 p

9. kl ja gümnaasium 2005 LV

Oletame, et Connecticuti ranniku lähedal juhtub avarii naftatankeriga ja merre voolab hulgaliselt naftat. Kuidas levib naftalaik selles kohas erineva tuule kiiruse puhul?

a) Tähista juuresolevatel kaartidel rannikupiirkond, mis eri tugevusega lõunatuule korral reostuks. b) Mis tegurid peale tuule kiiruse mõjutavad naftalaigu levikut. 5 p

gümnaasium 2005 MV

Mis tagajärgi tõi Doonaule kui rahvusvahelisele veetele kaasa nn raudne eesriie ja Jugoslaavia kodusõda? 2 p

9. kl ja gümnaasium 2005 LV

Mis muutused toimuksid mägedes (nii looduses kui inimtegevuses), kui sealne kliima soojeneks paari kraadi võrra? 4 p

8. kl 2006 MV

Selgita väidet: Naftareostus ohustab kõiki metsaelanikke. 2 p

7. kl ja 8. kl 2006 LV

Täida alljärgnev tabel. 8 p

8. kl 2006 LV

Nähtus	Loodus- võõnd(id)	Mis probleemid kaasnevad selle nähtusega inimtegevusele?	Kuidas neid probleeme lahendada?
liivatormid			
igikelts			
muldade sooldumine			
mussoonvihmadest põhjustatud tulvad			

Selgita kliima soojenemise mõju Eesti siseveekogudele. 4 p

9. kl ja gümnaasium 2006 LV

Millised loodusnähtused ja protsessid võivad suure tõenäosusega esineda nimetatud kohtades? Tähista tabelis ristikesega. 5 p

7. kl 2007 MV

Nähtus, protsess	Sumatra saar	Bangladesh	Alaska poolsaar
Vulkaanipurse			
Tugev orkaan või tornaado			
Ulatuslikud maalihked			
Ulatuslik põud			
Igikelts			
Tsunami			

a) Miks alepõllundus on keskkonnavaenulik? b) Too kaks näidet riikidest, kus tegeletakse alepõllundusega. 4 p

8. kl 2007 MV

a) Too välja pealmaakaevandamise (karjääriviisilise) kaevandamise eelised ja puudused allmaakaevandamisega võrreldes. b) Millised muutused kaasnevad põlvkivi kaevandamisega looduskeskkonnas? 7 p

9. kl ja gümnaasium 2007 LV

Mis muutused tekkisid looduses seoses Narva jõe paisutamisega ja veehoidla rajamisega? 3 p

Kuidas avaldavad soojuselektri jaamad negatiivset mõju keskkonnale ja millised on võimalikud tagajärjed? 4 p

gümnaasium 2007 LV

Milline on Eesti osa kasvuhoonegaaside õhkupaiskamises? Nimeta kasvuhoonegaasid ja märgi igaühe kohta: a) Milliste puhtalt looduslike protsesside tulemusena satub õhku (vähemalt 2)? b) Milliste inimtegevusest põhjustatud protsesside tulemusena satub õhku (vähemalt 2)? 6 p

gümnaasium 2008 MV

Viimase aja kliima soojenemine põhjustab ka liustike kiire sulamise. Mis probleemid kaasnevad Sise-Aasias, kui sulavad ära Tiibeti mägismaal olevad liustikud? 2 p

gümnaasium 2008 LV

KULTUUR

Evenkide keeles on selle jõe nimi Joanessi – suur jõgi, neenetsite keeles aga Jenasse, lai jõgi. Millise jõega on tegemist? 2 p

8. kl 2001 MV

Milliseid looduslikke materjale on kasutatud Eesti erinevates piirkondades hoonete ehitamisel minevikus? Too võimalikult palju näiteid koos konkreetse piirkonna nimetamisega. 3 p

9. kl 2001 MV

Loe läbi alljärgnev tekst ja vasta küsimustele. 5 p

Seda usundit peetakse kõrberahvaste usundiks. Usu omapäraks võib pidada jumalakujude valmistamise keeldu. Usutakse üldiselt, et inimese saatus on ette määratud ja seda ei saa muuta.

a) Mis usundiga on tegemist? b) Seleta selle usundiga seotud mõisted: kaliif, sultan, Muezzin, minarett. 5 p

8. kl 2001 LV

Milliseid kohti tähistavad järgmised nimetused: Antarktika pannivars, Aafrika sarv, Tiigri tagumine jalg, Euroopa veetorn? 4 p

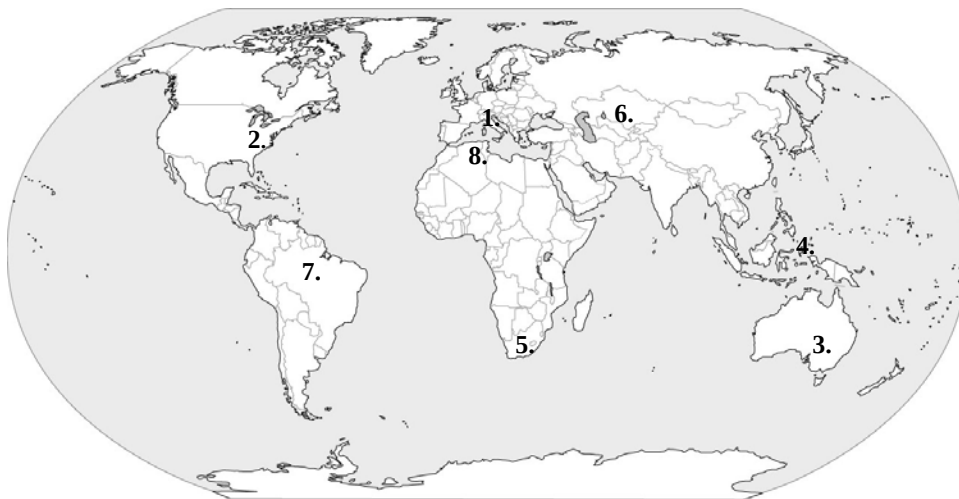
7. kl 2002 MV

Selgita mõisted: koraan, animism, innuit, kopra. 4 p

8. kl 2002 LV

Vee peale ehitatud indiaanlaste elamud meenutasid Amerigo Vespuccile ühte Euroopa linna ja ta hakkas üht riiki selle linna järgi nimetama. a) Millise riigiga on tegemist? b) Millise linna järgi sai ta nime? 2 p

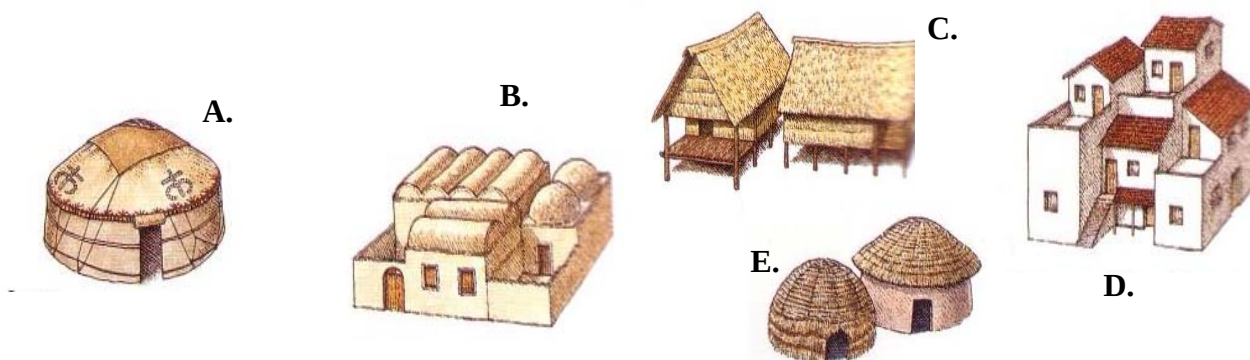
7. kl 2003 MV

a) Vii kokku tüüpilised elamud kaardil tähistatud kohtadega (numbritega). 10 p

b) Selgita, miks nendes piirkondades elatakse just sellistes majades.

8. kl 2004 MV

Nimeta riigid või piirkonnad, kust on pärit järgmised muusika-, tantsu- või laulmisstiilid: *jazz, polka, reggae, krakovjakk, flamenko, hula-tants, reinlender, joodeldamine*. 4 p

8. ja 9. kl 2004 LV

Nimeta riigid või piirkonnad, kust on pärit järgmised muusika-, tantsu- või laulmisstiilid: *masurka, makossa, blues, polka, kantri, juju-muusika, hula-tants, kurgulaul e khõõmi*. 4 p

gümnaasium 2004 LV

Mida tähendavad sõnad: *samuum, hamsin, afgaan*? 2 p

8. kl 2005 MV

Kuigi põlisrahvad on hästi kohanenud ümbritseva keskkonnaga, on nende arv vähenemas. Miks? Too lisaks ka üks konkreetne näide. 3 p

8. kl 2004 LV

Seda kala oli ennemalt niipalju käes – väiksemad söödi ära, suurematest tehti katus. Mis kalast on jutt? 1 p

9. kl ja gümnaasium 2004 LV

Eestis toodetakse ja müüakse toidupoodides allnimetatud valmisroogasid. Neist vähemalt kahe nimed on eksitavad - roanimes mainitud kohas neid kindlasti ei valmistata ega sööda, nende toorainet pole võimalik sealtkandist leida. Nimeta need kaks ja põhjenda oma valikut. 3 p

Kurzeme strooganov, Pihkva pilaff, Habaja hakklihakaste, Palermo pasta, Mammaste maksakaste, México veisekaste ubadega, Samarkandi sealihakaste, Taipei kanakaste, Monaco mereannipasta, Bologna pasta, Maatra makaronid hakklihaga, Pattaya kanapada, Sumatra sealihapada, Ümera ühepajatoit, Talvine metsseakaste.

9. kl ja gümnaasium 2005 LV

VARIA

Milline väide on tõene, milline väär? 9 p

Suurte geograafiliste avastuste ajalugu algas Magalhaesi ümberilma reisiga.
Kirdeväil on veetee Euroopa ja Ameerika vahel mööda Euraasia põhjarannikut.
325 a e Kr korraldasid kreeklased Pythease juhtimisel merereisi Põhja- Euroopa ranniku tundmaõppimiseks.
Inglise maadeuurija James Cook hukkus Filipiinidel pärismaalaste käe läbi.
Francisco Orellana läbis esimesena Lõuna- Ameerika mandri mööda Amazonase jõge.
Hollandi meresõitja Abel Tasman purjetas ümber Austraalia, ilma seda kordagi nägemata.
Foiniiklased asustasid Vahemere kitsast rannikuala Liibüas ja Egiptuses.
Mont Everesti vallutaja E. Hillary oli kolmas mees, kes jõudis maismaad pidi lõunapoolusele 1958.a.
Suurim Austraalia sisealade uurija oli D. Livingstone.

8. kl 2000 LV

a) Millist maailma piirkonda nimetatakse *Loodeväilaks*? 3 p

b) Kes tuntud maadeuurijaist sõitis esimesena läbi *Loodeväila*?

c) Kuidas on Loodeväilaga seotud *R. Amundsen* ja *J. Franklin*? 4 p

7. kl (a ja b), 8.kl ja 9.kl (a ja c) 2001 MV

Ühenda joontega sobivad paarid: 6 p

A. John Cabot	Purjetas ümber Aafrika lõunatipu
B. Vasco da Gama	Jõudis New Foundlandi rannikule
C. James Cook	Valmistas esimese gloobuse
D. Roald Amundsen	Läbis esimesena Loodeväila
E. Fernao Magalhaes	Avastas eurooplaste jaoks Austraalia
F. Martin Behaim	Juhtis esimest ümbermaailmareisi

8. kl 2002 LV

Kes on see Eestist pärit maadeuurija, kelle nimi on antud ühele Antarktise rannikul asuvale merele? 2 p

7. kl 2002 LV

Millised mandrid avastati kõige hiljem? Miks? 4 p

7. kl 2003 LV

Selgita, mille poolest olid need aastaarvud "esimesed". Vali järgnevate vihjete seast välja õiged:

F. de Magalhaesi esimene ümbermaailmareis; J. Cook uuris Vaikse ookeani saarestikku; V. da Gama purjetas ümber Aafrika Indiasse; C. Kolumbus avastas Ameerika; F. Nansen sõitis suuskadel läbi Gröönimaa; R. Amundsen läbis Loodeväila; Nordensjöld sõitis läbi Kirdeväila. 4 p

1492-1493 – 1497-1498 – 1519-1521 – 1903-1906 –

8. kl 2003 LV

Moodusta õiged paarid Järvamaaga seotud kuulsatest inimestest ja nende tegevust iseloomustavatest lausetest: 4 p

Adam Johan Krusenstern	Avaldas töid üldkeeleteaduse ja botaanika alalt.
Moritz von Engelhardt	Avastas seaduspärasuse, et põhjapoolkera jõed uhuvad rohkem paremat ja lõunapoolkera jõed vasakut kallast.
Karl Ernst von Baer	Geoloog ja mineraloog, üks esimesi Eesti geoloogilise ehituse uurijaid.
Ferdinand Johann Wiedemann	Juhatas esimest Venemaa ümber-maailmareisi 1803-1806.

gümnaasium 2003 LV

a) Kes oli esimene eestlane, kes vallutas Everesti? b) Nimeta viimase aja kaks tuntumat eestlaste ümbermaailmareisi. 3 p

7. ja 8. kl 2004 MV

Nimeta kolm põhjust, miks Aafrika sisemaa avastati eurooplaste poolt suurel määral alles 19. sajandil? Kes kuulsatest polaaruurijatest läbis esimesena suuskadel Gröönimaa? 4 p

8. kl 2000 MV

Milline seos on järgmiste nimede vahel? Saaremaa – Pytheas - Thule - Lennart Meri. 2 p

8. kl 2000 MV

Jamaika saarel lauldakse nii:

*Juunis vara karta veel, juulis hoia hoolet meel,
augustis siis pingsalt valva, septembris unustada vara,
oktoobris alles mure ära.*

Selgita laulukese geograafilist tausta. 4 p

8. kl 2000 LV

Millega on tegemist? Kirjuta punktiirile vastav täht. 4 p

a) Urdu b) Mufflon c) Jurta d) Kasuariin e) Nunatak f) Knorr g) Tuareeg h) Boksiit

.....sõiduriist,rahvus,maavara,taim,loom,pinnavorm,elamu,keel

8. kl 2000 LV

Eesti jääb mitmes mõttes üleminekualale, mis põhjustab märgatavaid erinevusi Eesti eri osade looduse vahel. Milliste looduskomponentide üleminekualad need on ja missuguseid erinevusi nad põhjustavad? 6 p

9. kl 2000 MV

Mis Põhjamaades asuvad järgmised huviväärsused: Vatnajökull, Skanseni puhkepark, Vigelandi park, Moni kriidikaljud, Frami museum? 5 p

8. kl 2000 LV

Mis ühendab Tartu linnas nimesid: Kalmistu, Kütimäe, Tähtvere ja Karlova? Lisa sellesse nimekirja veel üks sobiv nimi? 2 p

gümnaasium 2000 MV

Mida tähistatakse Põhjamaades sõnadega: lään, län, fylke, amt, sysla? Lisa igale nimele sobiv riik. 3 p

gümnaasium 2000 MV

Täida tabel Põhjariikide kohta. Tee õige valik esitatud andmetest. (Temperatuur on võetud riikide pealinnade järgi. Andmed on grupeeritud teemade kaupa). 7 p

(173, 1328, 2111, 2199, 2472); (10, 16, 17, 17, 20); (272,5 ; 4400; 5160; 5360; 8900); (19700, 20100, 22400, 23300, 24700); (0, 12, 27, 68, 70); (-6, -4, -1, 0, +1).

Riik	Rahvaarv tuh. el.	SKP \$ ühe el. kohta	Temp. jaan	Temp. juunis	Metsasus %	Kõrgeima punkti kõrgus m
Taani						
Soome						
Norra						
Rootsi						
Island						

gümnaasium 2000 MV

Kus asub Seitse Õde? Mis see on? 2 p

gümnaasium 2000 MV

Too kolm näidet loodusnähtuste kohta, mis lõunapoolkeral on teisiti kui põhjapoolkeral. 3 p

8. kl 2000 LV ja 7. ja 8. kl 2002 LV

Millistelt konkreetsetelt geograafilistelt objektidelt on saanud nime järgmised nähtused: vulkaan, karst, geiser? 3 p

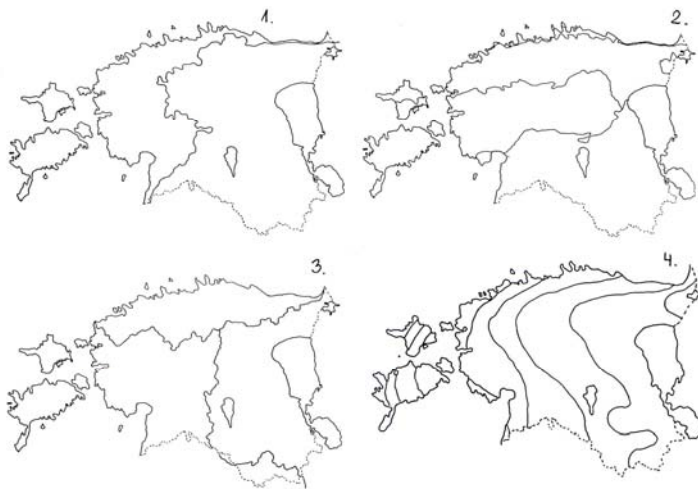
7. kl 2001 LV

Vii kokku õiged paarid. 4 p

1. Doonau, 2. Amuur, 3. Ganges, 4. Gibraltari väin, 5. Hongkong, 6. Sydney

A) "Heraklese sambad"; B) "Healõhnaline sadam"; C) "Püha jõgi"; D) "Musta draakoni jõgi"

8. kl 2003 MV

Milliste nähtuste levikut või objektide paiknemist on toodud kaartidel kujutatud? 6 p

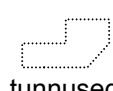
9. kl 2003 MV

Millisteks haldusüksusteks on Eesti ajaloo jooksul kunagi jaotatud? Nimeta haldusüksus ja ajalooperiood, millal selline jaotus kehtis (atlases olemas). 6 p

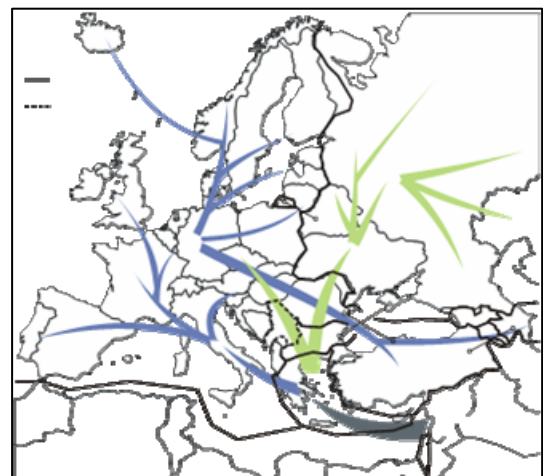
9. kl 2000 MV

Mille levikut on kaardil kujutatud? 2 p

a) õppimisega seotud ränne; b) stepitaimede levik; c) kobraste levik, d) keelte levik

— praeguste levialade piirid
 piirkonnas on esindatud naaberalade tunnused

9. kl 2003 LV

Mis loeteluga on tegemist? *cz ee hu mt pl si sk lv lt cy* 1 p

9. kl 2003 LV

Selgita mõisteid: *Skandinaavia, Fennoskandia, Baltoskandia*. 3 p

9. kl 2004 LV

Võrdle, mille poolest sarnanevad omavahel California osariik ja Kreeka. Too välja vähemalt neli näitajat. 4 p

8. kl 2003 LV

Sageli on riikidel mingi iseloomulik toode, millega paljud inimesed neid seostavad. Märgi iga toote/asja/kaubamärgi juurde loetelust üks riik, kellele see kõige iseloomulik on. 5 p

Eesti, Argentiina, Rumeenia, Soome, Prantsusmaa, Šveits, Nigeeria, Usbekistan, Holland, Itaalia, Kolumbia, Belgia, Kreeka, India

tulbid ..., saun ..., kokaiin ..., kokakunst ..., pitsa ..., kellad ..., mustlased ..., oliivid ..., tübeteika ..., rikša ...

8. kl 2003 LV

Tooge esile neli geograafilist iseärasust, mis iseloomustavad Järvamaa asendit Eestis. 2 p

9. kl ja gümnaasium 2003 LV

Nimed *Fundy* ja *Sagarmatha* tähistavad maakeral kahte kohta, mis on millegi poolest kogu maakeral "kõige". Nimeta, millega need kohad silma paistavad. 2 p

7. kl 2005 MV

Milline erinevus on Euroopa ja Aafrika riigipiiride olemuses ja kujunemisloos? Nimeta kaks probleemi, mida see Aafrika riikide jaoks kaasa toob. 4 p

gümnaasium 2004 LV

Mis on ühist järgmistel riikidel? 2 p

Alžeeria, Hispaania, Togo, Mali, Burkina Faso, Suurbritannia, Ghana ja Prantsusmaa?

7. kl 2004 LV

Millises Hiiumaa osas asub ja mille poolest on tuntud Luidja leplik? 2 p

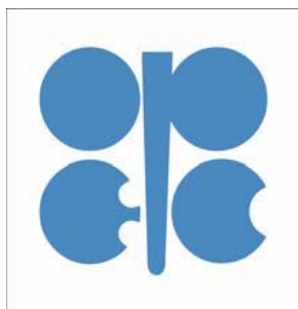
7. kl 2004 LV

Millisel Eesti maakonnal on kõige enam naabermaakondi (kellega on ühine piir)? Nimeta maakond ja tema naabrid. 2 p

9. kl 2004 LV

a) Mis rahvusvaheliste organisatsioonide sümboleid on kujutatud? 4 p

gümnaasium 2008 MV

b) Üks eelmise küsimuse logodest kuulub organisatsioonile, mille liikmesmaid kujutab kaart. Selle 1994.-1995. aastal reorganiseeritud organisatsiooni liige on Eesti 1999. aastast. Mis organisatsioonist on jutt? 1 p

Millises riigis asub loodusgeograafilise Euroopa keskpunkt? 2 p

9. kl 2004 LV

Miks on Raplamaa vapil just sellised värvid? 2 p

9. kl 2005 LV

(c) Copyright 2005 Sandia Software - DVD Image is Double this Size

a) Kirjuta pildi juurde kõik geograafia-alased mõisted, mis sul selle pildiga seostuvad. Märki iga mõiste ees olev number pildile sobivasse kohta. 6 p

b) Tõmba järgnevas loetelus joon alla kohale, mida see pilt kõige paremini iseloomustab. 2 p

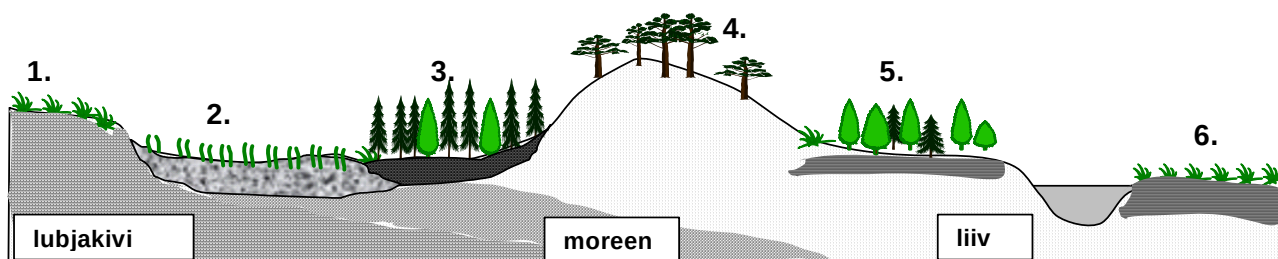
Portugali keskosa, Austraalia läänerannik, Brasiilia idarannik, Soome lõunarannik, Kaljumäestik USA-s, Suurbritannia lõunaosa.

7. kl 2007 LV

a) Paiguta joonisele õigesse kohta: nõmmemets, laanemets, looniit, aruniit, lamminiit, salumets.

b) Kirjuta iga koosluse kohta üks seda iseloomustav lühilause. 6 p

7. kl 2005 MV

a) Vali loetelust taimekooslus ja vii see kokku joonisel märgitud kohaga.

rannaniit, nõmmemets, loomets, laanemets, looniit, aruniit, lamminiit, salumets, palumets.

b) Leia loetelust ka kohale vastav mullatüüp.

rähkmuld, leedemuld, lammimuld, paepealne muld, leostunud muld, leetunud gleimuld

c) Millised joonisel kujutatud kohad oleks põldude rajamiseks kõige soodsamad ilma agrotehnilisi võtteid kasutamata? Järjesta neli soodsamat kohta. 8 p

Koht joonisel	Taimkatte tüüp	Mullatüüp	Põldude rajamine
1.			

9. kl 2005 MV

Kus on toimunud järgmised olulised sündmused Eesti ajaloos? Märki sündmuse ees olev number kaardile õigesse kohta. Tähistusi kaardil on rohkem kui sündmusi. 6 p

1. Ümera lahing

2. Koht, kus eestlased saavutasid koos venelastega võidu ristisõdijate üle.

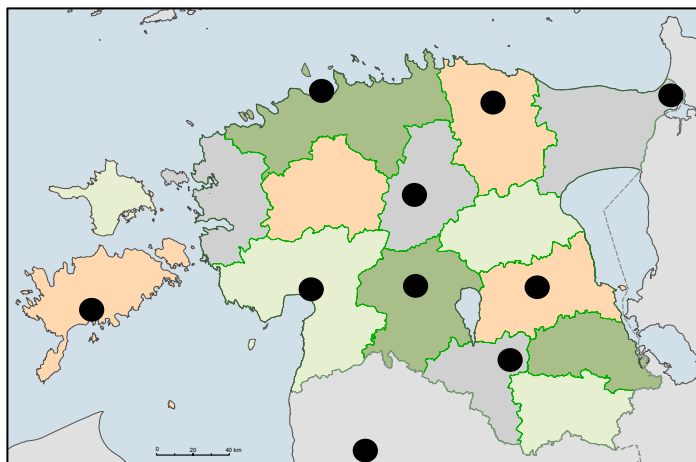
3. Madisepäeva lahing.

4. Kuningate tapmiskoht Jüriöö ülestõusu käigus.

5. Eesti iseseisvusmanifesti esmaetelugemise koht 23. veebruaril 1918.

6. Eesti Vabadussõja rahulepingu allakirjutamise koht 2. veebruar 1920.

8. kl 2008 MV

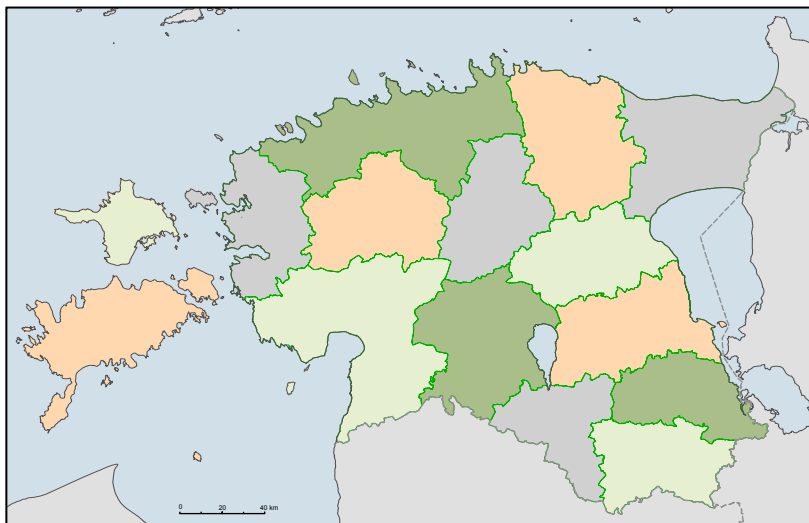
Lennujaamas said eestlased kokku soomlaste (A), itaallaste (B), norralaste (C), leedulaste (D), türklaste (E) ja tšehhidega (F) ning tervitasid igaüks omas keeles. Kirjuta iga tervituse taha õige tervitaja täht. 3 p

Dobry den! Päivää! Labas! God dag! Merhaba! Buongiorno!

7. ja 8. kl 2008 MV

Kus on toimunud järgmised olulised sündmused Eesti ajaloos? Märki sündmuse ees olev täht kaardile õigesse kohta. 6 p

- A. Vabadussõja rahulepingu allakirjutamise koht.
- B. Eesti Vabariigi presidendi suveresidentsi asukoht.
- C. Peamised lahingud Landeswehriga.
- D. Koht, kus Julius Kuperjanov sai surmavalt haavata.
- E. Utria dessant.
- F. Eesti iseseisvusmanifesti esmaettelugemise koht 23. veebruaril 1918.

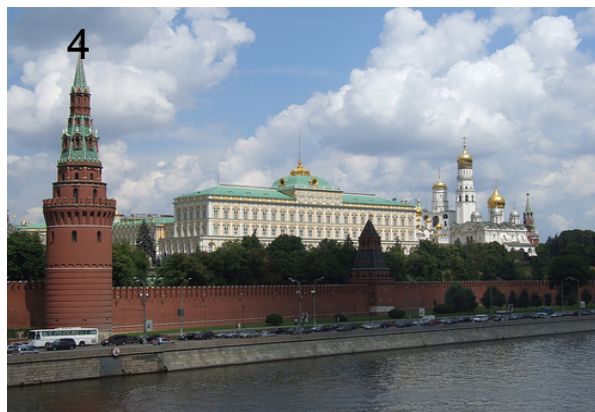

9. kl ja gümnaasium 2008 MV

PILDIKÜSIMUSED

Milliseid tuntud kohti on neil pildidel kujutatud? Nimeta riigid, kus need kohad asuvad. 4 p

7. kl 2008 LV

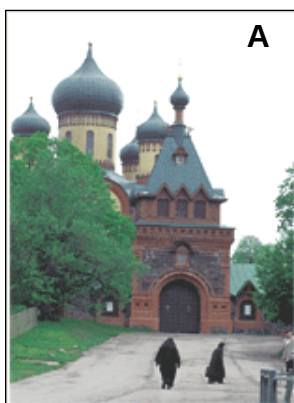
Mis kohtadega on tegemist? Kirjuta pildi number kaardile õigesse kohta. 5 p

7. kl ja 8. kl 2005 LV

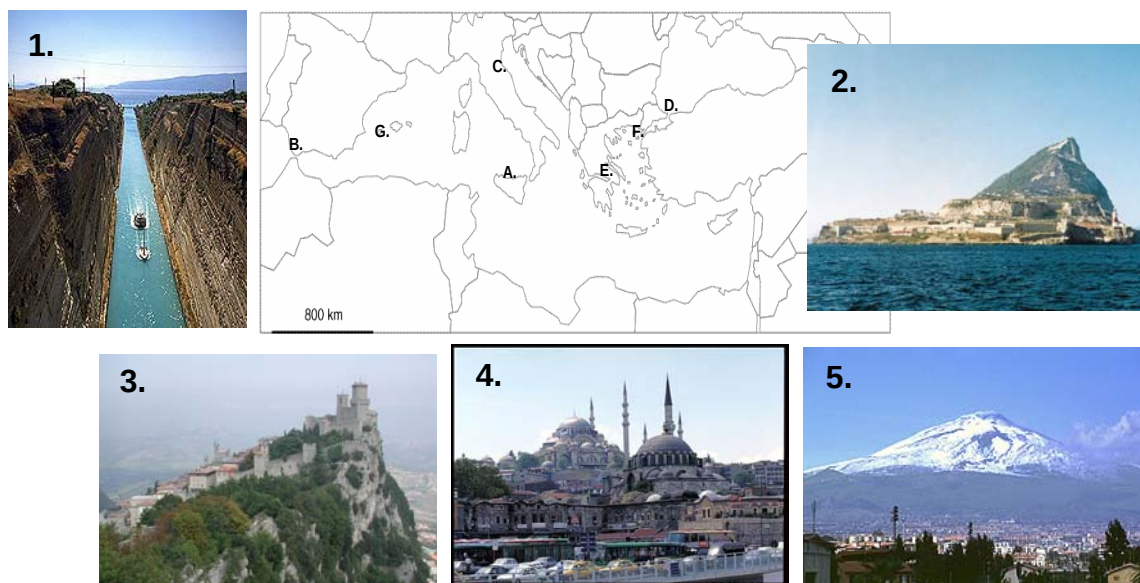
Milliseid Eesti paiku on fotodel kujutatud? 6 p

9. kl 2003 LV

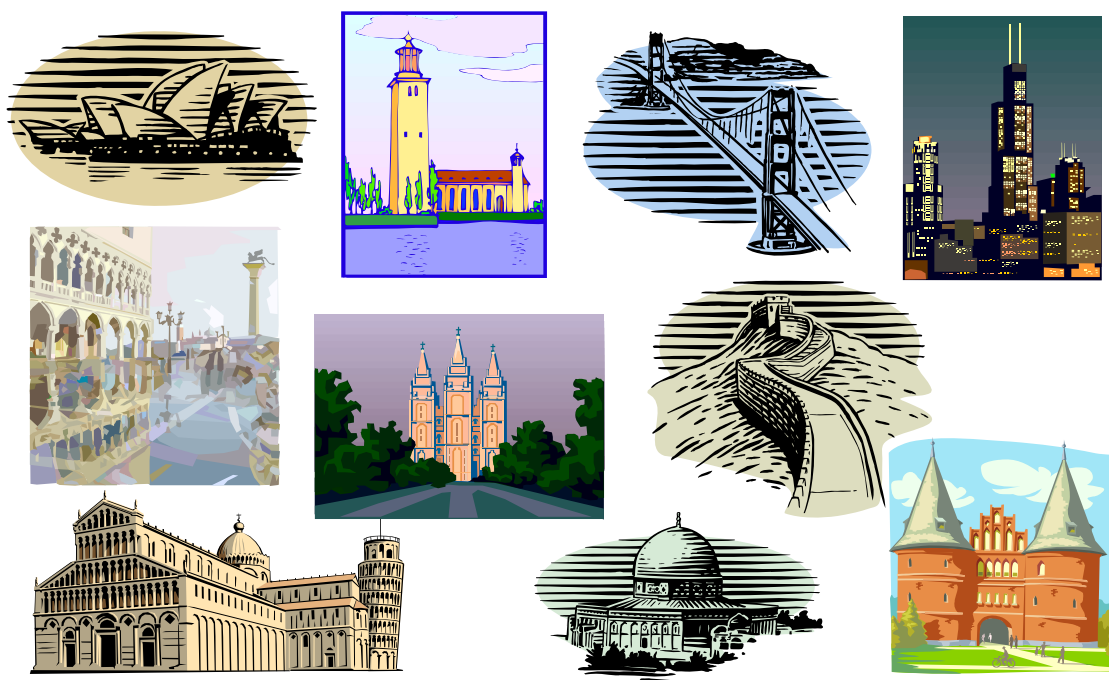
Milliseid tuntud kohti on juuresolevatel piltidel kujutatud? Leia neile vastav täht kaardilt. 5 p
Kanna kaardile Kartaago, Trooja, Pompei, Konstantinoopol, Aleksandria. 2 p

7.kl 2005 MV

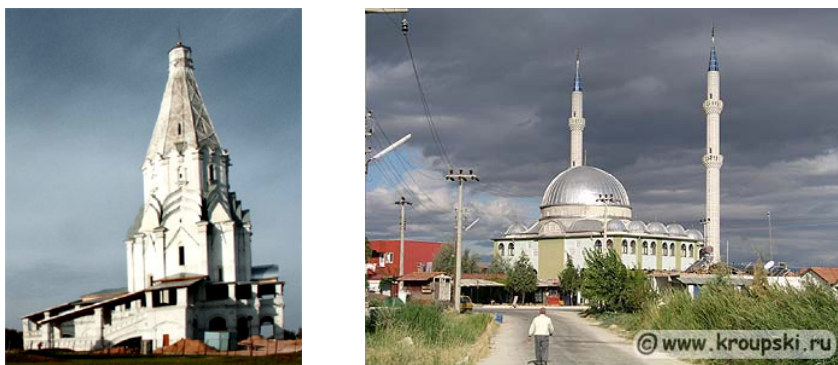
Kirjuta iga pildi alla, mis kohta on kujutatud? 5 p

9. kl 2005 LV

Milline pilt on tüüpiline Armeeniale ja milline Aserbaidžaanile? Põhjenda. 4 p

7. kl ja 8. kl 2006 MV

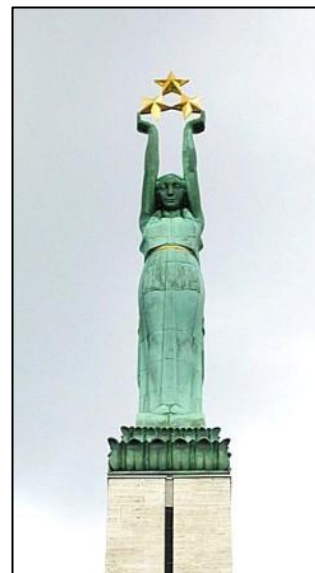
Millistest kohtadest Eestis on need pildid tehtud? 4 p

7. kl ja 9. kl 2006 LV

Millistest Euroopa pealinnadest on tehtud juuresolevad fotod? 5 p

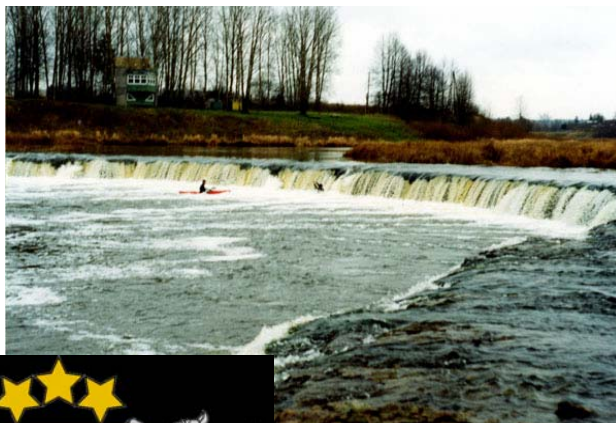
9. kl 2006 MV

1.

2.

3.

4.

6.

7.

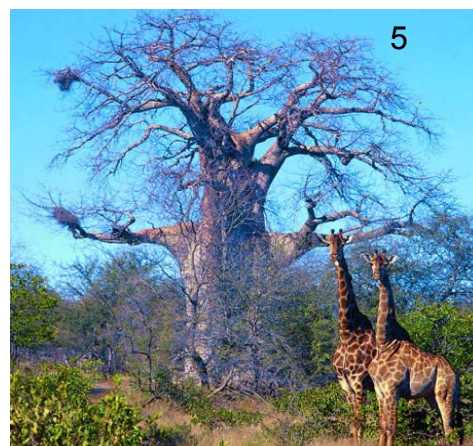
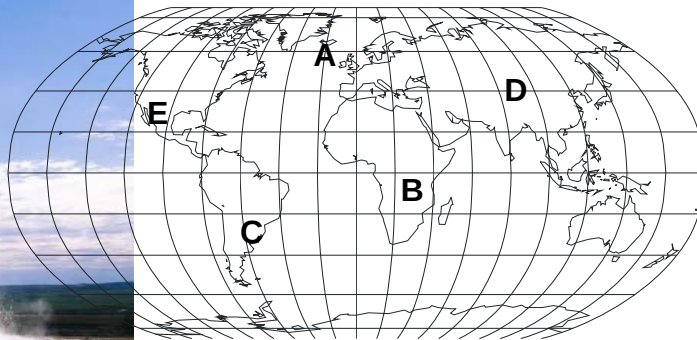
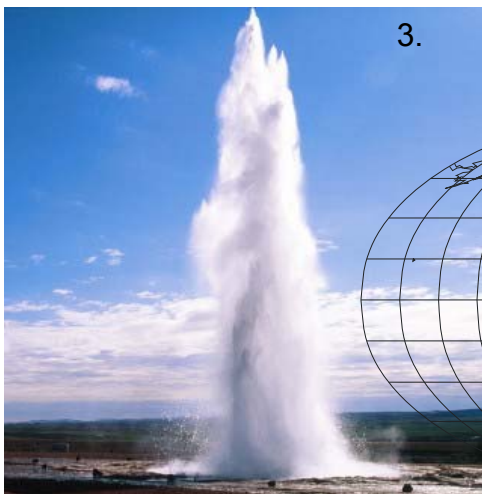
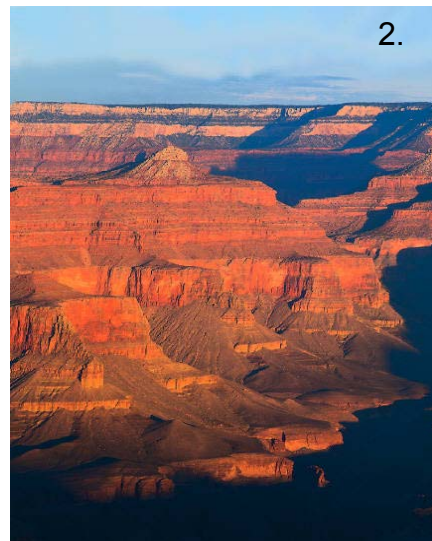
5.

8.

Vii kokku pildid ja kohad kaardil. Lisa, millega on tegemist. 5 p

8. kl 2007MV

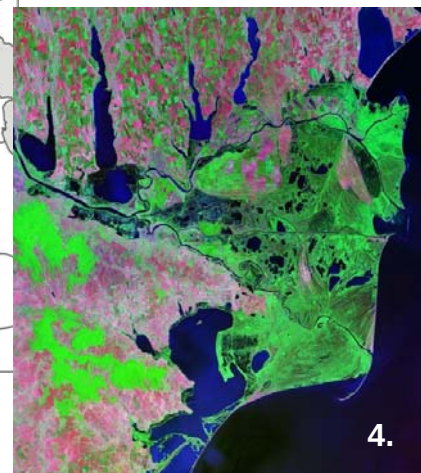
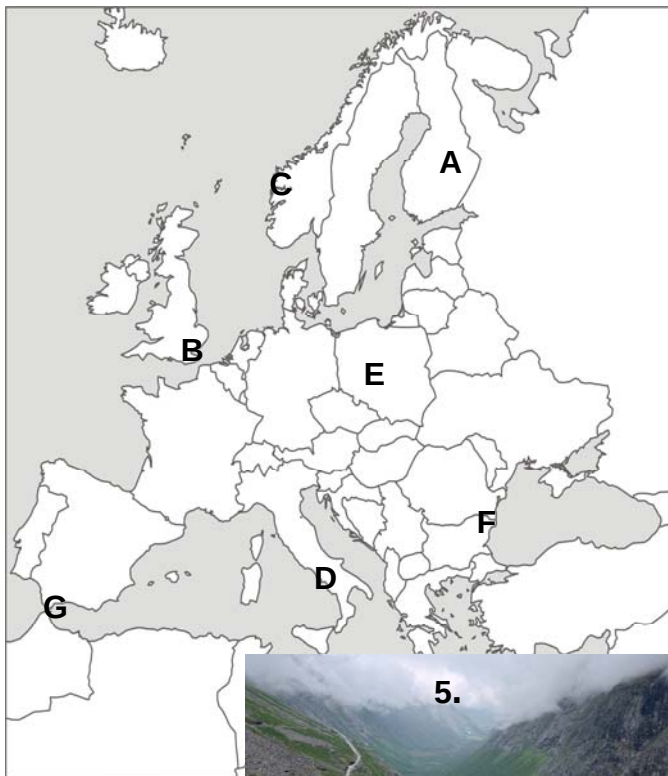
Allolevatel fotodel on kujutatud Mont Everesti. Kumb pilt on tehtud suvel, kumb talvel? Põhjenda. 4 p

7. kl 2008 LV

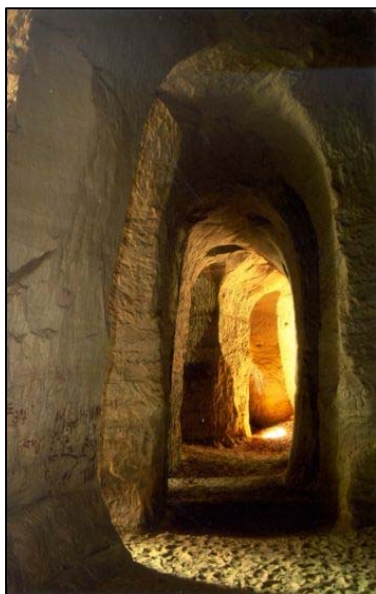
Millistest kaardil märgitud kohtadest on tehtud need pildid. Mida on pildil kujutatud? 5 p

7. kl 2007 MV

Millistest kaardile märgitud kohtadest on tehtud need fotod? Mida on fotodel kujutatud? 5 p

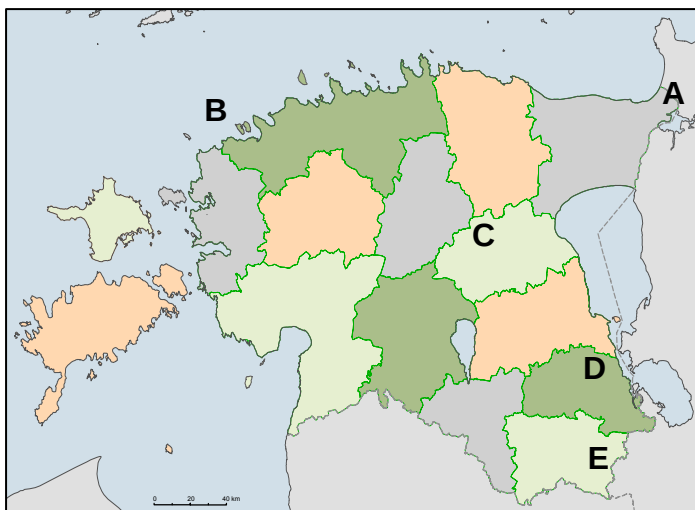
7. kl 2008 MV

1.

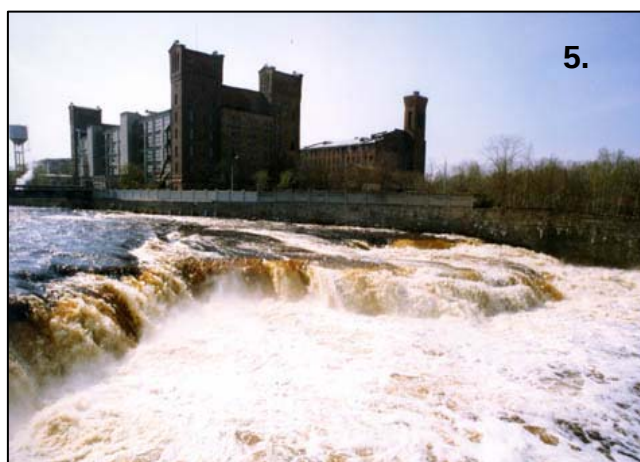
2.

3.

4.

5.